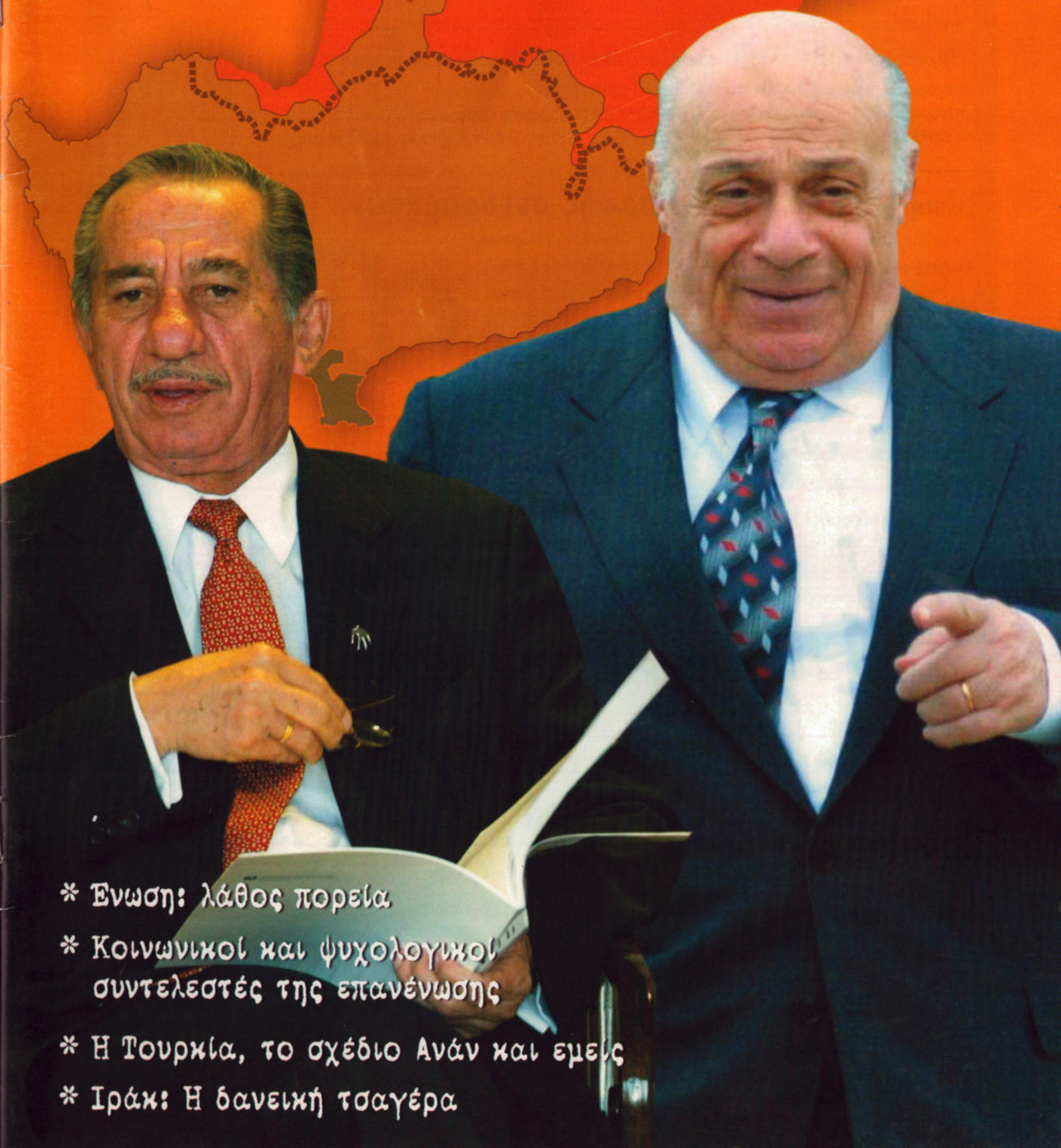

εξ υπαρχής

μηνιαίο βήμα ανάλυσης, κριτικής και διαλόγου

ΜΑΡΤΙΟΣ 2004 ■ τεύχος 51ο ■ τιμή: €3,00

* Ένωση: λάθος πορεία

* Κοινωνικοί και ψυχολογικοί
συντελεστές της επανένωσης

* Η Τουρκία, το σχέδιο Ανάν και εμείς

* Ιράκ: Η δανεική τσαγέρα

εξ υπαρχής ■ Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο: .....

Διεύθυνση: .....

Πόλη: ..... Τ.Τ.: .....

Επαρχία: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Οικίας: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Εργασίας: .....

Επάγγελμα: .....

Τιμή ετήσιας συνδρομής (11 τεύχη): εσωτερικού ΛΚ 25.00 Ευρώπης ΛΚ 36.00 Αμερική 40.00

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

Οι συνδρομητές μπορούν να αποπληρώνουν τις συνδρομές τους μέσω οποιασδήποτε τράπεζας στον αριθμό λογαριασμού 100404000752-6, Συνεργατικό Ταμιευτήριο Καταστηματαρχών

εξ υπαρχής ■ Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο: .....

Διεύθυνση: .....

Πόλη: ..... Τ.Τ.: .....

Επαρχία: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Οικίας: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Εργασίας: .....

Επάγγελμα: .....

Τιμή ετήσιας συνδρομής (11 τεύχη): εσωτερικού ΛΚ 25.00 Ευρώπης ΛΚ 36.00 Αμερική 40.00

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

Οι συνδρομητές μπορούν να αποπληρώνουν τις συνδρομές τους μέσω οποιασδήποτε τράπεζας στον αριθμό λογαριασμού 100404000752-6, Συνεργατικό Ταμιευτήριο Καταστηματαρχών

εξ υπαρχής ■ Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο: .....

Διεύθυνση: .....

Πόλη: ..... Τ.Τ.: .....

Επαρχία: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Οικίας: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Εργασίας: .....

Επάγγελμα: .....

Τιμή ετήσιας συνδρομής (11 τεύχη): εσωτερικού ΛΚ 25.00 Ευρώπης ΛΚ 36.00 Αμερική 40.00

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

Οι συνδρομητές μπορούν να αποπληρώνουν τις συνδρομές τους μέσω οποιασδήποτε τράπεζας στον αριθμό λογαριασμού 100404000752-6, Συνεργατικό Ταμιευτήριο Καταστηματαρχών

εΚΔΟΤΙΚΟ 51

Πο

Κυπριακό οδεύει στη λύση του στη βάση του σχεδίου Ανάν. Τον καθοριστικό ρόλο διαδραματίζουν οι εγγυήτριες δυνάμεις, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι Κύπριοι καλούνται στα δημοψηφίσματα να επικυρώσουν τη μια και μοναδική λύση που βρίσκεται μπροστά τους ουσιαστικά παρά τις πολιτικές που ακολούθησαν και κυρίως παρά τις ιδεολογίες πάνω στις οποίες τις στήριξαν.

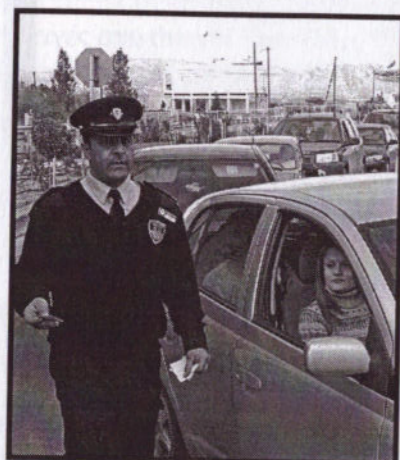
Οι εθνικές – εθνικιστικές ιδεολογίες κλείνουν τον κύκλο τους πάνω στα ερείπια τους. Κατά παράδοξο τρόπο την επιτύμβια πλάκα βάζουν οι ζωντανοί ακόμα ηγέτες της ΕΟΚΑ και της ΤΜΤ συνεπικουρούμενοι με δικαιοδική συμμετρία από τις όχι άμοιρες ευθυνών αλλά αρκετά πιο συνετές αριστερές ηγεσίες.

Υπάρχει όμως ένα λαϊκό κίνημα που η δράση του θα μείνει στην ιστορία, αυτό της πλατφόρμας « Αυτή η γη είναι δική μας» που επιτρέπει σε όσους θέλουν λύση, να βλέπουν το παράθυρο της ελπίδας που ανοίγει σαν μια ευκαιρία αγώνων για την οικοδόμηση της δικαιοδικής Κύπρου μέσα από τους ανθρώπους κι όχι από πάνω τους.

* Ένωση: λάθος πορεία

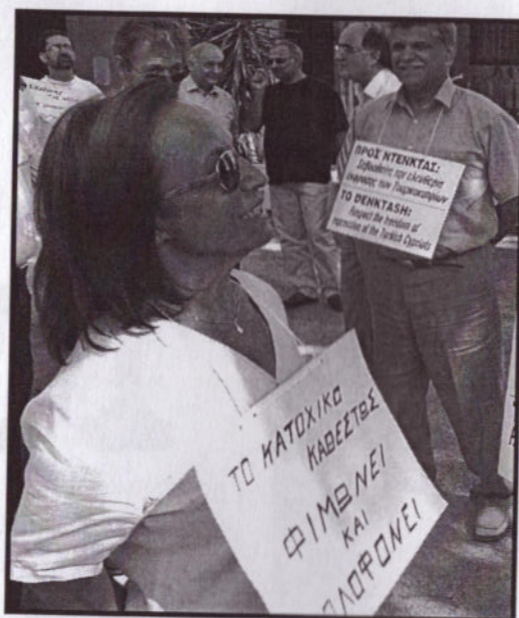
* Κοινωνικοί και ψυχολογικοί συντελεστές της επανένωσης

* Η δανεική τσαγέρα του Ιράκ

* Η Τουρκία, το Σχέδιο Ανάν κι Εμείς

* Τι ειν' αυτό που μας ενώνει, μας χωρίζει, μας πληγώνει...

* Pilger: Πλανήτης Γη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

4	Επισημάνσεις	
6	Ένωση: λάθος πορεία	Του Παύλου Μ. Διγκλη
10	Κοινωνικοί και ψυχολογικοί συντελεστές της επανένωσης	Του Τάκη Κουή
14	Τι ειν' αυτό που μας ενώνει, μας χωρίζει, μας πληγώνει...	Του Γιάννη Ιωάννου
16	Πρωτοβουλία υπέρ των μεταναστών	
18	Πολιτική ιδεολογία του εθνικισμού	Του Γιωργου Δούδου
20	Η δύσκολη πορεία των Τουρκοκύπριων Αριστερών (μέρος 5ο)	Του Ahmet An
22	ΠΛΑΝΗΤΗΣ ΓΗ	Του John Pilger
26	Η δανεική τσαγέρα του Ιράκ	Του Slavok Zizek
30	ΑΡΚΑΣ	
31	ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ: Η Τουρκία, το Σχέδιο Ανάν κι Εμείς	Του Νίκου Τριμικλιγιώτη
40	ΟΣΑ ΦΕΡΝΕΙ Ο ΑΝΕΜΟΣ	Επιμέλεια Γιώργος Κεπόλας

Περιοδικό "εξ υπαρχής"
Μηνιαίο βήμα ανάλυσης
κριτικής και διαλόγου

Μάρτιος 2004
Τεύχος 51

Διεύθυνση:
Αρχ. Μακαρίου Γ' 127,
Καϊμακλί, Λευκωσία 1021
Τηλ. 22346061 - 22346160

E-mail:
yparhis@spidernet.com.cy

Υπεύθυνος για τον Νόμο:
Δώρος Κακουλλής

Εκδίδεται από
την Επικοινωνία Πολιτών
Γέφυρα Λτδ

Διευθύνεται από
συντακτική επιτροπή

Για τα υπογραμμένα κείμενα
ευθύνονται οι συγγραφείς τους

Οι συνδρομητές μπορούν να
αποπληρώνουν τις συνδρομές
τους μέσω
οποιασδήποτε τράπεζας
στον αριθμό λογαριασμού
100404000752-6, Συνεργατικό
Ταμιευτήριο Καταστηματαρχών

Εκτύπωση:
Τυπογραφεία ΕΡΜΗΣ
τηλ. 22482361

Στους είκοσι πιο σημαντικούς ποταμούς...

Με την ευκαιρία της καλής βροχόπτωσης του Γενάρη αλλά και του Φεβράρη, ήταν φυσικό, τις ειδήσεις να απασχολήσουν τα φράγματα και ειδικότερα ο βαθμός πληρότητας και η υπερχειλίση τους. Μάλιστα εξαιτίας της σπανιότητας του γεγονότος, θέλησαν μερικοί να παρρησιάζονται σε κάποια φράγματα τη στιγμή της υπερχειλίσης τους, όπως συνέβη πρόσφατα στην περίπτωση του Ασπρόκρεμμου.

Το να υπερχειλίσουν τα φράγματα έχει τη σημασία του, αφού για πολλά χρόνια δεν μάζευαν αρκετό νερό και ετίθετο έτσι εν αμφιβόλω η σοφία της επένδυσης στο παρελθόν, σημαντικών ποσών σ'αυτά και ευρύτερα η φιλοσοφία της υδατικής πολιτικής της Κύπρου. Κοντά σ'αυτό βέβαια υπάρχει και η πρακτική πλευρά του γεγονότος: Για τα επόμενα τρία χρόνια θάχουμε αρκετό νερό... Εν πάση περιπτώσει, για χρόνια συνηθίζαμε να λέμε ότι μετά το πολιτικό, το δεύτερο σοβαρότερο θέμα που αντιμετώπιζε η χώρα μας ήταν εκείνο της έλλειψης νερού. Είχε επομένως τη σημασία της η υπερχειλίση των φραγμάτων...

Όμως, ανάμεσα στην πληρότητα των φραγμάτων και να ακούμε από ραδιοτηλεοπτικό κανάλι ότι «ο Πεντάσχοινος είναι ένας από τους είκοσι σημαντικότερους ποταμούς της Κύπρου», ξεφεύγει από τη σοβαρότητα και αγγίζει, τα όρια του γελοίου. Κι αυτό γιατί η Κύπρος δεν έχει ουσιαστικά, ποταμούς, έχει απλώς χειμάρρους. Αλλά και πάλιν ο μόνος σήμερα αξιοπρόσεκτος, είναι ο Πιθκιάς και γιατί διασχίζει τη πρωτεύουσα αλλά και γιατί δεν έχει παροχετευθεί σε φράγματα, όπως συμβαίνει στις περισσότερες άλλες περιπτώσεις. Αν λοιπόν δεν έχουμε στην πράξη ποταμούς, πώς μπορεί να είναι ο Πεντάσχοινος στους είκοσι πιο σημαντικούς...

Η αναφορά αυτή βγάζει στην επιφάνεια το μικρό μέγεθος της κυπριακής κοινωνίας, την έλλειψη happenings στη μικρή μας χώρα και τον επαρχιωτισμό που δυστυχώς δέρνει, χωρίς να το καταλαμβαίνουμε, τη ζωή μας. Έτσι τη στιγμή που κάποιος τυφώνας μπορεί να ρημά-

ξει ολόκληρη χώρα στη Καραϊβική ή στις Φιλιππίνες, σε μας αποτελεί είδηση ότι κάποιος δυνατός άνεμος μπορεί να σήκωσε δύο τσίγκους από την οροφή μιας αποθήκης. Ακόμα, τη στιγμή που ο σεισμός στην Τουρκία ή το Ιράν σκότωσε 25 ή 40 χιλιάδες ανθρώπους, εμείς φωτογραφίζουμε δυο ρωγμές σε κάποιο τσίγκο που προκάλεσε κάποιος «σεισμός» 3 ρίχτερ: και κάμνουμε ολόκληρο ρεπορτάζ... Τη στιγμή που σε κάποιο ατύχημα από πυρκαγιά στο εξωτερικό μπορεί να χάσουν τη ζωή τους 30 ή 40 πρόσωπα, εμείς κάμνουμε είδηση μια ασήμαντη φωτιά στη κουζίνα κάποιου διαμερίσματος πολυκατοικίας, όπου «κινδύνευσαν σοβαρά οι ένοικοι», κι ας μη ξύπνησαν από τον ύπνο τους οι πιο πολλοί...

Είδηση αποτελεί ακόμη το ότι κάποιος έκλειψε £800 από μια τράπεζα ή £15 από το παγκάρι κάποιας εκκλησίας. Κοντά σ'αυτά και τα 3 γραμμάρια κάνναβης που μπορεί να είχε στην κατοχή του κάποιος νεαρός. Αυτά συμβαίνουν βέβαια όταν τα διάφορα κανάλια έχουν ως βασική πηγή τροφοδοσίας τους τα αστυνομικά δελτία και πολύ λιγότερο τα διεθνή πρακτορεία ή τον διεθνή τύπο. Και χωρίς καλά καλά να το καταλαμβαίνουμε βυθίζομαστε πιο πολύ στον επαρχιωτισμό μας και ξεχνούμε ότι είμαστε ένα μικρό νησί των 9200 χλμ². Βαφκαλιζόμαστε μάλιστα ότι ξανάρχισε να ρέει ένας από τους είκοσι πιο σημαντικούς μας ποταμούς, ο Πεντάσχοινος! Τρέφω πάντως την ελπίδα ότι θα συνεχίσουμε να δεχόμαστε ότι ο Αμαζόνιος, με τα 6420 χλμ του είναι ο μεγαλύτερος σε όγκο νερού ποταμός στον κόσμο. Ακόμα ότι ο Μισισσιπής με τα 6790 χλμ του, είναι ο μεγαλύτερος σε μήκος ποταμός στον κόσμο και ο Νείλος με τα 6497 του χλμ ο μεγαλύτερος σε μήκος ποταμός της Αφρικής και ο δεύτερος στον κόσμο μετά τον Μισισσιπή...

Τ.Π.

Δικοινοτικό Καφενείο Καρτάζ
στην οδό Αρσινόης 5
Έχει γούστο

Πρόκειται την έλλειψη οράματος όχι απλώς την εφαρμογή κανονισμών

Του Ιωσήφ Παγιάτα

Στο τεύχος 48 του «Εξυπαρχής», του περασμένου Δεκέμβρη, είχα ασχοληθεί με το θέμα των τουρκοκυπρίων αθλητών σαίτας του Άτλαντα Αγγλαντζιάς και υποδείκνυα ότι λόγω των σοβαρών αλλά συνάμα αρνητικών πολιτικών προεκτάσεων του, το θέμα θα έπρεπε να απασχολήσει το επίσημο κράτος. Όπως ήταν πιο πιθανό να συμβεί, κανείς δεν ασχολήθηκε μ'αυτό.. Άλλωστε τι είναι τα darts, η σαίτα...

Έτσι, επανήλθαν οι ιθύνοντες του Επαρχιακού Συνδέσμου Σαίτας Λευκωσίας και επιτόρησαν την ομάδα του Άτλαντα με μηδενισμό σε τρεις αγώνες, επειδή «παρέβη τον κανονισμό που ορίζει ότι σε μια ομάδα έχουν δικαίωμα να αγωνιστούν 3 μόνο Τουρκοκύπριοι», ενώ ο Άτλας χρησιμοποίησε τέσσερις! Οι διοικούντες το σωματείο θεωρούν την όλη υπόθεση ως νομικά αστήρικτη και προσέφυγαν στην ΑΔΕΑ. Και τούτο γιατί το καταστατικό του Σωματείου αναφέρεται σαφώς στην ισότητα των μελών, ανεξάρτητα από φύλο, θρησκεία και εθνικότητα. Δεν έχω την αίσθηση ότι το πρωτάθλημα σαίτας είναι ανάμεσα στα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα αυτή τη στιγμή, άλλωστε δε πρόκειται παρά για παιχνίδι. Εκείνο όμως που έχει σημασία είναι οι αντικρίσεις και η νοοτροπία κάποιων ιθυόντων, που συνεχίζουν να σκέφτονται όπως στις δεκαετίες του '60 ή του '70 και καθόλου να μη συνειδητοποιούν τι εξυπακούει μια βιώσιμη λύση του Κυπριακού. Ακόμα να αντικρίζεται το μέλλον της χώρας ως μια απλή παρέκταση του παρελθόντος, με την κυπριακή κοινωνία μοιρασμένη στα δυο, μ'ένα ελληνικό κι ένα τουρκικό κομμάτι, χωρίς κοινούς στόχους, οράματα και επιδιώξεις.

Όσο για τη Πολιτεία, θα περίμενα να παρακολουθεί αυτά τα φαινόμενα και να επεμβαίνει διορθωτικά, συναισθανόμενη ότι

η λύση του Κυπριακού δεν συνίσταται απλώς στη διάλυση των εκατέρωθεν φυλακίων και στην αναίρεση της πράσινης γραμμής αλλά κατά κύριο λόγο εκείνης της γραμμής που για δεκαετίες τώρα χωρίζει ψυχοκοινωνικά τις δυο κοινότητες. Κατά τα άλλα είναι αδιανόητο να υπάρχουν quotas στη σύνθεση των οποιωνδήποτε συνόλων ή οργανισμών, που να εδράζονται σε φυλετικά/πολιτισμικά κριτήρια, εξού και η κριτική για αρκετά στοιχεία του Σχεδίου Ανάν, που αποτελούν ωστόσο, απότοκο της διζωνικότητας. Εκεί που κατοικονομούν και προσωρινά θα μπορούσε να γίνει αποδεκτό κάτι τέτοιο, είναι στο θέμα των γυναικών, μέχρι που η κοινωνία να πάψει να τους συμπεριφέρεται δυσμενώς, κάτι άλλωστε που μ'αυτό το σκεπτικό εφαρμόζεται κι αλλού.

Είναι λογικό σε μια αθλητική ομάδα να υπάρχουν ποσοστώσεις; Πόσοι θάνατοι οι Εκ/οι, πόσοι οι Τκ/οι και ενδεχομένως οι Μαρωνίτες και οι Αρμένιοι;

Πώς μπορεί να στηριχτεί κάτι τέτοιο; Θεωρούμε ξένους τους Τκ/ους, όπως περίπου τους Βραζιλιάνους, τους Σέρβους ή τους Αφρικανούς που αγωνίζονται στις ποδοσφαιρικές μας ομάδες; Δεν θεωρούμε ότι είναι Κύπριοι οι Τκ/οι αλλά όπως διατείνεται ο κ. Ντενκτάς άλλος λαός, πολίτες της «ΤΔΒΚ»;

Χωρίς να είμαι νομικός, είναι η άποψή μου ότι σ'αυτό το σημείο οι κανονισμοί της Ομοσπονδίας Σαίτας αντίκεινται στο Σύνταγμα και εφόσον προσβληθούν στο δικαστήριο θα κηρυχθούν άκυροι. Αλλά η ουσία του προβλήματος δεν είναι νομική αλλά αγγίζει αυτό που με κίνδυνο να γίνω φορτικός διαρκώς επαναλαμβάνω: την έλλειψη οράματος για μια νέα υγιή κοινωνία, σε μια ενωμένη ευρωπαϊκή Κύπρο.

ΕΙΔΗ ΣΧΑΡΑΣ ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ

Εδώ δειπνούν οι συντάκτες
του Εξ' Υπαρχής
κάθε Τρίτη βράδυ

Αγ. Ιλαρίωνος 32, Καϊμακλί Τηλ 22347008- 99466065

Ένωση: λάθος πορεία

Του Παύλου Μ. Διγκλή

Το κείμενο αυτό γράφτηκε λίγες ώρες μετά την επίτευξη της συμφωνίας στην Ν. Υόρκη για το κυπριακό. Ιστορική συμφωνία. Ευχή να οδηγήσει στη λύση του πριν τη 1η Μαΐου 2004. Οι χειρισμοί της ελληνοκυπριακής ηγεσίας, από τη Χάγη μέχρι τη Ν. Υόρκη, σίγουρα δεν ήταν οι καλύτεροι. Περιέχουν το στοιχείο της ασυνέπειας, της παλινωδίας και του απορριπτισμού. Με μια διαφορετική προσέγγιση, που θα διακρινόταν από περισσότερο ρεαλισμό και οξυδέρκεια αφ' ενός και λιγότερο εθνικισμό και απορριπτισμό αφ' ετέρου, μπορούσε η ελληνοκυπριακή πλευρά στη Ν. Υόρκη να βρισκόταν στην επίθεση κι όχι στην άμυνα και να πετύχει συμφωνία χωρίς την εμπλοκή της Τουρκίας και της Ελλάδας, που σίγουρα δεν αποτελεί θετική εξέλιξη. Αλλά αυτά δεν είναι του παρόντος. Σημειώνουμε το κύριο, το θετικό σ' αυτή τη συμφωνία και το γεγονός ότι ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος, παρά τις ταλαντεύσεις και παλινδρομήσεις, στη Ν. Υόρκη χειρίστηκε τελικά σωστά τα επίμαχα προβλήματα, με τη βοήθεια των λοιπών μελών της αντιπροσωπείας, με αποτέλεσμα την επιτευχθείσα συμφωνία. Με δεδομένη αυτή τη συμφωνία και την προσδοκία λύσης, στρέφουμε το βλέμμα προς τα πίσω, για να επισκοπήσουμε την πορεία που ακολουθήσαμε από της αγγλικής κατοχής ως σήμερα και ν' αντλήσουμε διδάγματα.

Την ευθύνη για την τραγωδία της Κύπρου φέρει πρωτίστως ο ιμπεριαλισμός κι' η επεκτατική πολιτική της Τουρκίας, που μετέτρεψε την Τουρκοκυπριακή κοινότητα σε εφεδρεία του ιμπεριαλισμού. Ευθύνη φέρουν και τα λάθη των εκάστοτε ηγεσιών των Ελληνοκυπρίων, ο εκατέρωθεν εθνικισμός.

Το πρωταρχικό ερώτημα είναι κατά πόσο σ' όλη αυτή την πορεία ακολουθήσαμε ορθή γραμμή για τη λύση του κύριου πολιτειακού προβλήματος της Κύπρου. Πιο συγκεκριμένα. Ήταν ορθός ο στρατηγικός στόχος της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα, που προβλήθηκε αμέσως μετά την αγγλική κατοχή και ίσχυε μέχρι και τη δεκαετία του 1970; Πριν απαντήσουμε αυτό το ερώτημα σημειώνουμε πως τους Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους ένωναν, ακόμα και στα χρόνια της τουρκικής κατοχής, κοινά προβλήματα και κοινοί αγώνες για την επιβίωση, ενάντια στη φορολογική και άλλη καταπίεση. Από την αυγή της αγγλικής κατοχής οι δύο κοινότητες είχαν κοινές προσεγγίσεις και στόχους στα καυτά προβλήματα της κυπριακής πραγματικότητας. Θα παραθέσουμε μερικά παραδείγματα. Το 1883 αναδείχθηκε μέσα από εκλογές το πρώτο νομοθετικό σώμα του κυ-

πριακού λαού, με όλα τα τρωτά του. Στην προσφώνηση του άγγλου αρμοστή απάντησαν με κοινή αντιφώνηση και οι δώδεκα βουλευτές (9 Έλληνες και 3 Τούρκοι), που μεταξύ άλλων τόνιζε. «Τα εκλεγμένα μέλη... μη έχοντα άλλον σκοπό παρά την ευτυχία της κοινής πατρίδας...» και συνέχισαν ως προς τη μορφή του πολιτεύματος. «Εννοούμε πλήρως ότι ο πολιτικός μας βίος είναι υπό δοκιμή και ότι η ήδη χορηγηθείσα προνομία θα χρησιμεύσει σαν αφετηρία για περαιτέρω μεταρρυθμίσεις, τις οποίες το μέλλον στην πορεία του δύναται να υποδείξει σαν αναγκαίες...». Στη συνέχεια η αντιφώνηση εκφράζει την ευχήν «...όπως η γεωργία και η παιδεία της χώρας τύχουν από τις πρώτες της μέριμνας της Κυβερνήσεως της Αυτής Μεγαλειότητος...» (Ιστορική Εγκυκλοπαίδεια Κύπρου (1878-1931), τόμος Β' σ. 148). Απ' αυτή την αντιφώνηση σημειώνουμε το γεγονός ότι ήταν κοινή, ότι έλειπε απ' αυτήν παντελώς η αναφορά στην «ένωση» κι' ότι επικεντρώνεται στα καυτά πολιτειακά και οικονομικά - κοινωνι-

κά προβλήματα του τόπου. (Προσοδοκία για συνταγματικές μεταρρυθμίσεις και προβλήματα της γεωργίας και της παιδείας). Από τη αντιφώνηση λείπει ο εκατέρωθεν εθνικισμός («ένωση» από τη μια, επιστροφή της Κύπρου στην Τουρκία ή διχοτόμηση από την άλλη). Η αντιφώνηση χαρακτηρίζεται από πολιτικό ρεαλισμό και πραγματισμό. Η σύμπτωση Ελλήνων και Τούρκων εκδηλώθηκε και με την καταψήφιση από το νομοθετικό του προϋπολογισμού του 1888-1889, έστω κι αν αυτός επιβλήθηκε με διάταγμα. Το 1888 πραγματοποιήθηκαν κοινά συλλαλητήρια Ελλήνων και Τούρκων για τα καυτά προβλήματα, που αποφάσισαν τη σύσταση κοινής Επιτροπής για την ετοιμασία υπομνήματος προς την αγγλική κυβέρνηση και την αποστολή κοινής αντιπροσωπείας στην Αγγλία για την προώθηση του. Με το υπόμνημα εζητείτο η κατάργηση του φόρου υποτελείας, η μείωση της βαρειάς φορολογίας, η μεταρρύθμιση του νομοθετικού σώματος, η ενθάρρυνση της γεωργίας και η δημιουργία γεωργικών τραπεζών κ.ά.

Αυτά και άλλα παραδείγματα οδήγησαν τον Πλουτή Σέρβα στο συμπέρασμα πως «Γενικά όλα έδειχναν ότι ... σ' όλο το νησί, οι απλοί άνθρωποι ήταν εμποτισμένοι με τη συνείδηση μιας αδελφικής συμβίωσης και έτοιμοι για πορεία προς ενιαία κρατική εδραίωση» («Κοινή Πατρίδα» σ. 41). Σ' αντιδιαστολή με το πνεύμα της «αδελφικής συμβίωσης» και της «πορείας προς ενιαία κρατική εδραίωση», Έλληνες και Τούρκοι αντιπαρατίθονταν και συγκρούονταν, όταν προβαλλόταν το σύνθημα της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα. Και πάλιν μερικά παραδείγματα: Το 1880 το κόμμα των Φιλελευθέρων, με ηγέτη το Γλάδοστονα, κέρδισε τις βουλευτικές εκλογές στην Αγγλία. Δεδομένου ότι ο Γλάδοστονας το 1864, όντας εξουσία, παρεχώρησε τα Ιόνια νησιά στην Ελλάδα, ως προίκα στον εκλεκτό της Αγγλίας, τότε βασιλέα της Ελλάδας, Γκλύξμπουργκ, καθώς επίσης του γεγονότος ότι ο Γλάδοστονας, όντας στην αντιπολίτευση, επέκρινε τη συμφωνία Αγγλίας-Τουρκίας του 1878 για την Κύπρο κι υποστή-

ριξε το αίτημα της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα, εξετράφησαν οι ελπίδες των Ελληνοκυπρίων, ότι τώρα, γενόμενος πρωθυπουργός, ο Γλάδοστονας θα επαναλάμβανε και στη περίπτωση της Κύπρου το εγχείρημα των Ιονίων νήσων. Αντέδρασαν έντονα οι Τουρκοκύπριοι. Η αποικιακή κυβέρνηση για να καθυσχύσει τα πνεύματα δήλωνε ότι «δεν υπάρχει καμιά αλήθεια στην πληροφορία ότι η βρετανική κυβέρνηση πρόσφερε τη Κύπρο στην Ελλάδα». Παρόμοια κατάσταση επαναλήφθηκε το 1893. Κυκλοφόρησε και πάλιν η φήμη ότι η Αγγλία προτίθετο να εγκαταλείψει την Κύπρο. Κινητοποιήθηκαν οι δυο κοινότητες, αλλά προς αντίθετες κατευθύνσεις. «Ένωση» από τη μια, επιστροφή της Κύπρου στην Τουρκία από την άλλη. Οι δυο κοινότητες, βρέθηκαν στα μαχαίρια. Συγκρούσεις σε διάφορα χωριά και κοινότητες. Τα πνεύματα ηρέμισαν και πάλιν, μετά από βεβαίωση του υπουργού αποικιών το Σεπτέμβρη 1895, ότι «Η Κυβέρνησις της Αυτής Μεγαλειότητος ουδεμίαν πρόθεσιν έχει να εγκα-

ταλείπει την νήσον».

Αυτά τα παραδείγματα οδηγούν στο κεφαλαιώδες συμπέρασμα. Στο μεταίχμιο του 19ου και 20ου αιώνα, Έλληνες και Τούρκοι της Κύπρου διαβίωναν ειρηνικά και συνεργαζόντουσαν για την επίλυση των προβλημάτων τους, για την «ευτυχία της κοινής πατρίδας», για πολιτειακή μεταρρύθμιση. Συγκρούονταν κι' έρχονταν στα μαχαίρια, όταν υπεισερχόταν το ζήτημα της «ένωσης». Η κατάσταση αυτή συνεχίστηκε σ' όλη τη διάρκεια της αγγλικής κατοχής. Αυτή η διαπίστωση θέτει επί τάπητος το καίριο ερώτημα. Πόσο εφικτό και συνεπώς πόσο ρεαλιστικό ήταν το αίτημα της «ένωσης»; Για ν' απαντήσουμε αυτό το ερώτημα θα πρέπει ν' ανατρέξουμε στις τότε πολιτικές συγκυρίες.

Η Αγγλία εποκθαλιούσε την Κύπρο από τις αρχές του 19ου αιώνα. Εκμεταλλεύθηκε έτσι τις δυσκολίες της Τουρκίας στο ρωσο-τουρκικό πόλεμο του 1877-1878 για να βάλει το πόδι της στην Κύπρο. Η Κύπρος ήταν ζωτικής σημασίας για τα αγγλικά συμφέροντα της στην Ασία, ειδικά στην τότε ενωμένη Ινδία, αλλά και γενικότερα στη Μεσόγειο, στη Μέση Ανατολή και στην Ευρώπη. Στο μεταίχμιο των δυο αιώνων ούτε κατά διάνοια ετίθετο ζήτημα εγκατάλειψης της Κύπρου από την Αγγλία και παραχώρησης της στην Ελλάδα. Τέτοια δυνατότητα υπήρχε μόνο στα αιθεροβάμονα μυαλά της εκκλησιαστικής και πολιτικής ηγεσίας της Κύπρου. Η ίδια διαπίστωση ισχύει και σ' όλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα, μ' εξαίρεση το 1915, που η Αγγλία, χάριν των πολεμικών της συμφερόντων, πρόσφερε την Κύπρο στην Ελλάδα, αλλά η τελευταία απέρριψε την προσφορά για τους γνωστούς λόγους. Στη διάρκεια του μεσοπολέμου και μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, ζήτημα εγκατάλειψης της Κύπρου από την Αγγλία και ζήτημα «ένωσης» δεν υπήρχε. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι μετά τον Α' παγκόσμιο πόλεμο, στη διάρκεια του συνεδρίου ειρήνης του Παρισιού, ο Βενιζέλος, παρά τις πιέσεις της κυπριακής πρεσβείας, επίμονα αρνήθηκε να θέσει καν ζήτημα «ένωσης», εξαιτίας των ευρύτερων συμφερόντων της Ελλάδας.

Ειδικά μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο η «ένωση» αποκλείεται, λόγω της νέας διε-

θνούς συγκυρίας (διάσπαση του κόσμου σε δυο στρατόπεδα και ψυχρός πόλεμος) και της τεράστιας σημασίας που απέκτησε η Κύπρος με τη μεταφορά σ' αυτήν του αρχηγείου των βρετανικών δυνάμεων στη Μέση Ανατολή, καθώς και του περιφερειακού αρχηγείου των μυστικών υπηρεσιών της Αγγλίας. Στις συνθήκες του ψυχρού πολέμου, η στρατηγική και γεωπολιτική σημασία της Κύπρου μετεξελέγχθηκε από βρετανική σε νατοϊκή. Η Κύπρος κατέστη προπύργιο προάσπισης των συμφερόντων του διεθνούς ιμπεριαλισμού. Με αυτή τη στρατηγική σημασία της, ήταν αδύνατο να παραχωρηθεί η Κύπρος στην Ελλάδα, λαμβανομένων υπ' όψη και των πολιτικών συνθηκών που επικρατούσαν σ' αυτή, μετά τον πόλεμο και στη δεκαετία του 1950.

Πέραν των στρατιωτικών συμφερόντων του ιμπεριαλισμού, πρέπει σ' όλη την περίοδο της αγγλικής κατοχής να ληφθεί υπ' όψη και ο παράγοντας Τουρκία κι' η ύπαρξη στην Κύπρο της Τουρκικής μειονότητας. Αυτός ο παράγοντας υποτιμήθηκε ή και αγνοήθηκε παντελώς από τις εκάστοτε πολιτικές ηγεσίες των Ελληνοκυπρίων, σε βαθμό που η Τουρκοκυπριακή κοινότητα μετατράπηκε σε εφεδρεία του ιμπεριαλισμού.

Ο αγώνας για την «ένωση» συνεχίστηκε σ' όλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα, ακόμα και μετά την ανεξαρτησία, μέχρι τη δεκαετία του 1970. Τ' αποτελέσματα είναι γνωστά. Αίμα, δάκρυα, ερείπια, καταστροφή, εισβολή, κατοχή, διχοτόμηση. Η «ένωση» ενταφιάστηκε. Όχι τυχαία.

Η «ένωση» σαν στρατηγικός στόχος ποτέ δεν ήταν εφικτή, πλην του 1915. Γι' αυτό ήταν λανθασμένος στόχος ευθύς εξ' αρχής, ιδιαίτερα μετά τον πρώτο, αλλά και το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Ο καθορισμός του στόχου της «ένωσης» από τις εκάστοτε ηγεσίες γινόταν όχι στη βάση της λογικής και της ψυχραιμίας ανάλυσης των διεθνών και τοπικών παραγόντων, που προσδιόριζαν τις δυνατότητες του αγώνα, αλλά στη βάση του συναισθήματος. Καθοριζόταν ο στρατηγικός στόχος όχι με το μυαλό, αλλά με την καρδιά. Ξεχειλιζε ο εθνικισμός. Έλειπε ο πολιτικός ρεαλισμός. Η «ένωση» σαν δυνατότητα υπήρχε μόνο στην εθνικιστική φαντασία των εκάστοτε ηγεσιών. Προβάλλεται το επιχείρημα ότι η «ένω-

ση» ήταν το λαϊκό αίσθημα των Ελληνοκυπρίων. Δεν αμφιβάλλεται. Αυτό, το αίσθημα εκτρεφόταν και γιγαντωνόταν με την εθνικιστική προπαγάνδα της ηγεσίας. Ποιος, όμως, είναι ο ρόλος των ηγεσιών; Να σύρονται ή να καθοδηγούν; Στις ηγεσίες κυριαρχούσε ο εθνικισμός, γι' αυτό και στάθηκαν ανίκανες να εκπληρώσουν τον ηγετικό, καθοδηγητικό τους ρόλο. Γι' αυτό και φτάσαμε στη διχοτόμηση.

Αποτελεί πεποίθηση του γράφοντα πως στρατηγικός στόχος του κυπριακού λαού ως συνόλου, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, θάπρεπε να ήταν ευθύς εξ' αρχής η ανεξαρτησία, σαν κατάληξη μιας μακράς συνταγματικής εξελικτικής πορείας. Τον αγώνα για ένα τέτοιο στρατηγικό στόχο θάπρεπε να τον διεξάγουν από κοινού Έλληνες και Τούρκοι της Κύπρου.

Πόσο γνήσια και πραγματική μπορούσε να είναι η κυπριακή ανεξαρτησία, ακόμα κι' αν αυτός ήταν ο στόχος από την αρχή; Λαμβανομένων υπ' όψη των διεθνών συγκυριών και της στρατηγικής σημασίας της Κύπρου, γνήσια και πραγματική ανεξαρτησία ποτέ δεν ήταν δυνατή. Η στρατιωτική παρουσία του ιμπεριαλισμού στην Κύπρο, με βάση αυτές τις συγκυρίες, ήταν αναπόφευκτη. Μπορούσαμε, όμως να φτάσουμε στην εφικτή ανεξαρτησία, χωρίς τις τραγωδίες που επεσάρρευσε ο αιθεροβάμονας και λανθασμένος στόχος της «ένωσης».

Πως κατανέμονται οι ευθύνες για τη λανθασμένη πορεία; Την πρωταρχική ευθύνη φέρουν οι εκάστοτε ηγεσίες της κυπριακής εκκλησίας και της Δεξιάς. Αυτές ήταν οι ρυθμιστές του πολιτικού παιγνιδιού. Μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο ξεχωρίζουν οι ευθύνες του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, για την καταπολέμηση από την Εθναρχία και τη Δεξιά της Διασκεπτικής (ήταν τότε Μητροπολίτης Κιτίου και υπεύθυνος του Γραφείου της Εθναρχίας), για τον αγώνα της ΕΟΚΑ, που άθελα βοήθησε το βρετανικό ιμπεριαλισμό να επιβάλει τα διχοτομικά του σχέδια, για τα «13 Σημεία», που ήταν βόμβα στα θεμέλια της Ζυρίχης και γιατί εμπόδιζε την επίτευξη συμφωνίας με τους Τουρκοκυπρίους στις παραμονές του πραξικοπήματος και της εισβολής. Όλα αυ-

τά, γιατί ποτέ δεν πίστεψε στην ανεξαρτησία, γιατί στόχος του ήταν πάντα η «ένωση».

Ευθύνες για τη λάθος πορεία φέρει κι η Αριστερά. Το Κομμουνιστικό Κόμμα Κύπρου, προς τιμήν του, καθόρισε, το 1926 ως στρατηγικό του στόχο την ανεξαρτησία, με το δικό του σκεπτικό, όσο κι αν αυτό έπασχε. Το ΑΚΕΛ, λίγο μετά την ίδρυση του, ενδίδοντας στις εθνικιστικές πιέσεις της Δεξιάς, εγκατέλειψε αυτό το στόχο κι εντάχθηκε στο χώρο της ενωσιολογίας. Μετά το ναύαγιο της Διασκεπτικής το 1948, το ΑΚΕΛ έγινε βασιλικότερο του βασιλέως, αφού γραμμή του έγινε το «ένωση τώρα, χωρίς συντάγματα, χωρίς όρους και παζαρέματα, χωρίς βάσεις». Το Φεβράρη 1956, στις παραμονές της συνάντησης Μακαρίου - Μπούντ - Χάρτιγκ, οργάνωσε διαδηλώσεις μ' αυτά τα συνθήματα, για να εμποδίσει το Μακάριο να δεχθεί συμβιβαστική συνταγματική λύση.

Τραγική ήταν η δεκαετία του 1960. Ο Μακάριος ανέμιση ξανά τη σημαία της «ένωσης» και το ΑΚΕΛ ακολούθησε. Η γραμμή του «ευκταίου και του εφικτού» ήταν μια ανώμαλη προσεγγίση, που δεν απεμπόλουσε την «ένωση». Απλώς τη μετέθεσε σε ευθετότερο χρόνο. Κατάληξη το πραξικόπημα, η εισβολή, η κατοχή, η προσφυγοποίηση, το παράνομο τουρκοκυπριακό κράτος, η καταστροφή.

Την ευθύνη για την τραγωδία της Κύπρου φέρει πρωτίτως ο ιμπεριαλισμός κι' η επεκτατική πολιτική της Τουρκίας, που μετέτρεψε την Τουρκοκυπριακή κοινότητα σε εφεδρεία του ιμπεριαλισμού. Ευθύνη φέρουν και τα λάθη των εκάστοτε ηγεσιών των Ελληνοκυπρίων, ο εκατέρωθεν εθνικισμός.

Βρισκόμαστε, ελπίζω κι εύχομαι, στο κατώφλι λύσης του κυπριακού, στη βάση του σχεδίου Ανάν. Ευχή - να διαχθούμε από τα λάθη και την τραγική μας Ιστορία. Ν' αποδειχθούμε σοφότεροι στο μέλλον, πορευόμενοι μαζί, Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι, στις ράγες της ανεξαρτησίας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με πυξίδα το στόχο των Ελλήνων και Τούρκων βουλευτών του 1883. «Την Ευτυχία της Κοινής Πατρίδας».

Τους Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους ένωναν, ακόμα και στα χρόνια της τουρκικής κατοχής, κοινά προβλήματα και κοινοί αγώνες για την επιβίωση, ενάντια στη φορολογική και άλλη καταπίεση. Από την αυγή της αγγλικής κατοχής οι δύο κοινότητες είχαν κοινές προσεγγίσεις και στόχους στα καυτά προβλήματα της.

Αποτελεί πεποίθηση του γράφοντα πως στρατηγικός στόχος του κυπριακού λαού ως συνόλου, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, θάπρεπε να ήταν ευθύς εξ' αρχής η ανεξαρτησία, σαν κατάληξη μιας μακράς συνταγματικής εξελικτικής πορείας. Τον αγώνα για ένα τέτοιο στρατηγικό στόχο θάπρεπε να τον διεξάγουν από κοινού Έλληνες και Τούρκοι της Κύπρου.

Κοινωνικοί και ψυχολογικοί συντελεστές της επανένωσης

Του Τάκη Κουή
Κοινωνικού ψυχολόγου

Οι

κοινωνικοί και ψυχολογικοί συντελεστές είναι τα συναισθήματα και οι ψυχοκοινωνικές διαθέσεις

που επηρεάζουν αρνητικά ή θετικά την απόφαση ή τη στάση των πολιτών σχετικά με την διεργασία «επιλύσης» του εθνικού μας προβλήματος που συντελείται αυτές τες μέρες. Με τον όρο «επανάωση» αναφέρομαι στες μεταβατικές διευθετήσεις που προωθούνται για να ξαναλειτουργήσει το κυπριακό κράτος σε ολόκληρη την επικράτεια της πατρίδας μας με όσο το δυνατό περισσότερες προδιαγραφές που διευκολύνουν την πραγματική λύση του προβλήματος που είναι η ολοκλήρωση της κυπριακής κοινωνίας ως ενιαίο πολυπολιτισμικό κοινωνικό σύνολο χωρίς «ζώνες» και γεωγραφικούς διαχωρισμούς με βάση την εθνική καταγωγή των πολιτών.

Μπροστά στο ενδεχόμενο μιας σύντομης επανένωσης, που προδιαγράφει η συμφωνία της Νέας Υόρκης, αποτελεί υποχρέωση της κυβέρνησης, της κοινωνίας των πολιτών και βέβαια της επισημονικής κοινότητας η διεξαγωγή επισημονικών μελετών και διεξοδικών συζητήσεων για τες διάφορες παραμέτρους της διαδικασίας επανένωσης. Στες μελέτες αυτές πρέπει να προσέξουμε να μην επαναληφθεί το κλασικό λάθος των κυβερνήσεων, των οικονομολόγων και

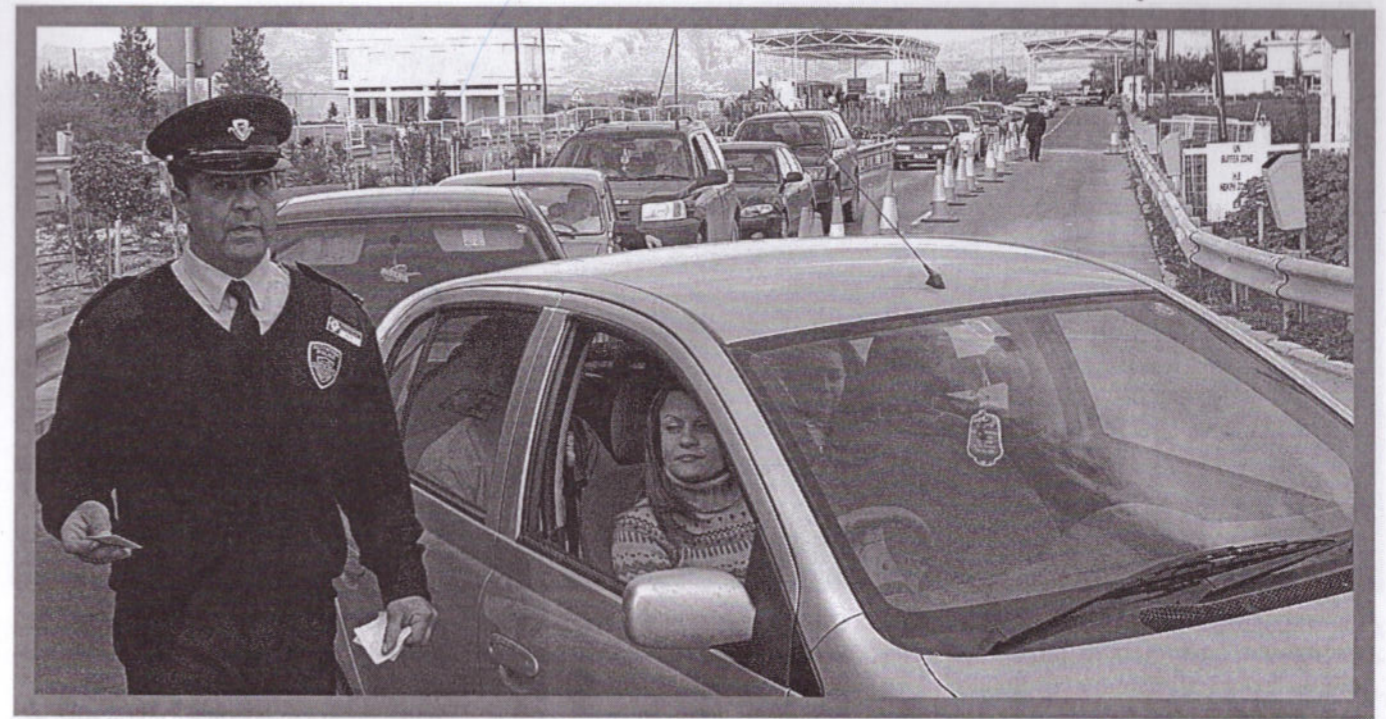
των θεσμών του προγραμματισμού να επικεντρώνονται στους οικονομικούς παράγοντες και παραγνωρίζεται η κοινωνική και ψυχολογική διάσταση που είναι κεφαλαιώδους σημασίας σε κάθε περίπτωση αλλαγής, ανάπτυξης ή και λειτουργίας ανθρωπίνων ομάδων και θεσμών. Στην περίπτωση που εξετάζουμε εδώ οι ψυχολογικοί και κοινωνικοί συντελεστές αποκτούν ακόμη πιο εξέχουσα σημασία εφόσον θα είναι καθοριστικός ο ρόλος τους για τη λειτουργικότητα και την βιωσιμότητα μιας επανένωσης που προνοεί και την οριστικοποίηση και νομιμοποίηση του γεωγραφικού διαχωρισμού και της συγκυριαρχίας των δυο κοινοτήτων.

Από την σκοπιά της στρατευμένης κοινωνιολογίας που θελω να πιστεύω ότι εκπροσωπώ ο στόχος των μελετών και των συζητήσεων που προτείνω πρέπει να είναι η διαμόρφωση θέσεων και προτάσεων για τη σωστή και έγκαιρη ενημέρωση και καθοδήγηση του λαού, που είναι απαραίτητη προϋπόθεση της επιτυχίας του εγχειρήματος της επανένωσης. Θα είναι διπλό κρίμα να γίνει και πάλι το λάθος (που έγινε με τη συμφωνία της Ζυρίχης) να αφηθούν χωρίς υπεύθυνη ενημέρωση και καθοδήγηση οι πολίτες για το τι αναμένεται από αυτούς το γεωγραφικό διαχωρισμό των δυο κοινοτήτων. Δεν είναι αρκετό να τους λένε

ότι η λύση είναι «οδυνηρός συμβιβασμός». Δικαιούνται να ξέρουν ποια οδύνη τους περιμένει και πως θα προετοιμαστούν ψυχολογικά να τη δεχτούν.

Για να γίνει αυτή η δουλειά σωστά χρειάζεται επιστημονική έρευνα η οποία δεν υπάρχει και πρέπει επείγοντως να σχεδιασθεί και να χρηματοδοτηθεί από την κυβέρνηση. Στο μεταξύ νομίζω θα βοηθήσει όλους στο στάδιο που βρισκόμαστε αν κάνουμε μια ψύχραιμη θεώρηση της συναισθηματικής φόρτισης που επηρεάζει τες στάσεις αρκετών ελληνοκυπρίων σχετικά με την μορφή της επανένωσης που τεκταινείται. Μιλώντας υποκειμενικά αλλά και ως επαγγελματίας στην διάγνωση και μελέτη των συναισθημάτων, θα προτείνω ότι οι κυριότερες πηγές της συναισθηματικής φόρτισης είναι δυο: α) η ενστικτώδης ψυχολογική σύνδεση των Κυπρίων με τη γη ή/και την κατοικία στην οποία γεννήθηκαν και μεγάλωσαν - που αρκετοί τη συνοψίζουν με την έννοια του πατριωτισμού και β) Ο εθνισμός των Κυπρίων - που όσοι τον εκμεταλλεύονται για πολιτικούς σκοπούς τον μετατρέπουν σε εθνικισμό (στην κοινωνιολογική ορολογία) ή «σωβινισμό» στην κοινή καθομιλουμένη.

Συναισθηματική σύνδεση των Κυπρίων με τη γη και την κατοικία

Το αίσθημα του πατριωτισμού στην πρωταρχική του μορφή εδράζεται και εκπηγάζει ψυχολογικά από την ενστικτώδη σύνδεση του ανθρώπου με το γεωγραφικό περιβάλλον στο οποίο γεννήθηκε και μεγάλωσε. Άλλοι λίγο άλλοι πολύ κουβαλάμε μαζί μας την κληρονομιά των αιώνων ανελίξης μας μέσα στο ζωικό βασίλειο, ριζωμένοι και πιασμένοι από το χώμα και τες πέτρες και τα δέντρα που μας έθρεψαν μας προστάτησαν στες χιλιετίες του αγώνα και της αγωνίας μας για επιβίωση. Όσο πιο κοντά μεγαλώνει ο άνθρωπος σε αυτά τα αρχέγονα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του γεωγραφικού περιβάλλοντος τόσο πιο έντονο είναι το πατριωτικό συναίσθημα. [Είναι γνωστό πως άνθρωποι που μεγάλωσαν στα τεχνητά κατασκευάσματα των μεγαλουπόλεων και των πολυκατοικιών δεν έχουν τόσο έντονα πατριωτικά αισθήματα.] Φυσικά μας ήλθε μετά η λογοτεχνία για να δώσει έκφραση σ'αυτή την ενστικτώδη κληρονομιά με λόγια αγάπης και με τραγούδια και με χιλιάδες στίχους επαίνων και σεβασμού για την γη που μας γέννησε. Έτσι τη συνδέσαμε πνευματικά αλλά και συναισθηματικά με τα αγαπημένα μας πρόσωπα του πατέρα (πατρίδα) και της μητέρας μας (μάννα γη), και είπαμε ακόμα για τη «γη που μας γέννησε» ώστε να εδραιωθεί και να ενταθεί η συναισθηματική σύνδεση.

Μας ήλθε τέλος η πολιτική για να καθορίσει σ'αυτή τη γη επίσημα σύνορα και να την προβάλλει και να την δοξάσει με εκείνο το απαράμιλλο συνθετικό - 'μητέρα-πατρίδα' - που κάνει την γη και μανά και πατέρα μας. Επομένως πρέπει να θεωρείται φυσιολογικό το γεγονός ότι τραυματίζουν ψυχολογικά ο γεωγραφικός διαχωρισμός και η αποξένωση κυπρίων από τη γη που τους γέννησε που περιλαμβάνονται στες διευθετήσεις για επανένωση. Ας αναγνωρισθεί πως οι σχεδιαστές και διαπραγματευτές αυτής της επανένωσης είχαν τη σχετική ευαισθησία και γι αυτό κατέβαλαν προσπάθεια να επηρεαστούν όσο το δυνατό λιγότεροι άνθρωποι. Αυτό, όμως δεν στέκει μπροστά στην ηθική θεώρηση των αποφάσεων η οποία δεν κουβεντιάζει ποτέ με αριθμούς. Οποιοδήποτε και αν είναι το ποσοστό των επηρεαζόμενων θα πρέπει για λόγους δικαιοσύνης και ηθικής τάξης να επιδειχθεί κατανόηση και να επινοηθούν μέτρα για απάμβλυνση - αν είναι αδύνατη η αποτροπή - του ψυχικού τραυματισμού κάποιου ποσοστού συνανθρώπων μας.

Εθνισμός και εθνικισμός των Κυπρίων

Η μακραιώνη ελληνική πολιτιστική παράδοση της Κύπρου αποτελεί για όλους μας συναισθηματικό σημείο αναφοράς.

Θελω να προδιαθέσω από την αρχή ότι ανεξάρτητα από τες σκοπιμότητες και φοβίες των εθνικιστών, εκείνο που συναισθηματικά είμαστε και παραμένουμε και η ελληνική πολιτιστική παράδοση που θέλουμε να συνεχίσουμε, δεν κινδυνεύουν και ούτε παρεμποδίζουν την επανένωση και την οποιαδήποτε συνεννόηση με τους τουρκοκύπριους που με την ίδια λογική είναι και παραμένουν συναισθηματικά προσηλωμένοι στες δικές τους τούρκικες εθνικές παραδόσεις. Το τι επηρεάζει αρνητικά είναι η σύνδεση (που κάνουν οι εθνικιστές) του εθνισμού και της πολιτιστικής ταυτότητας με πολιτικές επιδιώξεις οι οποίες επεκτείνονται σε διάφορους τομείς και φυσικά στην απόρριψη της επανένωσης που τεκταινείται και αναγκαστικά περιλαμβάνει τον γεωγραφικό διαχωρισμό. Γίνεται εκμετάλλευση και αναπαραγωγή του ενστικτώδους πατριωτισμού όπως τον καθόρισα πιο πάνω και που εκφράζεται συναισθηματικά ως εξής:

«Η έντονη απόρριψη μας, μέχρι αποτροπισμού, του γεωγραφικού διαχωρισμού είναι γιατί την συνδέουμε με τον εκτουρκισμό των κατεχόμενων εδαφών μας με αλλαγή των ελληνικών ονομάτων των χωριών μας και την καταστροφή των εκκλησιών μας η την μετατροπή τους σε τζαμιά και μουσεία. Έντονη επιθυμία μας και ελπίδα αγκαλιάσης και

δικαίωσης είναι να δούμε αυτές θες ενέργειες να ανατρέπονται και να μπορέσουμε ξανά να δούμε και να πούμε την Κυθρεα και το Ριζοκαρπασο με τα ονόματα τους που θα είναι γραμμένα στην είσοδο του χωριού. . Να προσκυνήσουμε στο Χρυσόσωτηρο και να ακούσουμε καμπάνες σε όλες θες εκκλησίες μικρές και μεγάλες των χωριών μας. Προσμένουμε με πολλή συναισθηματική φόρτιση τον «επανελληνισμό» των χωριών που εγκαταλείψαμε το 1974.»

Ακόμα και γι αυτούς που καταλαβαίνουν ότι λογικά και ρεαλιστικά ο γεωγραφικός διαχωρισμός (διζωνικότητα) είναι δοσμένος, συμφωνημένος και μη αναστρέψιμος δεν παύουν να πληγώνονται από την αποδοχή της νομιμοποίησης του ιδιαίτερα όσοι επηρεάζονται άμεσα και γνωρίζουν ότι δεν θα επιστρέψουν ομαδικά και δεν θα έχουν οποιαδήποτε ευκαιρία να «επανελληνισουν» τα χώρια τους. Τα συναισθηματικά τραύματα που προκαλεί αυτή η διαδικασία πρέπει να ληφθούν υπόψη και να απαμβλυνθούν.

Η μεθόδευση ενός καινούργιου ξεκινήματος

Εχω παρουσιάσει πιο πάνω με συντομία και προκαταρκτικά τους κυριότερους ψυχοκοινωνικούς συντελεστές που δυνητικά θα παρεμποδίσουν την διαδικασία της επανένωσης ωού συμφωνήθηκε στην Νέα Υόρκη. Υπάρχουν φυσικά και άλλοι στους οποίους δεν αναφέρθηκα και μπορεί να είναι εξίσου σημαντικοί. Όπως ανάφερα και πιο πάνω θεωρώ υποχρέωση

μου, από την σκοπιά της στρατευμένης κοινωνιολογίας, να ολοκληρώσω αυτή την παρέμβαση μου με μια πρώτη προδιαγραφή των δυνατοτήτων αντιμετώπισης των πιο πάνω εμποδίων με τις επιστημονικές μελέτες και συζητήσεις που προτείνω. Πιστεύω ότι μπορεί να μεθοδευτεί ένα καινούργιο ξεκίνημα προς την ολοκλήρωση της κυπριακής κοινωνίας (όπως την καθόρισα από την αρχή) στο νοητικό/ πολιτικό επίπεδο αλλά και το συναισθηματικό εφόσον πρόκειται κυρίως για ψυχολογικές καταστάσεις. Αναφέρω πιο κάτω τα κυριότερα αποτελέσματα η προσδοκίες μου από την επιστημονική παρέμβαση που προτείνω.

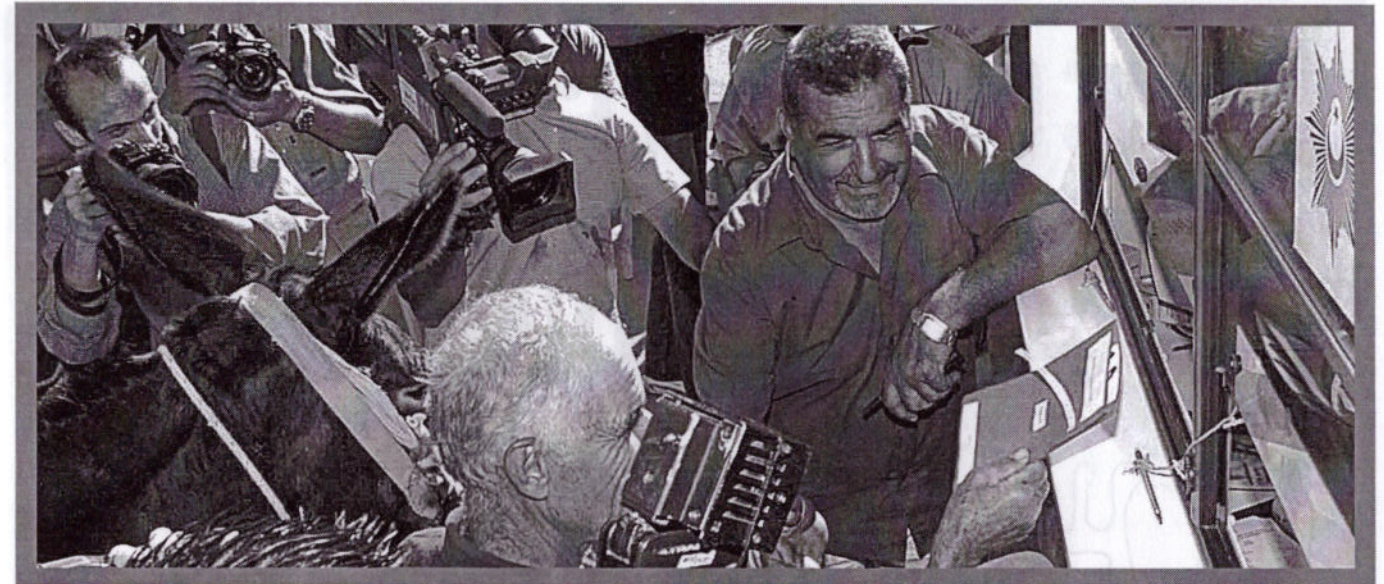
Υπεύθυνος και ειλικρινής πολιτικός λόγος

Στο πολιτικό/νοητικό επίπεδο αναμένεται (εκτός από την υπόσκαψη , απευθείας καταδίκη και εξουδετέρωση του εθνικισμού) και ο ευρύτερος εκσυγχρονισμός του πολιτικού λόγου. Αναμένω και προσδοκώ να πεισθούν, να καθοδηγηθούν ή έστω να εκβιασθούν οι πολιτικοί ηγέτες προς μια πιο ειλικρινή και ξεκάθαρη επικοινωνία με τους πολίτες. Να κάμουν ανοικτές και δημόσιες παρεμβάσεις με τις οποίες να εξηγούν γιατί δέχτηκαν και συζητούν για δεκαετίες με την τουρκοκυπριακή ηγεσία τον τρόπο νομιμοποίησης και νομιμοποίησης του γεωγραφικού διαχωρισμού των δυο κοινοτήτων (διζωνική/δικοινοτική ομοσπονδία). Με την μορφή απολογίας ή

έστω αιτιολόγησης για την καθυστέρηση στην ενημέρωση να εξηγήσουν τις ενέργειες, δικές τους και δικές μας, που διαμόρφωσαν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ήταν αναπόφευκτος αυτός ο διαχωρισμός. Η πλειονότητα των πολιτών θα δείξουν κατανόηση και θα έχουν τη ψυχραιμία να προσεγγίσουν την κατάσταση με ρεαλιστική λογική, όπως απέδειξαν κατά το απρόσμενο συναπάντημα με τους τουρκοκύπριους του περ. Απριλίου. Το απέδειξαν στη συνέχεια και με τον τρόπο που ασκούσαν νοητικό έλεγχο των συναισθημάτων και αντιδράσεων τους κατά τις επισκέψεις τους στα κατεχόμενα χωριά τους με τα τούρκικα ονόματα και στα σπίτια τους με τους τούρκους και τουρκοκύπριους τωρινούς κατόχους τους.

Ενσυνείδητη ενδοσκόπηση

Ενα δεύτερο αποτέλεσμα που αναμένεται είναι η δυνατότητα για τον καθένα να βιώσει την λυτρωτική διεργασία της ενσυνείδητης ενδοσκόπησης. Οι επαγγελματίες ψυχολόγοι που ασχολούνται με την επίλυση ψυχοκοινωνικών προβλημάτων έχουν διαπιστώσει ότι αν κατορθώσουν να ανασύρουν ψυχολογικά τραυματικά σύνδρομα από το υποσυνείδητο και να τα μεταλλάξουν από την ενστικτώδη τους εκδήλωση σε μια ενσυνείδητη θεώρηση τότε εξουδετερώνεται η ψυχική οδύνη και στη συνέχεια τα προβλήματα που προκαλούν. Μια παρόμοια διεργασία θα λειτουργήσει με τις μελέτες και συζητήσεις που θα γίνουν της

συναισθηματικής σύνδεσης με τη γη. Αναλύοντας και συζητώντας ψύχραιμα την ψυχολογική προέλευση αυτής της σύνδεσης θα μπορέσουμε ατομικά και συλλογικά να κάνουμε την υπέρβαση των αρχέγονων ζωικών καταβολών μας και να βρούμε υποκατάστατες ικανοποιήσεις των ψυχικών μας αναγκών. Μπορεί για παράδειγμα να καλλιεργηθεί μια ομαδική σύνδεση με την κυπριακή γη στο σύνολο της και όχι ο καθένας με την προσωπική του γη ή το προσωπικό του ιστορικό γεωγραφικό περιβάλλον. Με αυτό τον τρόπο ανακουφίζεται το τραύμα αποχωρισμού από την προσωπική γη ενώ ταυτόχρονα προσφέρονται συλλογικά πνευματικές και ψυχολογικές ικανοποιήσεις με την κατίσχυση μιας ρεαλιστικής και μόνιμης αίσθησης πατριωτισμού όλων των κυπρίων για όλη την Κύπρο.

Κοινωνικές αξίες και οράματα σε μία σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία

Μια παρόμοια διεργασία μπορεί να αναμένεται και για τον εθνισμό των κυπρίων. Αφού αποσυνδεθεί και αυτός με λελογισμένη θεώρηση από την προσωπική γη και το προσωπικό ιστορικό περιβάλλον (το σπίτι και το χωριό που μεγάλωσα) να γίνει σταδιακά μια αναγωγή του σε ψηλότερα επίπεδα πολιτιστικής ταυτότητας και προσφοράς στην εθνική πολιτιστική ανάπτυξη μαζί με άλλους που συνδέονται με τον ίδιο εθνισμό. Εξάλλου θα βοηθήσει σ'αυτή την διεργασία

και η Ευρωπαϊκή κουλτούρα που αναπόφευκτα θα επικρατήσει και στη πατρίδα μας με την πλήρη ένταξη από φέτος.

Η ένταξη στην Ευρώπη θα αξιοποιηθεί για την εμπέδωση καινούργιων κοινωνικών αξιών και θα οικοδομηθεί το όραμα της σύγχρονης πολυπολιτισμικής κυπριακής κοινωνίας που θα προσφέρει πνευματικές και συναισθηματικές ικανοποιήσεις σε αντικατάσταση αυτών που θα εγκαταλειφθούν. Ιστορικά η Κύπρος πρωτοστάτησε στην εξέλιξη του ευρωπαϊκού πολιτισμού που βρίσκεται τώρα στο αποκορύφωμα της έμπρακτης μετουσίωσης του σε πολιτική πράξη και καθημερινή ζωή. Η μικρή μας πατρίδα θα έχει την ευκαιρία με την ένταξη στη Ευρωπαϊκή Ένωση, να ανανεώσει αυτή τη πρόσφορα στην ανθρωπότητα και να βρεθεί και πάλι μπροστά της στη πορεία του ανθρώπου προς τους ανώτερους προορισμούς που επιβάλλει η πολιτιστική μας παράδοση και που περιέχονται στο όραμα της ευρωπαϊκής σκέψης για τον άνθρωπο, τις κοινωνικές του δομές και τις διαπροσωπικές του σχέσεις.

Από αυτή την προνομιακή πολιτιστική θέση καλλιεργείται η προσήλωση του λαού στην ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού οράματος και δεν θα μπορούν τα παλιά μας συναισθήματα και πνευματικές απολαύσεις /αγκυλώσεις να μείνουν καθηλωμένες σε σημερινά και χθεσινά ψυχονευματικά νοήματα. Η ψυχολογική σημασία και συναισθηματική φόρτιση

που συνδέει αυτά τα νοήματα (π.χ «επανελληνισμός») μπορούν να απορροφηθούν από την συλλογική προσπάθεια και ακόμα την πρωτοπορία όλων των κύπριων στην εξέλιξη των κοινωνικών αξιών και των ιδεωδών της πολυπολιτισμικής κοινωνίας: - ανθρωπίνη αξιοπρέπεια και αλληλεγγύη, αλληλοσεβασμός και ανεξίτηρη σκία, απόλαυση, αξιοποίηση και ανάπτυξη εθνικού και πολιτιστικού πλουραλισμού. Με μια τέτοια συμπίεση αναπτύσσεται η εθνική υπερηφάνεια των κύπριων, όλων των εθνικοτήτων και απαμβλυνονται η σταδιακά διαλύονται κατάλοιπα πίκρας και οδύνης από εμπειρίες του παρελθόντος. Με την επιστημονική παρέμβαση και τις πλατειές συζητήσεις που προτείνω ο αυτοκαθορισμός και αυτοπραγμάτωση του ενωμένου λαού μας γίνεται σε ένα άλλο ανώτερο επίπεδο που δεν επηρεάζεται από την πολιτιστική ανάπτυξη, την εθνική εξέλιξη και τα τοπικιστικά συναισθήματα που αφήνονται πια ατέρες τοπικές διοικήσεις και τα τοπικά έθιμα να τα δικαιωνίζουν και να τα καλλιεργούν.

Σίγουρα κατανοώ τις τεράστιες δυσκολίες που παρουσιάζονται και δεν αναμένω ότι μια τέτοια αλλαγή που προτείνω μπορεί να επιτευχθεί από την μια μέρα στην άλλη. Ούτε έχω την ψευδαίσθηση ότι μπορεί η παρέμβαση που προτείνω να επιτύχει όλα αυτά που οραματίζομαι. Ωστόσο πιστεύω πως θα γίνει μια σωστή και επιστημονικά θεμελιωμένη αρχή και αφετηρία για τις άλλες παρεμβάσεις που απαιτούνται. E

Τι ειν' αυτό που μας ενώνει, μας χωρίζει, μας πληγώνει...

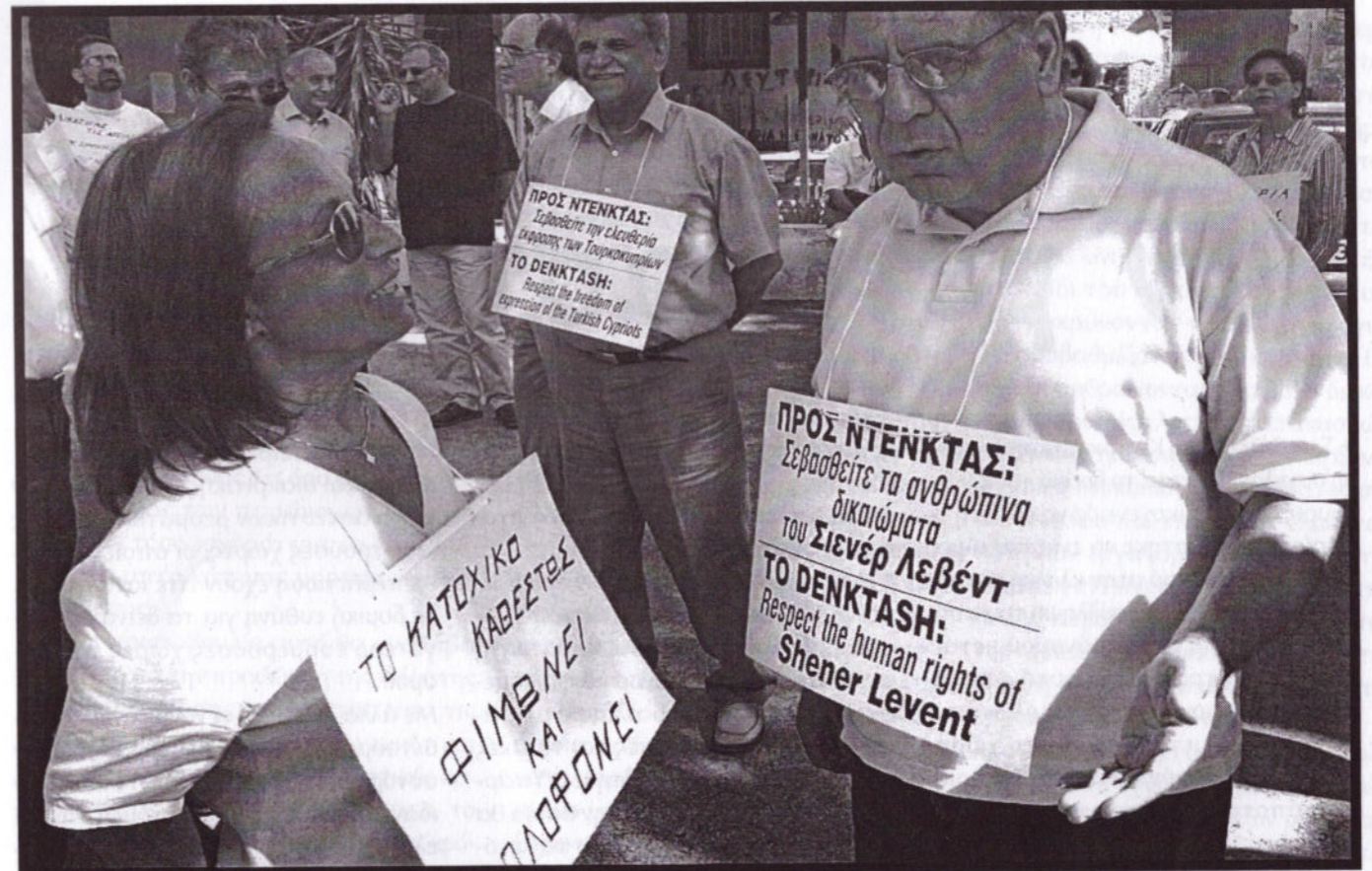
Του Γιάννη Ιωάννου

Οι διεργασίες που συνεχίζονται από τα τέλη του 2002 και συνεχίζονται ακόμα με ζητούμενο την λύση του κυπριακού προβλήματος βγάζουν στην επιφάνεια και το θέμα της διαμόρφωσης μιας κοινής συνείδησης των κοινοτήτων που ζουν στην Κύπρο και κατά κύριο λόγο της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής, η οποία αφενός δεν θα αρνείται την διαφορετικότητα των κοινοτήτων αλλά αφετέρου θα τους προσφέρει μια κοινή ταυτότητα και ιδεολογία η οποία θα βασίζεται στην κοινότητα του χώρου και του κράτους. Η κοινή αυτή ιδεολογία δεν υπήρξε ποτέ στην σύγχρονη ιστορία της Κύπρου γιατί και οι δύο κοινότητες ήταν γαντζωμένες σφικτά σε όμοιες μεν ιδεολογίες (η ιδεολογία της «μεγάλης πατρίδας»), αλληλοσυγκρουόμενες δε (Ελλάδα- Τουρκία). Η Κύπρος δεν ήταν ποτέ η κοινή πατρίδα αλλά η «γη των πατέρων μας» από την οποία οι άλλοι θα έπρεπε να εκδιωχθούν ή στην οποία το πολύ να «φιλοξενηθούν». Θεωρώ ότι για την εποχή μας πούμε πριν τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο η λογική αυτή ήταν νομοτελειακή και εφαρμοζόταν σε

παγκόσμια κλίμακα πολύ συχνά. Για την δεκαετία του 50 και μετά όμως η ιδεολογία αυτή ήταν καταστροφική με αποκορύφωμα τα χρόνια μετά από την ανεξαρτησία όταν η νεαρή Κυπριακή Δημοκρατία δεν κατάφερε να δημιουργήσει καμία κοινή συνείδηση και να ενώσει τους υπηκόους της. Αντίθετα η από ναυρίς διάλυση του συστήματος κοινής διακυβέρνησης και η ξεχωριστές διοικήσεις των κοινοτήτων δημιούργησαν ξεχωριστές «κρατικές» ιδεολογίες οι οποίες συγκρούονταν σιγά-σιγά και με τις κυρίαρχες «εθνικές» ιδεολογίες αλλά και μεταξύ τους.

Παραδέχομαι ότι δεν έχω μελετήσει αρκετά τις ιστορικές πηγές της πρόσφατης ιστορίας της Κύπρου και του κυπριακού προβλήματος, όμως υποψιάζομαι τα ακόλουθα:

Οι ενέργειες των τουρκοκυπρίων και των ελληνοκυπρίων κατά την περίοδο ας πούμε μετά τον Β παγκόσμιο πόλεμο, όταν συζητιόταν σοβαρά το θέμα του μέλλοντος της Κύπρου έχουν μια αναλογία που πολλές φορές φτάνει στα όρια του κωμικού. Κατά κανόνα οι τουρκοκύ-

πριοι ενεργούσαν ανάλογα με το πώς συμπεριφέρονταν οι ελληνοκύπριοι.

Οι ελληνοκύπριοι

- * Εγείρουν θέμα ένωσης (1950).
- * Δημιουργούν ένοπλη οργάνωση (ΕΟΚΑ) (1954).
- * Αναλαμβάνει την ηγεσία του αγώνα η δεξιά (1955).
- * Ο αγώνας μετατρέπεται σε παλλαϊκό (1956).
- * Η αριστερά δεν βρίσκει την δύναμη να χαράξει δική της πολιτική (1957).
- * Αποδέχονται (οι ε/κ) τον συμβιβασμό της Ζυρίχης έχοντας όμως άλλα κατά νουν (1960).
- * Η ε/κ αριστερά μετατρέπεται σε «εθνική» ε/κ αριστερά, με ιδεολογία τον «ελληνοκυπριακό κρατισμό» και συμμετέχει ενεργά στον διαμοιρασμό της εξουσίας. (1977)

Οι τουρκοκύπριοι

- * Εγείρουν θέμα διχοτόμησης (1955).
- * Δημιουργούν ένοπλη οργάνωση (ΤΜΤ) (1958).

- * Την ηγεσία του αγώνα αναλαμβάνει η δεξιά.
  - * Η αριστερά διαλύεται μέσα στην κοινότητα της και δεν υπάρχει αυτόνομα (1958).
  - * Αποδέχονται (οι τ/κ) τον συμβιβασμό της Ζυρίχης έχοντας όμως άλλα κατά νουν (1960).
  - * Συνεχίζουν τον αγώνα ο οποίος μετατρέπεται σε παλλαϊκό. (1963)
  - * Γεννιέται η τ/κ αριστερά (1970)
  - * Η τ/κ αριστερά μετατρέπεται σε «εθνική» τ/κ αριστερά, με ιδεολογία τον «τουρκοκυπριακό κρατισμό» και συμμετέχει ενεργά στον διαμοιρασμό της εξουσίας. (2003)
- (Οι ημερομηνίες είναι ενδεικτικές)

Από ένα σημείο και μετά οι εξελίξεις αυτές είναι νομοτελειακές και σχετίζονται με την ύπαρξη κράτους (ή ψευδοκράτους). Τα κόμματα και οι παράγοντες που απαρτίζουν ένα κράτος δεν είναι δυνατόν να θέλουν την διάλυση του. Άλλως θεωρούνται προδοτικά και δεν έχουν θέση στο σύστημα. Ας πάρουμε ένα άλλο παράδειγμα. Οι πρώην διεθνιστές στις

πρώην σοσιαλιστικές χώρες έχουν μετατραπεί στους πιο ένθερμους κρατιστές (βλ. ΚΚΡωσ. Ομοσπ.). Και εγώ ισχυρίζομαι ότι δεν ήταν ποτέ διεθνιστές με την πρωταρχική έννοια του όρου επειδή η επανάσταση δεν είχε καταργήσει το κράτος.

Συμπερασματικά ισχυρίζομαι πως όσο παγιώνεται η κατάσταση στην Κύπρο με την ύπαρξη δύο ξεχωριστών κρατών, τόσο δυναμώνει το αίσθημα «πατριωτισμού» μέσα στα κράτη αυτά και κατά συνέπεια δυσκολεύει η επανένωση της Κύπρου. Αν συνεχίσουμε την αναλογία, όπως εμείς ως ε/κ δεν θέλουμε να «πουλήσουμε» το κράτος μας, το ίδιο συμβαίνει με τους τ/κ για το ψευδοκράτος τους. Όπως η ε/κ αριστερά συμμετέχοντας στην εξουσία εκπροσωπεί την ε/κ πλειοψηφία που την ανέδειξε, το ίδιο θα συμβεί και με την τ/κ αριστερά. Γι αυτό ας προετοιμαστούμε για τις συνομιλίες που επέρχονται με στόχο την σύντομη λύση για να δώσουμε αρχή σε κάτι νέο, κοινό, που θα μας ενώνει – και αυτό μπορεί να είναι μόνο το κοινό κράτος της νέας Ενωμένης Κυπριακής Πολιτείας. **Ε**

Πρωτοβουλία υπέρ των μεταναστών

* Στις 3/2/2004 η Κυπριακή κοινή γνώμη συγκλονίστηκε με το δράμα του ανώνυμου Σύριου οικογενειάρχη εργάτη ο οποίος αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το παιδί του νεκρό στην κλινική για να αποφύγει την βέβαιη σύλληψη του από την αστυνομία ως παράνομου μετανάστη. Το περιστατικό αυτό φέρνει στην επιφάνεια το πρόβλημα όλων των παράνομων μεταναστών στη χώρα μας, που εξωθούνται στο περιθώριο και κάποτε στην παρανομία, μη έχοντας πρόσβαση στη δικαιοσύνη για τη μη καταβολή των μισθών τους, για την κακομεταχείριση τους, για εργατικά ατυχήματα που τους αφήνουν κατ'ακόιτους και ανίκανους για εργασία, για το άγριο ξυλοκόπημα τους, για την παράνομη έξωση τους από σπίτια που ενοικιάζουν, και άλλα. Οι περιπτώσεις είναι χιλιάδες, κι αν μην βλέπουν όλες το φως της δημοσιότητας. Το πρόβλημα του συγκεκριμένου Σύριου εργάτη αλλά και όλων των ανώνυμων παράνομων μεταναστών αποτελεί δοκιμασία των δημοκρατικών μας πεποιθήσεων και πρόκληση για την κοινωνία και η επίλυση του αποτελεί επιτακτικό καθήκον της πολιτείας.

* Η συζήτηση που λαμβάνει χώρα στα πλείστα κυπριακά μέσα ενημέρωσης δυστυχώς δεν είναι ούτε διαφωτιστική ούτε προοδευτική και δεν προσεγγίζει τη μετανάστευση στο σύνολό της. Την προσεγγίζει με τρόπο εκφοβιστικό και ξενοφοβικό επικεντρώνοντας την προσοχή στη δημιουργία ενός κλίματος φόβου χρησιμοποιώντας ως φάβητρο τον υπερβολικό αριθμό των μεταναστών, την περίπτωση των ατόμων που ζητούν άσυλο με ψευδείς παραστάσεις και τα στερεότυπα σχετικά

με την «εγκληματικότητα» των μεταναστών, ισχυρισμός που καθόλου δεν αποδεικνύεται από τις σχετικές στατιστικές και μελέτες.

* Η μετανάστευση προς τη Κύπρο πρέπει να γίνει αντιληπτή κατά τρόπο συνολικό, δηλαδή να γίνεται κατανοητή ως κοινωνικό και οικονομικό φαινόμενο μέσα στο συνολικό πλαίσιο με παγκόσμιες, περιφερειακές και τοπικές διαστάσεις και ιδιαιτερότητες. Υπάρχει η άποψη σύμφωνα με την οποία θα πρέπει αρχικά να «επιλυθεί» το λεγόμενο πρόβλημα της «παράνομης μετανάστευσης» και στη συνέχεια της μετανάστευσης ευρύτερα. Εν τούτοις όλα όσα γνωρίζουμε σχετικά με τη θεωρία περί μετανάστευσης μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η μετανάστευση θα πρέπει να γίνεται αντιληπτή σαν μια ολότητα και η απόπειρα να διαχωριστεί το φαινόμενο σε «παράνομη» και «νόμιμη» μετανάστευση είναι εντελώς ανούσια, παραπλανητική κι επικίνδυνη. Η λεγόμενη «παράνομη» μετανάστευση αποτελεί απλά λογική συνέπεια ορισμένων αναντίλεκτων γεγονότων στο παγκόσμιο σύστημα

(α) τη πόλωση μεταξύ χωρών που υποφέρουν από χρόνια φτώχεια, πολέμους, καταπίεση κι άλλα δεινά, πραγματικότητες που τους ωθούν στη ανάγκη για μετανάστευση σε πιο ασφαλείς, ευημερούσες χώρες

(β) ένα κοινωνικό σύστημα που αναπαράγει τις κρίσεις κοινωνικού, πολιτικού δημογραφικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα που επιτρέπει την ελεύθερη κι απρόσκοπτη κίνηση κεφαλαίων και κερδών κι αναγκάζει τους εργάτες να μετακινούνται για την εξεύρεση εργασίας, ασφάλειας κι ευημερίας.

(γ) τις απόπειρες έλεγχου και επιλεκτικής και διακριτικής αποδοχής των μεταναστευτικών ρευμάτων από της ευημερούσες χώρες, οι οποίες σε κάθε περίπτωση έχουν είτε ιστορική, είτε δομική ευθύνη για τα δεινά στις λιγότερο ευημερούσες χώρες του κόσμου.

Με άλλα λόγια, το γεγονός ότι δεν διαθέτουμε μία γενική πολιτική ανοιχτών συνόρων, η οποία θα αποτελούσε το ιδανικό, διαμέσου των οποίων μπορεί ελεύθερα το εργατικό δυναμικό να εισέλθει και να εξέλθει με τον ίδιο τρόπο με τον οποίο κινείται το κεφάλαιο, δυστυχώς όμως το πρόβλημα της «παράνομης» ή «παράτυπης» μετανάστευσης είναι αναπόφευκτο.

* Ιδιαίτερα στη νότια Ευρώπη (Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία και Γαλλία), αλλά και σε πάμπολλες άλλες περιπτώσεις στις ΗΠΑ, Καναδά, Γερμανία, Αυστραλία και αλλού έχουν εφαρμοστεί, κατά καιρούς, διάφορα Προγράμματα Νομιμοποίησης και Αμνηστίας γιατί έγινε πλέον ολοφάνερο αφού ήταν αναπότρεπτο αποτέλεσμα της αποτυχίας της πολιτικής που εφαρμόστηκε, της πολιτικής των κλειστών συνόρων, η οποία ήταν αδύνατο να εφαρμοστεί και τελικά οδήγησε στη συγκέντρωση παράτυπου, μη καταγεγραμμένου ή «παράνομου» εργατικού δυναμικού. Αυτά τα προγράμματα μεταβιβάζουν το μήνυμα σε ήδη υπάρχοντες «παράνομους» μετανάστες ότι υπάρχει κάποιο μέσο προκειμένου να βγουν από το περιθώριο της παρανομίας, της υπερεκμετάλλευσης και της αβεβαιότητας παρέχοντάς τους το δικαίωμα της παραμονής, ενώ ταυτόχρονα αντιμετωπίζουν τους καινού-

ριους μετανάστες ως πιθανή απειλή.

* Για την Κύπρο, η νομιμοποίηση αποτελεί τον μόνο ανθρώπινο και δημοκρατικό τρόπο επίλυσης της λεγόμενης παράνομης μετανάστευσης, είτε ανέρχονται στις 6.000-8.000 είτε στις 30.000, όπως υποστηρίζουν οι πιο εξωφρενικές εκτιμήσεις, κάποιος τρόπος που θα τους κάνει να καταγραφούν αποτελεί ένα απαραίτητο μέρος οποιασδήποτε στρατηγικής, ακόμη και στην περίπτωση που μελλοντικά υιοθετηθεί μία πιο περιοριστική και κατασταλτική προσέγγιση. Αποτελεί παραδοξολογία το γεγονός ότι όσο μεγαλύτερος ο αριθμός των παράνομων μεταναστών, τόσο ισχυρότερα τα επιχειρήματα υπέρ κάποιας μορφής νομιμοποίησης.

* Η πρωτοβουλία αυτή θα αναλάβει δράση για την προώθηση της ιδέας της νομιμοποίησης αντλώντας από τις εμπειρίες, γνώσεις άλλων χωρών και τις απόψεις από μη κυβερνητικές οργανώσεις και κοινωνικά κινήματα, το παγκόσμιο κι ευρωπαϊκό κοινωνικό φάρο στο θέμα. Επίσης καλεί μελετητές, διανοούμενους, νομικούς κι ακτιβιστές να στηρίξουν ποικιλοτρόπως τη πρωτοβουλία αυτή.

* Το «πρόβλημα» της μετανάστευσης στην Κύπρο αποτελεί μία μη ανατρέψιμη πραγματικότητα και είναι το αποτέλεσμα μακροοικονομικών και περιφερειακών αλλαγών. Οι μετανάστες είναι θύματα μιας ιδεολογίας που προάγει και παράγει μύθους περί ανεργίας, εγκληματικότητας και εθνικής μόλυνσης, φαινόμενα που σύμφωνα με την ιδεολογία αυτή οφείλονται στους μετανάστες. Επομένως, η ρατσιστική και ξενοφοβική αντίληψη είναι παράγωγο και συνέπεια της υφιστάμενης πολιτικής μέσα στο συγκεκριμένο κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο που στηρίζεται στην εκμετάλλευση των μεταναστών για την κάλυψη αναγκών οικονομικής ανάπτυξης.

* Η λογική της καπιταλιστικής εξελίξης δομείται στην βάση της μείωσης του κόστους παραγωγής μέσα από την εκμετάλλευση των παραγωγικών δυνάμεων. Στο πλαίσιο μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και νέο-φιλελεύθερης πολιτικής, οι μετανάστες ή

ορθότερα η ελεύθερη κίνηση ανθρώπινου δυναμικού κάθε άλλο παρά πλήττει την οικονομία. Αντιθέτως, η μετανάστευση είναι μερικώς το αποτέλεσμα της ανάγκης για οικονομική ανάπτυξη. Συνεπώς, ο συστηματικός στιγματισμός των μεταναστών και η εφεύρεση αποδιοπομπαίων τράγων για τα κακώς κείμενα στην κοινωνία μετατοπίζει το πρόβλημα και αποπροσανατολίζει σχετικά με τις πολιτικές επίλυσης του προβλήματος. Η μέχρι τώρα περιοριστική πολιτική της Κύπρου στο θέμα των μεταναστών όχι μόνο δεν έλυσε αλλά όξυνε το πρόβλημα. Ο παράγοντας της «παράνομης μετανάστευσης» είναι ένα φαινόμενο σύμφυτο με την ίδια την δομή και την φύση του μηχανισμού έλεγχου της μετανάστευσης και των μέτρων καταστολής. Το «κράτος προσάτης και καταστολέας» είναι μια παρωχημένη έννοια από την στιγμή που ο προσανατολισμός της Κύπρου είναι ταυτισμένος με ένα αναπτυξιακό όραμα με Ευρωπαϊκό προσανατολισμό, αλλά και γέφυρα με την εγγύς ανατολή. Η θεσμική και γενικότερα η κοινωνική εμμονή και επίκληση παραδοσιακών δήθεν δομών (π.χ. έθνος, διαφύλαξη συνόρων, «φυλετική αγνότητα») είναι φαινόμενα ξένα κι αλλότρια προς το πνεύμα εργατικής αλληλεγγύης και συναδελφικού συνδικαλισμού. Πρόκειται για φαινόμενα που έχουν ξεπεραστεί από την ίδια την ζωή και οργανικά-λειτουργικά είναι καταδικασμένα στον αφανισμό, πλην των περιπτώσεων ακροδεξιών και νεοφασιστικών ιδεολογημάτων, τα οποία δυστυχώς παρουσιάζουν έξαρση ανά την υφήλιο.

Αντίθετα η πολιτική ένταξης, νομιμοποίησης και ανοικτής αποδοχής των μεταναστών θεραπεύει ή τουλάχιστον περιορίζει την έκταση του προβλήματος. Η θυματοποίηση των μεταναστών είναι μέσο εσωτερικής κατανάλωσης που αποπροσανατολίζει το ευρύτερο εργατικό κίνημα και το εντάσσει σε ένα παιχνίδι του «διαίρει και βασίλευε» απομακρύνοντας το από την λογική ότι αναβαθμίζοντας την κοινωνική θέση και αρθρώνοντας ένα λόγο διεκδίκησης προς όφελος των μεταναστών, αυξάνεται η διαπραγματευτική δύναμη του συνδικαλιστικού κινήματος στο σύνολό του και επομένως όλων των Κυπρίων εργαζομένων. Η κατάσταση αυτή εντείνεται λόγω της αντεπίθεσης πυρών από την ιδεολογία του νέο-φιλελευθερισμού που ωθεί στην άτυπη εργασία και απορύθμιση των εργασιακών σχέσεων.

Χρειάζεται μία μεταναστευτική πολιτική που θα εγγυάται, μέσω των κατάλληλων μεταρρυθμίσεων μία πραγματικά προστατευόμενη εργασία (π.χ. κοινωνική ασφάλιση, ασφάλεια και υγεία στην εργασία κτλ), καθώς και την ανθρώπινη, χωρίς διακρίσεις, ένταξη των μεταναστών σε μία σύγχρονη, πλουραλιστική και δημοκρατική κοινωνία. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις θα βοηθήσουν τόσο την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, όσο και την ενταξιακή πορεία της Κύπρου σε μία άλλη δημοκρατική Ευρώπη που επιδιώκει ρύθμιση και κανονιστική διευθέτηση των κοινών στη βάση των αξιών της αλληλεγγύης, της ισότητας, της δικαιοσύνης και του σεβασμού προς τη διαφορετικότητα.

Όσοι ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στην πρωτοβουλία, παρακαλούμε όπως υπογράψουν αφού φωτοτυπήσουν την δήλωση αυτή. Τα σχόλια σας και οι παρατηρήσεις σας είναι ευπρόσδεκτα για την τελική διαμόρφωση του αντικειμένου μιας μόνιμης ομάδας υπέρ της νομιμοποίησης των παράνομων μεταναστών.

Όνομα.....

Τηλέφωνο.....

e-mail.....

Πολιτική Ιδεολογία του εθνικισμού

Του Γιώργου Λούδου

Είναι συνηθισμένο, τόσο στην ελληνική γλώσσα, όσο και στις περισσότερες ευρωπαϊκές γλώσσες, οι λέξεις με κατάληξη «-ισμός», να παραπέμπουν σε θρησκείες, φιλοσοφίες, ιδεολογίες, ή τέλος πάντων σε κάποιο ρεύμα ή τάση στους χώρους της τέχνης ή του στοχασμού. Επίσης, στις περισσότερες περιπτώσεις ενός «-ισμού», χαρακτηριστικό του είναι πως έχει καταστεί δόγμα, με την έννοια της στεγανότητας και της ανελαστικότητας απέναντι στην αμφισβήτηση και στην ποικιλομορφία. Ο εθνικισμός, ακόμα και όταν εκφέρεται ως εθνισμός, αποτελεί μια πολιτική ιδεολογία, που εμφανίστηκε στο προσκήνιο της ευρωπαϊκής ιστορίας το 19ο αιώνα και λειτούργησε πράγματι ως επαναστατικό εργαλείο στην προώθηση των πολιτικών αξιών της αστικής τάξης και στην εξάπλωση και εδραίωση της αστικής δημοκρατίας. Ο πυρήνας του εθνικισμού είναι η αρχή των εθνότητων. Υπήρξε ουσιαστικό στοιχείο του ιδεολογικού οπλοστασίου της Γαλλικής Επανάστασης και θεωρήθηκε η απόλυτα φυσική διεύρυνση της αξίωσης αναγνώρισης και προστασίας των δικαιωμάτων του πολίτη.

Σ' ένα πολιτικό περιβάλλον, όπου στην Ευρώπη κυριαρχούσαν αυταρχικά δεσποτικά καθεστώτα, με υπηκόους ποικίλων φυλετικών και εθνοτικών προελεύσεων, ο εθνικισμός, ως ιδεολογικό παράγωγο της αρχής των εθνότητων, προβάλλει την αξίωση_ κάθε έθνος, ένα κράτος. Μ' αυτό τον τρόπο, η αρχή των εθνότητων θρυμματίζει τα θεμέλια των αυτοκρατορικών κρατών. Στη θέση της βούλησης του απόλυτου μονάρχη, που ενσάρκωνε το κράτος, -παροιμιώδης η έκφραση "l'etat c' est moi", που αποδίδεται στον Λοιυδοβίκο 16ο της Γαλλίας-, όχι μόνον ως πολιτικός ηγέτης, αλλά και ως επικυρίαρχος της γης και των υπηκόων του, που ανήκαν στη γη, τοποθετείται η ελευθερία του ατόμου και κατ' επέκταση η ελευθερία του έθνους. Το δίκαιο του έθνους, ως συλλογικού μορφώματος μιας κοινωνίας ενός ομοιογενούς φυλετικά κράτους καθιστά περιττή και αναχρονιστική την ύπαρξη μοναρχιών, αφού πλέον η γη ανήκει στα άτομα και κατά ακολουθία στο έθνος. Εθνότητες υπήκοες αλλογενών μοναρχών, που εκλαμβάνουν τη συγχώνευσή τους στα πολυεθνικά αυτοκρατορικά

κράτη της Ευρώπης του 19ου αιώνα ως ανελευθερία και καταπίεση, ασπάζονται τη νέα ιδέα του εθνισμού και αναλαμβάνουν επαναστατικές πρωτοβουλίες, με σκοπό τη σύσταση του εθνικού κράτους τους. Εθνότητες, που ζουν σε κατακερματισμένα φέουδα-κρατίδια, δραστηριοποιούνται με εργαλείο την αρχή των εθνότητων και επιχειρούν συγκρότηση ενός ισχυρού κράτους, όπου θα ζει πλέον το εννοποιημένο έθνος.

Οι συνθήκες είναι ευνοϊκές για τη γονιμοποίηση της ιδεολογίας του εθνικισμού, τον 19ο αιώνα. Η Γερμανία και η Ιταλία είναι μοιρασμένες σε κρατίδια διαφόρων ηγεμόνων και του πάπα της Ρώμης. Η Πολωνία είναι τεμαχισμένη, ενώ από την άλλη μεριά η Ρωσία, η Αυστροουγγαρία και η Οθωμανική Αυτοκρατορία συνιστούν αχανή κράτη που κυριαρχούν σε ποικίλους λαούς και εθνότητες. Ο Ναπολέων, μολονότι κατέλυσε τη δημοκρατία αφότου στέφθηκε αυτοκράτορας, εντούτοις προκειμένου να υπονομεύσει τα εχθρικά προς αυτόν αυτοκρατορικά κράτη, διαδίδει τις ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης και ιδίως την ιδεολογία του εθνισμού, δημιουργώντας φιλικές δυνάμεις μέσα στο στρατόπεδο του εχθρού.

Πριν από τη Γαλλική Επανάσταση, είχαν καλλιεργηθεί ποικίλες ιδέες που δημιουργήσαν τις συνθήκες κυοφορίας των νέων ιδεών, συμπεριλαμβανομένης και της ιδέας της εθνικής κυριαρχίας. Το έθνος, από ομάδα ή σύνολο ανθρώπων με γνώρισμα τα «ομότροπα ήθη» ή κατά τον ορισμό του Απολλωνίου με ταυτότητα στα «έθη και νόμους και γλώτταν και βίον», εφόσον υποχρεωτικά εγκλωβίζεται στα σύνορα ενός κράτους, που επιδιώκει να είναι εθνικό, μεταλλάσσεται. Γίνεται το έθνος μόρφωμα πολιτικό, και η επιβολή κοινής «εθνικής συνείδησης» με την πολιτική έννοια του όρου, συνιστά μια ενέργεια του κράτους. Επιστρατεύεται η ισχύς του κράτους και οι μηχανισμοί βίας, τρόμου, προπαγάνδας, παραπληροφόρησης, προκειμένου όλοι οι κάτοικοι του κράτους να αποτελούν υποχρεωτικά ένα έθνος, που έχει να αντιμετωπίσει υπαρκτούς και φανταστικούς εχθρούς, που αμφισβητούν την ύπαρξη του

έθνους και του εθνικού κράτους. Ο εθνικισμός είναι μια ιδεολογία που εκτρέφει, με χρήση της γενικής προπαγάνδας που ασκεί το κράτος, με τη χρήση του στρατού που διαπαιδαγωγεί τους νεαρούς άνδρες, με τη χρήση του εκπαιδευτικού συστήματος που κακοποιεί την ιστορία, τον συλλογικό εγωισμό και τον ναρκισσισμό σε μαζικό επίπεδο. Ο εθνικισμός αποδείχθηκε τελικά πολύ περιορισμένης διάρκειας θετική ενέργεια στην προοπτική κοινωνικής και πολιτικής ανάπτυξης των λαών της Ευρώπης. Υπήρξε η ιδεολογία που τις πιο πολλές φορές προκάλεσε και συντήρησε πολέμους, σπέρνοντας συνάμα θανάσιμο διχασμό μεταξύ λαών, που ως την εμφάνιση αυτής της ιδεολογίας συνυπήρχαν αδελφικά.

Ο εθνικισμός υπήρξε εξαγωγίμο προϊόν από την Ευρώπη και σε άλλες γωνιές του πλανήτη. Ιδίως η εξαγωγή του στην Ασία και στην Αφρική επέφερε οδυνηρά αποτελέσματα, αφού δίχασε λαούς, που μέχρι πρότινος δεν είχαν λόγους να διαταράξουν την συνύπαρξή τους (βλ. ιδίως Ινδία, Πακιστάν, Σρι Λάνκα).

Ήδη, μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, δειλά η ανθρωπότητα ανιχνεύει τρόπους πολιτικής διαδρομής των λαών, απομακρυνόμενη από τον τρόπο και τον πόνο που παράγει το τέρας του πολέμου. Δυστυχώς στην πράξη λίγα είναι τα θετικά. Η Ινδία και το Πακιστάν, στο άρμα εθνικιστικής διχογνωμίας με αφορμή το Κασμίρ βρίσκονται με το δάχτυλο στη σκανδάλη. Οι Εβραίοι του Ισραήλ, με την παράλογη και απάνθρωπη πολιτική που ασκούν εδώ και δεκαετίες απέναντι στους Παλαιστίνιους, κρατούν ξυπνή, με οδυνηρό τρόπο, τη συνείδησή μας, μπροστά στην πλέον ακραία εκδήλωση του εθνικισμού, που είναι ο σιωνιστικός ρατσισμός. Αυτός ο ακραίος εθνικισμός, ως ναζισμός, είχε εξοντώσει εκατομμύρια προγόνων των σημερινών σιωνιστών .... Η Ρωσική Ομοσπονδία, ως διάδοχη πλέον της Τσαρικής Αυτοκρατορίας, συντηρεί μια ανώμαλη και αιματηρή κατάσταση στην Τσετσενία. Τέλος στη Βαλκανική Χερσόνησο, η οσμή του αίματος δεν έχει εκλείψει από τους αλληπάλληλους εθνικιστικούς πολέμους, στους οποίους ενεπλάκησαν πριν από

ελάχιστα χρόνια, συγγενείς μεταξύ τους λαοί....

Ο εθνικισμός ως ιδεολογία είναι τόσο επικίνδυνη, όσο το να έχουμε ανοιχτή τη φυάλη υγραερίου στο δωμάτιό μας. Η καταστροφή θα επέλθει και θα είναι μεγάλη.

Παρά τις αποτυχίες των λαών να καθιερώσουν τρόπους συγκατοίκησης και συνδιαλλαγής, όλο και περισσότερο κερδίζει έδαφος η προσδοκία οικοδόμησης στη σύγχρονη εποχή της ανοιχτής κοινωνίας των πολιτών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ως προάγγελος της ομοσπονδιακής Ευρώπης, στην κοινωνία των πολιτών βασίζεται και τούτο είναι απόλυτα θετικό. Η ανοιχτή κοινωνία δεν έχει σχέση με ένα μοντέλο άχρωμης μαζικής κοινότητας ανθρώπων, χωρίς άλλη ταυτότητα, παρά μόνον εκείνη του παραγωγού και του καταναλωτή. Απεναντίας, η ανοιχτή κοινωνία είναι θετική χωρίς φόβους και προκαταλήψεις στην ποικιλία, με την οποία εμφανίζεται η μεγάλη ανθρώπινη οικογένεια. Αποδέχεται έθιμα, γλώσσες,πίστεις, με άλλα λόγια την ιδιοπροσωπεία κάθε λαού, τον πλούτο του πολιτισμού και την σοφία της ιστορίας. Οι πολίτες συνδέονται με το κράτος που συνιστά την οργανωμένη εκδήλωση του κοινού σπιτιού μας, της πατρίδας, μ' έναν τρόπο συνειδητό, χωρίς εξαναγκασμούς, φόβο και επιβολή. Η αγάπη για την κοινή πατρίδα, δεν σημαίνει πως ο διαφορετικός, ο μειονοτικός, πρέπει να λησμονήσει την ιδιαίτερη ταυτότητά του, τη μειονοτική ταυτότητά του, αν θέλει να εκλαμβάνεται από τις αρχές ως καλός πολίτης, ως καλός πατριώτης.

Κατά την ταπεινή γνώμη μου, το αντίβαρο στον επικίνδυνο και αντιδραστικό εθνικισμό, είναι η πρόταση της δημοκρατικής, ανοιχτής κοινωνίας των πολιτών, χωρίς άλλους προσδιορισμούς. Τούτο δεν μπορεί να επιτευχθεί, παρά μόνον αν αυτή η προοπτική αποτελέσει περιεχόμενο της δια βίου εκπαίδευσης όλων των Ευρωπαίων, συμπεριλαμβανομένων και των Ελλήνων. ☐

Η δύσκολη πορεία των Τουρκοκυπρίων Αριστερών

Μέρος 5 και τελευταίο:

Αριστεροί πολιτικοί σχηματισμοί σήμερα

Του Ahmet An

Είναι ενδιαφέρον να σημειώσει κανείς ότι τα κόμματα που αντιπροσωπεύουν τους τουρκοκύπριους αριστερούς στο πολιτικό επίπεδο σήμερα δεν υιοθετούν την πολιτική κληρονομιά αυτών που καταπίεστηκαν και σιώπησαν το 1958. Το Ρεπουμπλικανικό Τουρκικό Κόμμα (CTP) ιδρύθηκε ως κεντρώο κόμμα το 1970 κάτω από την ηγεσία του δικηγόρου Ahmet Nihat Berberoglu. Μετά το 1974, η αριστερή αντίληψη νεολαία που αποφοίτησε από τα τουρκικά πανεπιστήμια και γύρισε στην Κύπρο, πήρε την ηγεσία του κόμματος, επιλέγοντας ως γενικό γραμματέα τον καθηγητή μέσης παιδείας Ozker Ozgur και ως πρόεδρο τον δικηγόρο Nazi Talat Usar. Αυτά έγιναν στο 3ο συνέδριο του κόμματος τον Οκτώβριο του 1976. Το CTP άρχισε να έχει μια φιλοσοβιετική εξωτερική πολιτική και συχνά φαινόταν να συμφωνεί με το ΑΚΕΛ. Αν και το CTP ήταν εναντίον της ανακήρυξης ξεχωριστού κράτους το 1985, ψήφισε υπέρ μαζί με το TKP και τα επόμενα χρόνια υιοθέτησε μια πιο κεντρώα πολιτική. Αυτό του επέτρεψε να σχηματίσει μία κυβέρνηση συνασπισμού με το Δημοκρατικό Κόμμα που αποτελούσε διάσπαση του UBP. Ο κ. Ozgur έγινε πρωθυπουργός αλλά αργότερα έχασε τη μάχη της εξουσίας καθώς στο 14ο έκτακτο συνέδριο του CTP, στην ηγεσία του κόμματος εξελέγη ο Mehmet Ali Talat. Ο τελευταίος σχημάτισε την 3η κυβέρνηση συνασπισμού με το Δημοκρατικό Κόμμα που έμεινε στην εξουσία μέχρι τον Αύγουστο του 1996.

Το κόμμα Κοινοτικής Απελευθέρωσης (

TKP) ιδρύθηκε στις 19 Μαρτίου του 1976, μόλις ένα μήνα πριν τις εκλογές του Ιουνίου και πήρε τη δεύτερη σε μέγεθος θέση μετά το δεξιό Κόμμα Εθνικής Ενότητας (UBP). Ο πρόεδρος και ιδρυτής του ήταν ο Alpay Durduran ο οποίος υποστηριζόταν από την αριστεριστική φράξια του κόμματος Halk-Der. Το 1983 τη θέση του προέδρου πήρε ο Ismail Bozkurt και ο κ. Durduran έγινε υπεύθυνος διεθνών σχέσεων του κόμματος. Το TKP κυβέρνησε με το UBP μεταξύ του Ιουλίου του 1985 και του Αυγούστου του 1986. Ο Mustafa Akinci ο οποίος ήταν δήμαρχος της Βορείου Λευκωσίας από το 1976 μέχρι το 1990 ανέλαβε την προεδρία του TKP το 1987 για να το αναδιοργανώσει στη βάση μιας σοσιαλδημοκρατικής γραμμής.

Όταν ο κ. Durduran μαζί με τους υποστηρικτές του αποβλήθηκαν από το TKP για λόγους ιδεολογικών διαφορών ίδρυσαν το Κόμμα Νέα Κύπρος (YKP) στις 29 Οκτωβρίου του 1989. Το YKP ήταν ένα μικρό αριστερό κόμμα με 150 μέλη που έκανε σκληρή κριτική στον Ντενκτάς και καταφερόταν ενάντια στις επεμβάσεις της Τουρκίας στα εσωτερικά των Τουρκοκυπρίων. Η Νέα Κύπρος μπόρεσε να κερδίσει μόνο 0,87% στις εκλογές του 1990 και 1,20% στις εκλογές του 1993. Αργότερα όταν ο κ. Ozgur και οι υποστηρικτές του εγκατέλειψαν το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα ενώθηκαν με το Κίνημα Πατριωτικής Ενότητας (YBH) στις 6 Σεπτεμβρίου του 1998. Ο Izzet Izcan εξελέγη στην ηγεσία. Το κόμμα πήρε 2,51% στις εκλογές του 1998.

Αργότερα οι κ Izzet Izcan και Ozker Ozgur αποχώρησαν με μερικούς οπαδούς τους και ίδρυσαν το κεντρο-αριστερό κόμμα Ενωμένη Κύπρος (BKP) στις 27 Σεπτεμβρίου του 2002. Τη θέση του ΓΓ πήρε ο κ Izzet Izcan. Το κόμμα φαίνεται να διάκειται φιλικά προς το ΑΚΕΛ.

Μια ομάδα σταλινικών που συσπειρώθηκε γύρω από το μηνιαίο περιοδικό «Σοσιαλιστική Αλήθεια» που κυκλοφορεί σταθερά από το 1996, ίδρυσαν το δικό τους κόμμα στις 26 Νοεμβρίου του 2002. Φέρει το όνομα Σοσιαλιστικό Κόμμα Κύπρου (KSP) και ο ΓΓ είναι ο Mehmet Suleymanoglu.

Πριν από τις εκλογές της 14ης Δεκεμβρίου του 2003 το CTP στο έκτακτο συνέδριο του στις 10 Ιουλίου διαφοροποίησε το όνομα του σε CTP - BG, Ρεπουμπλικανικό Τουρκικό Κόμμα - Ενωμένες Δυνάμεις, γεγονός που του επέτρεψε να συμπεριλάβει στην εκλογική του λίστα κι' ένα αριθμό συνδικαλιστών.

Στις 18 Ιουλίου του 2003, τα κόμματα TKP, BKP, και KSP ίδρυσαν το εκλογικό κόμμα «Κίνημα Ειρήνης και Δημοκρατίας» BDH με ηγέτη το Mustafa Akinci. Ο νέος σχηματισμός στοχεύει στην ένταξη μιας ενωμένης Κύπρου στην ΕΕ και βέβαια στη λύση του Κυπριακού.

Ένα άλλο κόμμα, φιλελεύθερο, σχημάτισε ο ευρωπαϊστής Ali Erel, πρόεδρος του Τουρκοκυπριακού Εμπορικού Επιμελητηρίου, το κόμμα «Λύση και Ευρωπαϊκή Ένωση» (CABP) στις 21 Αυγούστου του 2003.

Θα πρέπει να θυμηθούμε επίσης τις μεγάλες διαδηλώσεις οι οποίες αποτελούσαν έκφραση του θυμού των Τουρκοκυπρίων εναντίον του καθεστώτος στις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου. Η πρώτη από τις διαδηλώσεις έγινε στις 18 Ιουλίου του 2000 με δέκα χιλιάδες κόσμο. Την οργάνωσαν 35 οργανώσεις κάτω από το σύνθημα « Αυτή η χώρα

είναι δική μας.». Οι διαδηλωτές διαμαρτύρονταν για τη σύλληψη μερικών δημοσιογράφων της εφημερίδας Anvura οι οποίοι είχαν αφεθεί ελεύθεροι μόλις πριν τη συγκέντρωση. Αυτές οι οργανώσεις ίδρυσαν λίγο μετά την πλατφόρμα « Αυτή η χώρα είναι δική μας» με τη συμμετοχή πολιτικών κομμάτων, συνδικάτων και επαγγελματικών οργανώσεων. Αριθμός μη κυβερνητικών οργανώσεων συσπειρώθηκε κάτω από την ομπρέλα «Κοινό Όραμα» κάτω από την ηγεσία του τουρκοκυπριακού Εμπορικού Επιμελητηρίου.

Όλοι απαιτούσαν τη λύση του κυπριακού προβλήματος και την ένταξη στην ΕΕ. Με αυτά τα δύο αιτήματα διοργανώθηκαν τέσσερις διαδηλώσεις με δεκάδες χιλιάδες άτομα στις 21-11-2002, στις 26-12-2002, στις 14-1-2003 και στις 27-2-2003.

Καθώς το CTP θέλησε να εκμεταλλευθεί τη μαζική συμμετοχή του κόσμου στις διαδηλώσεις αυτές στις εκλογές της 14 Δεκεμβρίου του 2004 η ενότητα της τουρκοκυπριακής αντιπολίτευσης έσπασε. Όπως ήδη αναφέραμε το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα έκανε μερικές καταστατικές αλλαγές που του επέτρεψαν να διευρύνει την εκλογική του λίστα. Το CTP, το BDH και το CABP υπόγραψαν το Σεπτέμβρη ένα πρωτόκολλο σύμφωνα με το οποίο θα έπρεπε να ξεφορτωθούν τον Ντενκτάς πριν από την επανέναρξη των συνομιλιών στη βάση του σχεδίου Ανάν.

Αν και το CTP στο Ανώτατο δικαστήριο, το TKP στο Συμβούλιο της Ευρώπης και το YBH στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σχετικά με την πολιτογράφηση εποίκων από την Τουρκία πριν από τις εκλογές, μετά από αυτές δεν υπάρχει καμιά διαφορά. Από τις 50 έδρες της Βουλής το CTP πήρε 19 (35,18%) και το BDH 6 (14,13%). Το CABP δεν κέρδισε έδρα με

1,97% ενώ το YBH μπουκόταρε τις εκλογές.

Το CTP ξέχασε μετά τις εκλογές όλες του τις υποσχέσεις αρνούμενο ακόμα και μια συνάντηση με τα κόμματα με τα οποία συνυπέγραψε το πρωτόκολλο και σχημάτισε κυβέρνηση με τον υιό Ντενκτάς ηγέτη του Δημοκρατικού Κόμματος (7 έδρες και 12,93%). Πρόκειται για την τέταρτη συνεργασία των δύο κομμάτων. Το UBP (Κόμμα Εθνικής ενότητας) του Dr Dervis Eroglu που κυβέρνησε την ΤΔΒΚ συνέχεια πλην μερικών χρόνων, πέρασε στην αντιπολίτευση με 18 έδρες και 32,93% των ψήφων.

Σήμερα όλα τα κόμματα της τουρκοκυπριακής αριστεράς υποστηρίζουν την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ και την επίλυση του Κυπριακού στη βάση του σχεδίου Ανάν. Δυστυχώς καμιά εναλλακτική πρόταση δεν συζητείται στις δυο πλευρές της γραμμής. Το CTP υποστηρίζει μια λίγο πολύ φιλελεύθερη πολιτική και οι περισσότερες συνδικαλιστικές οργανώσεις βρίσκονται κάτω από την επιρροή του. Οι αριστερές σοσιαλδημοκρατικές θέσεις που υποστήριζε προηγουμένως αντιπροσωπεύονται σήμερα από το BDH και το YBH. Δεν υπάρχει κόμμα της τουρκοκυπριακής αριστεράς το οποίο να υποστηρίζει παράλληλες πολιτικές με τα αντίστοιχα ελληνοκυπριακά κόμματα. Η επανένωση κάτω από την ομπρέλα της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν προπαγανδίζεται από τα κόμματα της τουρκοκυπριακής αριστεράς εκτός από το YBH και μερικές ανεξάρτητες προσωπικότητες.

Είναι επείγουσα ανάγκη να επανενώσουμε τους Κυπρίους ανεξαρτήτως εθνικής καταγωγής σε μια επανενωμένη ομοσπονδιακή Κύπρο. ■

Σήμερα όλα τα κόμματα της τουρκοκυπριακής αριστεράς υποστηρίζουν την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ και την επίλυση του Κυπριακού στη βάση του σχεδίου Ανάν. Δυστυχώς καμιά εναλλακτική πρόταση δεν συζητείται στις δυο πλευρές της γραμμής.

Ο πολεμικός ανταποκριτής James Cameron δυσφημίστηκε ως «το κορόιδο του κομμουνισμού» «Όταν σε αποκαλούν κορόιδο» μου είπε, «στην ουσία παραπονιούνται γιατί δεν είσαι το δικό τους κορόιδο»

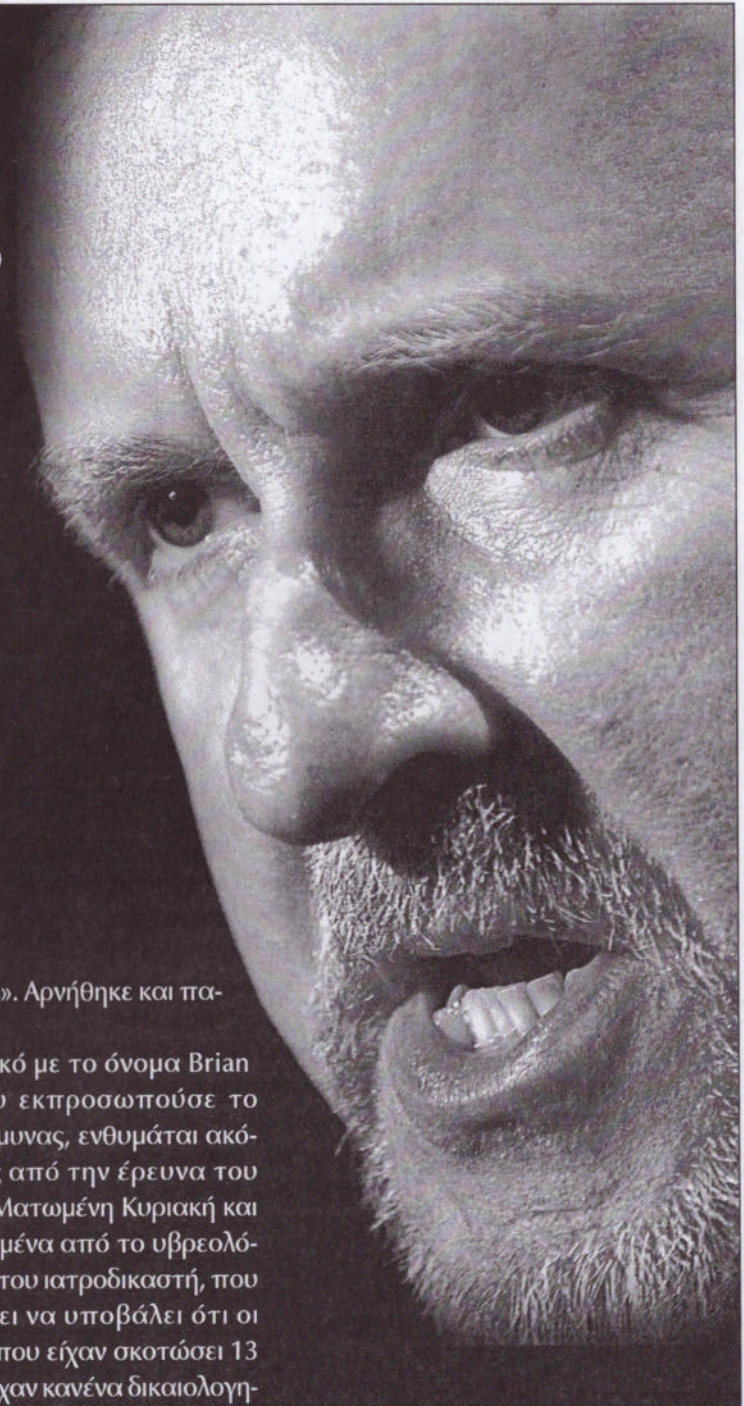
Λίγο μετά τη κατάρρευση του Ιρακινού καθεστώτος, το πρόγραμμα του BBC «Σήμερα», έστειλε τον Andrew Gilligan στη Βαγδάτη. Οι ανταποκρίσεις του Gilligan διέφεραν από τι είχε μεταδώσει μέχρι τότε το BBC. Έρχονταν σε αντίθεση με την επίσημη αγγλοαμερικανική γραμμή περί «απελευθέρωσης» και ξεκαθάριζαν ότι για πάρα πολλούς Ιρακινούς, η εισβολή και η κατοχή ήταν τουλάχιστο τόσο άσχημα όσο και η ζωή κάτω από τον Σαντάμ Χουσεϊν.

Αυτό ήταν κάτι αιρετικό, σε σημείο που εξώθισε τον Alastair Campbell να τοποθετήσει τον Gilligan στην κορυφή του καταλόγου των «φαφλατάδων» όπως τους περιέγραψε ο Greg Dyke. Μάλιστα ο Campbell, αναφέρθηκε σ' αυτόν ως τον «χαζόGilligan», κάτι που σημαίνει ότι ο δημοσιογράφος βρισκόταν μπροστά σε κάτι σημαντικό. Όπως την επακόλουθη του αναφορά, όπου παρατηρούσε ότι η κυβέρνηση είχε

«μαγειρέψει» τον φάκελλό της για το Ιράκ. Τα συμπεράσματα του Gilligan ήταν ορθά και έκτοτε είχε επανειλημμένα αποδειχθεί σωστός. Δεν υπάρχει απελευθέρωση στο Ιράκ αλλά μια κατάφωρη αποικιακή κατοχή. Η κυβέρνηση είχε «μαγειρέψει» όχι ένα αλλά δύο φακέλλους.

Οι επιθέσεις του Campbell θύμιζαν κάποιες άλλες ενορχηστρωμένες επιθέσεις εναντίον άλλων δημοσιογράφων, που διακρίθηκαν ξεφεύγοντας από το σενάριο. Λέγοντας την αλήθεια για το μακελλείο του αγαπημένου για την Βασίλισσα Βικτώρια πολέμου, εκείνου της Κριμαίας, ο ανταποκριτής των «Times» William Howard Russell, είχε τότε εξασφαλίσει για τον εαυτό του τον τίτλο του προδότη. Κατά τον ίδιο τρόπο, με το που αποκάλυψε το ανθρώπινο κόστος των αμερικανικών βομβαρδισμών στο Βιετνάμ το 1965, ο James Cameron εδυσφημίστηκε ως «το κορόιδο του κομμουνισμού».

Αχ αυτή η «αυστηρότητα αρχών»! Ούτε μια φορά δεν κλήθηκε ο Μπλαιρ να λογοδοτήσει για το ανθρώπινο κόστος της πολιτικής των κυρώσεων εναντίον του Ιράκ, για να μην αναφερθώ και στην εισβολή του.

«Όταν σε αποκαλούν κορόιδο» μου είχε πει τότε ο Cameron, «στην ουσία παραπονιούνται γιατί δεν είσαι το δικό τους κορόιδο». Το BBC αγόρασε τότε τα αποκλειστικά δικαιώματα της ταινίας του Cameron, για να την αποσιωπήσει στη συνέχεια. Ακριβώς όπως αποσιώπησε «Το Παιχνίδι του Πολέμου», την έξοχη ανάπλαση της Βρετανίας σε υποτιθέμενη πυρηνική επίθεση, του Peter Watkins. Με τον ίδιο τρόπο που αποσιώπησε ή επαραποίησε αμέτρητες εργασίες που επιζητούσαν να εξηγήσουν το βρετανικό πόλεμο στη Βόρεια Ιρλανδία, όπως το «Άρθρο 5», το θεατρικό έργο του Brian Phelan για τα βασανιστήρια και τη ταινία του Colin Thomas «City on the Boarder». Ο Thomas διετάχθει από τους διοικούντες το BBC να αφαιρέσει μια σκηνή που έδειχνε μια επιτάφια πλάκα που έγραφε, «Δολοφονήθηκε από βρετανούς στρατιώτες την Ματω-

μένη Κυριακή». Αρνήθηκε και παραιτήθηκε. Κάποιο νομικό με το όνομα Brian Hutton, που εκπροσωπούσε το Υπουργείο Άμυνας, ενθυμάται ακόμα ο κόσμος από την έρευνα του 1973 για τη Ματωμένη Κυριακή και πιο συγκεκριμένα από το υβρεολόγιο εναντίον του ιατροδικαστή, που είχε τολμήσει να υποβάλει ότι οι στρατιώτες που είχαν σκοτώσει 13 άτομα, δεν είχαν κανένα δικαιολογητικό. «Δεν εναπόκειται σε σας ή τους ενόρκους» είπε τότε ο Hutton, «να εκφράσετε τέτοιες διαφορούμενες απόψεις, ιδιαίτερα όταν ένας εξέχων δικαστής που ανάλωσε 20 μέρες ακούοντας μαρτυρίες, έφτασε σ' ένα πολύ διαφορετικό συμπέρασμα». Ο εξέχων δικαστής ήταν ο Λόρδος Widgery ο οποίος, όπως τώρα ξέρουμε, παράβλεψε ακόμα μια μεγάλη δικαστική πλάνη. Στον πειθήνιο Hutton, ο Μπλαιρ βρήκε τον άνθρωπό του.

Το BBC αγόρασε τα αποκλειστικά δικαιώματα της ταινίας του Cameron για το Βιετνάμ και στη συνέχεια την αποσιώπησε : ακριβώς όπως έκαμε με αναρίθμητες εργασίες για το βρετανικό πόλεμο στη Βόρεια Ιρλανδία.

Ο παραλληλισμός του Ιράκ με την Ιρλανδία είναι διδακτικός. Ανάμεσα σ' αυτούς που προαλείφονται για την προεδρία του BBC είναι και ο John

Birt, ο πρώην γενικός διευθυντής τον οποίο έκανε λόρδο ο Μπλαιρ. Προς το τέλος της δεκαετίας του '80, ο Birt εξέδωσε διάταγμα, βάσει του οποίου, οι απόψεις των εκπροσώπων των Ιρλανδών Δημοκρατικών θα μπορούσαν να μεταδωθούν, μόνο αν κάποιος ηθοποιός εμμέιτο τα λόγια τους. Τούτο εγκαταλείφθηκε τελικά, μετά που μια ομάδα δημοσιογράφων (συμπεριλαμβανομένου και εμού) έκανε προσφυγή γι' αυτή τη κραυγαλέα καταπάτηση της ελευθερίας, μέχρι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

Η παρούσα «εκταφή» του Birt μπορεί να εκληφθεί ως αστείο αλλά αμφιβάλλω. Γιατί παντειοτρόπως ο Birt αποτελούσε την αυθεντική φωνή του BBC. Ήταν ο πρωταθλητής αυτού που οι πιο αλαζώνες του BBC ονομάζουν «αυστηρότητα αρχών». Απαιτούσε εσωτερική πειθαρχία και

εδημιούργησε μια γραφειοκρατία που να διατάζει, τύπου Κάφια. Ο Will Wyatt ένας από τους εκτελεστικούς λειτουργούς επί Birt, έγραψε το ακόλουθο για τον νυν αναπληρωτή Γ. Διευθυντή, Mark Byford, επίσης άνθρωπο του Birt: Αναμένω ... ότι θα αποκαταστήσει το επίπεδο «αυστηρότητας αρχών» που υπήρχε επί εποχής Birt».

Αχ αυτή η «αυστηρότητα αρχών»! Ούτε μια φορά δεν κλήθηκε ο Μπλαιρ να λογοδοτήσει για το ανθρώπινο κόστος της πολιτικής των κυρώσεων εναντίον του Ιράκ, για να μην αναφερθώ και στην εισβολή του. Όσο για τον Alastair Campbell, του επιτρέπεται να απομακρυνθεί από το πρόγραμμα «Τα Βραδυνά Νέα», χωρίς οποιαδήποτε αμφισβήτηση της παράλογης «δικαίωσης» του από τον Hutton. Αλλά πώς αντικρύζεται αυτή η «αυστηρότητα αρχών» από μα-

κρυσ; Στην αυστραλιανή εφημερίδα "Financial Review" της 31ης του Γενάρη, ο Brian Toohey, ο πιο διακεκριμένος διερευνητικός δημοσιογράφος της χώρας του, υπενθύμισε ότι στις 23 Σεπτεμβρίου του 2002, το "Panorama" ισχυριζόταν ότι είχε «απτή μαρτυρία» για τα όπλα μαζικής καταστροφής του Ιράκ». «Αντί τούτου» έγραφε ο Toohey «επαρουσίασε ένα κάρτο με ανοησίες που ενίσχυαν την επιχειρηματολογία για την εισβολή που ακολούθησε. Μια από τις κυρίαρχες πηγές πληροφοριών του προγράμματος ήταν κάποιος Ιρακινός, τον οποίο περιέγραψε ως «αξιόπιστο». Το πρόγραμμα έκανε τα πάντα, για να στηρίξει τον ισχυρισμό του, ότι σ' ένα μεγάλο νοσοκομείο στη Βαγδάτη υπήρχε μυστικό εργαστήριο για βιολογικά όπλα. Μάλιστα το νωρίτερα αυτό το μήνα "Panorama" είχε

το θράσος να επιτεθεί σε μια εκπομπή (του Gilligan), η οποία ορθώς εξέφραζε την ανησυχία αξιωματούχων για την ακρίβεια των βρετανικών φακέλων σχετικά με τα όπλα μαζικής καταστροφής».

Εκείνη η έκδοση του "Panorama" ήταν χαρακτηριστική της κάλυψης της προετοιμασίας για την εισβολή και τον «πόλεμο εναντίον της τρομοκρατίας» και γενικότερα του σπουδαίου πολέμου που έκανε ή στήριξε το βρετανικό κατεστημένο, όσο μπορεί κάποιος να θυμηθεί. Τίποτε απ' αυτά δεν θεωρείται συνωμοτικό, πρόκειται απλώς για μια παράδοση που γίνεται σεβαστή. Ακολουθώντας το παράδειγμα του John Reith, ιδρυτή του BBC, που στη διάρκεια της Μεγάλης Απεργίας έκανε προπαγάνδα για τη Κυβέρνηση των Συντηρητικών του Stanley Baldwin, η καθαγιασμένη αρχή της αντικειμενικότητας συνεχώς αναστέλλεται οσάκις απειλείται το κατεστημένο, ιδιαίτερα όταν αποφασίζει να ακολουθήσει την αυτοκρατορική του παράδοση και να συμπράξει με τις ΗΠΑ στην υπονόμευση άλλων κρατών με βίαια και άλλα μέσα. Μέσα από τη διοχέτευση και τη διόγκωση καθιερωμένων ημερήσιων διατάξεων, αφοσιωμένοι επαγγελματίες της «αντικειμενικότητας», μειώνουν στο ελάχιστο τις ενοχές των κυβερνήσεων, των πρωθυπουργών και των συμμάχων τους.

Δεν ήταν καθόλου έκπληξη που μια πρόσφατη γερμανική ανασκόπηση των σημαντικότερων στο κόσμο μεταδόσεων για το Ιράκ, απεκάλυψε ότι το BBC παραχώρησε μόλις 2% του χρόνου σε αντιπολεμικές δηλώσεις, λιγότερο και από τις αμερικανικές μεταδόσεις, παρόλο που οι διαδηλωτές εκπροσωπούσαν ίσως τη πλειοψηφία του βρετανικού λαού.

Αυτή είναι «η αυστηρότητα αρχών»,

για της οποίας τη πρόσφατη διάλειψη ολοφύρονται ο Wyatt και ο Byford. Όπως το έθεσε και ο Robert Louis Stevenson, πρόκειται για την «αυστηρότητα αρχών» των «κήβδων αμερολήπτων σας, των λύκων με ένδυμα προβάτου, που ψευτομειδιούν τη στιγμή που καταπιέζουν». Πρόκειται για την «αυστηρότητα αρχών» ενός ψεύτικου σεβασμού για μια διεφθαρμένη ελίτ, εκείνης «του συνδιασμού της μετριότητας και της φιλοδοξίας: θάνατος στο πνεύμα», όπως έγραψε και ο ιστορικός Norman Stone.

Ωστόσο υπήρχαν πάντα και έντιμες εξαιρέσεις. Και η εμφάνιση μιας απ' αυτές εξηγά γιατί η συμμορία του Μπλαιρ έγινε υστερική, αφής στιγμής ο Andrew Gilligan είπε την αλήθεια για την «απελευθέρωση» του Ιράκ και μια απάτη που στόχευε να καλύψει τη βία τους - μια βία που στοίχισε 55,000 ζωές, συμπεριλαμβανομένων και 9,600 πολιτών: μια βία που σκοτώνει ή τραυματίζει 1000 παιδιά του Ιράκ κάθε μήνα, ως αποτέλεσμα μη εκραγισμών βομβών θραυσμάτων, που οι βρετανοί σκόρπισαν στις αστικές περιοχές. Μια βία που έχει ξανά μολύνει μεγάλο μέρος του Ιράκ με ουράνιο.

Αυτό και μόνο το έγκλημα, είναι το μόνο ζήτημα που κραυγαλέα απαιτεί να γίνει γνωστό με πραγματική «αυστηρότητα αρχών», όχι να αποτελέσει «αντικείμενο έρευνας» από μια ακόμα επιτροπή του κατεστημένου, που θα δώσει διέξοδο σ' αυτούς που φέρουν την ευθύνη.

* Ο John Pilger είναι βραβευμένος Βρετανός δημοσιογράφος που αρθρογραφεί στο New Statesman και παρεχώρησε το δικαίωμα αναδημοσίευσης των άρθρων του στο «Εξυπαρχής».

www.johnpilger.com

Εκείνη η έκδοση του "Panorama" ήταν χαρακτηριστική της κάλυψης της προετοιμασίας για την εισβολή και τον «πόλεμο εναντίον της τρομοκρατίας» και γενικότερα του οποιοδήποτε πολέμου που έκανε ή στήριξε το βρετανικό κατεστημένο, όσο μπορεί κάποιος να θυμηθεί. Τίποτε απ' αυτά δεν θεωρείται συνωμοτικό, πρόκειται απλώς για μια παράδοση που γίνεται σεβαστή.

Ο Σλοβένος φιλόσοφος Slavoj Žižek έχει γίνει ιδιαίτερα γνωστός για την προσπάθεια του να συνδυάσει την ψυχαναλυτική θεωρία με έναν ιδιότυπο πολιτικό ριζοσπαστισμό, αλλά και για τις αποκαλυπτικές αναλύσεις του πάνω στην σύγχρονη πολιτική και πολιτισμική πραγματικότητα.

Ο Žižek βρέθηκε τον Οκτώβριο στην Αθήνα μετά από πρόσκληση της Πρεσβείας της Σλοβενίας και του Έλληνα εκδότη του. Την αφορμή έδωσε η έκδοση των δύο πρώτων βιβλίων του στα ελληνικά από τις εκδόσεις Ξοπρίζ: Μίλησε κανείς για ολοκληρωτισμό; (2002) και Καλωσορίσατε στην έρημο του πραγματικού! (2003). Στις 20 Οκτωβρίου φιλοξενήθηκε από το Τμήμα Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αθηνών στο κατάμεστο αμφιθέατρο Δρακόπουλου. Από την ομιλία του εκεί δημοσιεύεται εδώ ένα εκτενές απόσπασμα που παρα-χώρησε ο ίδιος ο συγγραφέας στα Σάγχρονα θέματα.

Η δανεική τσαγέρα του Ιράκ

Του SLAVOJ ŽIŽEK

Στην προσπάθεια του να εικονογραφήσει την παράδοξη λογική των ονείρων, ο Sigmund Freud αναφέρεται σε ένα ευφυολόγημα που αφορά μια δανεική τσαγέρα: όταν κατηγορείστε από ένα φίλο ότι του επιστρέψατε σπασμένη μια τσαγέρα που είχατε δανειστεί, η απάντησή σας είναι η εξής: (1) Δεν δανείστηκα ποτέ την τσαγέρα από σένα, (2) στην επέστρεψα άθικτη, (3) η τσαγέρα ήταν ήδη σπα-σμένη όταν τη δανείστηκα. Φυσικά, μια τέτοιου είδους απარიθμηση ασύμβατων επιχειρημάτων, επιβεβαιώνει per negationem εκείνο που επιχειρεί να αρνηθεί - ότι δηλαδή επιστρέψατε μια σπασμένη τσαγέρα... Μήπως τελικά η ίδια ασυμβατότητα δεν χαρακτήριζε την δικαιολόγηση της επίθεσης στο Ιράκ στις αρχές του 2003; (1) Ο Saddam Hussein κατέχει όπλα μαζικής καταστροφής τα οποία απειλούν άμεσα όχι μόνον τους γείτονες του και το Ισραήλ, αλλά και όλα τα δημοκρατικά δυτικά κράτη. (2) Τι γίνεται λοιπόν όταν, τον Σεπτέμβριο του 2003, ο David Kay, ο υπεύθυνος της CIA για την αναζήτηση όπλων μαζικής καταστροφής στο Ιράκ, αναγκάζεται να παραδεχθεί ότι τέτοια όπλα δεν είχαν έως τότε βρεθεί (ενώ ήδη περισσότεροι από χίλιοι Αμερικανοί ειδικοί τα αναζητούσαν επί μήνες); Προχωρούμε στο επόμενο επίπεδο: ακόμα και αν ο Saddam

Hussein δεν διαθέτει τέτοια όπλα, συννεργάστηκε με την al-Qaeda, στην επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου, και ως εκ τούτου θα έπρεπε να τιμωρηθεί στα πλαίσια της δικαιολογημένης εκδίκησης για την 11η Σεπτεμβρίου, έτσι ώστε να αποφευχθούν παρόμοιες ενέργειες του και στο μέλλον. (3) Ωστό-σο, και πάλι, τον Σεπτέμβριο του 2003, ακόμα και ο Πρόεδρος Bush αναγκάστηκε να δεχθεί ότι: «Δεν έχουμε αποδείξεις ότι ο Saddam Hussein είχε ανάμειξη στις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου.» Πώς να συμφιλιώσουμε αυτή την επώδυνη εξομολόγηση με το γεγονός ότι, όπως έδειξε μια πρόσφατη σφυγμομέτρηση, σχεδόν 70% των Αμερικανών θεωρούν ότι ο Ιρακινός ηγέτης είχε προσωπική ανάμειξη στις επιθέσεις; Καταλήγουμε σε ένα τρίτο επίπεδο: ακόμα και αν δεν υπάρχει καμιά απόδειξη σχέσης με την al-Qaeda, το καθεστώς του Saddam είναι μια βάρβαρη δικτατορία, μια απειλή για τους γείτονες του και επιπλέον καταστροφικό για τους ίδιους τους Ιρακινούς, αυτό δε το γεγονός από μόνο του νομιμοποιεί επαρκώς την ανατροπή του... Το πρόβλημα λοιπόν, και πάλι, είναι ότι -όπως και με την τσαγέρα- υπήρχαν ΠΑΡΑ ΠΟΛΛΟΙ λόγοι για την επίθεση. Ποιος ήταν τότε ο πραγματικός λόγος; Παραδόξως, υπήρχαν τουλάχιστον τρεις:

(1) μια ειλικρινής ιδεολογική πεποίθηση ότι οι ΗΠΑ χαρίζουν στα άλλα έθνη τη δημοκρατία και την ευημερία, (2) η ανάγκη να εδραιωθεί και να σημανθεί με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο η απρο-ϋπόθετη αμερικανική ηγεμονία, (3) ο έλεγχος των Ιρακινών πετρελαιοκέντρων. Καθένα από τα τρία αυτά επίπεδα διαθέτει σχετική αυτονομία από τα άλλα δύο και κανένα δεν θα πρέπει να παραμερίζεται ως απλό τέχνασμα. Θυμηθείτε την πιο θεμελιακή αμερικανική αντίδραση όπως διαμορφώνεται (τουλάχιστον) από τον πόλεμο του Βιετνάμ και μετά: απλώς προσπαθούμε να είμαστε καλοί, να βοηθάμε τους άλλους, να φέρνουμε την ειρήνη και την ευημερία, και να τι παίρνουμε σε αντάλλαγμα... Σήμερα, με την παγκόσμια αμερικανική ιδεολογική εκστρα-τεία, η θεμελιακή ενόραση ταινιών όπως Η αιχμάλωτος της ερήμου [The Searchers] του John Ford και Ο Ταξιδιτής του Michael Scorsese, είναι περισσότερο επίκαιρη από ποτέ - γινόμαστε μάρτυρες της επιστροφής της φιγούρας του «ήσυχου Αμερικανού», ενός απλοϊκού καλοπροαίρετου χαρακτήρα που ειλικρινά θέλει να φέρει στους Βιετναμέζους τη δημοκρατία και τη δυτική ελευθερία - έλα όμως που οι προθέσεις του αστοχούν εντελώς. Για να το θέσουμε

με τους όρους του Graham Greene: «Δεν συνάντησα ποτέ κάποιον με καλύτερες προθέσεις, για όλο αυτό το μπέρδεμα που προκάλεσε.» Η υποβόσκουσα ιδέα είναι αρκετά γνώριμη: κάτω από το δέρμα μας, αν ξύσουμε την επιφάνεια, είμαστε όλοι μας Αμερικανοί. Αυτή υποτίθεται πως είναι η πραγματική μας επιθυμία - έτσι, το μόνο που απαιτείται είναι να δώσουμε στους ανθρώπους μια ευκαιρία, να τους απελευθερώσουμε από τα δεσμά που τους έχουν επιβληθεί, και τότε θα έρθουν μαζί μας να μοιραστούν το ιδεολογικό μας όνειρο... Δεν προκαλεί έκπληξη λοιπόν το γεγονός ότι, τον Φεβρουάριο του 2003, ένας Αμερικανός αξιωματούχος χρησιμοποίησε τη φράση «καπιταλιστική επανάσταση» για να περιγράψει εκείνο που κάνουν τώρα οι Αμερικανοί: εξάγουν την επανάστασή τους σε ολόκληρο τον κόσμο. Έχουν περάσει από το στάδιο της «ανάσχεσης» του εχθρού σε ένα περισσότερο επιθετικό στάδιο. Θα μπορούσε να ισχυρισθεί κανείς ότι σήμερα είναι οι ΗΠΑ που λειτουργούν όπως λειτουργούσε η πά-λαι ποτέ ΕΣΣΔ πριν από μερικές δεκαετίες, ως ο ανατρεπτικός φορέας μιας παγκόσμιας επανάστασης. Όταν ο Bush παρατήρησε πρόσφατα πως, «Η ελευθερία δεν είναι το δώρο της Αμερικής στα άλλα έθνη, είναι το δώρο

του Θεού στην ανθρωπότητα» αυτή η φαινομενική ταπεινοφροσύνη, στην καλύτερη ολοκληρωτική παράδοση, υποκρύπτει το ίδιο το αντίθετο της. Θυμηθείτε τον κλασικό ισχυρισμό ενός ολοκληρωτικού ηγέτη ότι ο ίδιος είναι ένα τίποτε - ότι πηγή της δύναμης του είναι ο λαός που τον στηρίζει, ότι απλώς εκφράζει τις βαθύτερες επιθυμίες του. Η παγίδα βέβαια είναι ότι, στην περίπτωση αυτή, εκείνοι που αντιτίθενται στον ηγέτη, δεν αντιστέκονται μόνον σε αυτόν αλλά αυτομάτως εμφανίζονται να αντιτίθενται στις βαθύτερες και ευγενέστερες επιθυμίες του λαού... Μήπως κάτι αντίστοιχο δεν συμβαίνει με τον ισχυρισμό του Bush; Αν η ελευθερία δεν αποτελούσε παρά το δώρο της Αμερικής στα άλλα έθνη, τα πράγματα θα ήταν πολύ ευκολότερα - εκείνοι που αντιδρούν στην πολιτική των ΗΠΑ θα έκαναν ακριβώς αυτό, θα ήταν απλώς αντίθετοι στην πολιτική των ΗΠΑ ως ένα έθνος-κράτος. Ωστόσο, αν η ελευθερία αποτελεί δώρο του Θεού στην ανθρωπότητα (και -εδώ κρύβεται η καμουφλαρισμένη παγίδα- αν οι ΗΠΑ αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους ως το εκλεκτό εργαλείο διανομής αυτού του πολυτίμου δώρου σε όλα τα έθνη της υδρογείου), τότε εκείνοι που αντιτίθενται στην πολιτική των ΗΠΑ απορρίπτουν eo ipso το πολυτιμότερο

δώρο του Θεού στην ανθρωπότητα... Όσο για τον δεύτερο λόγο, στο πρόσφατο τους The War Over Iraq [Ο πόλεμος για το Ιράκ], οι William Kristol και Lawrence F. Kaplan γράφουν: «η αποστολή ξεκινά στη Βαγδάτη, αλλά δεν τελειώνει εκεί. /.../ Βρισκόμαστε στο όριο μιας νέας ιστορικής εποχής. /.../ Πρόκειται για μια αποφασιστική στιγμή. /.../ Είναι τόσο ξεκάθαρο ότι διακυβεύονται πολύ περισσότερα πράγματα από το ίδιο το Ιράκ. Πο-λύ περισσότερα ακόμα και από το μέλλον της Μέσης Ανατολής και από τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Εκείνο που διακυβεύεται εί-ναι τι είδους ρόλο προτίθενται να διαδραματίσουν οι ΗΠΑ στον εικο-στό πρώτο αιώνα.» Δεν μπορούμε παρά να συμφωνήσουμε με αυτή την εκτίμηση: στην πραγματικότητα εκείνο που «παίξεται» αυτή τη στιγμή είναι το μέλλον της διεθνούς κοινότητας - οι νέοι κανόνες που θα τη ρυθμίζουν, η ίδια η μορφή της νέας παγκόσμιας τάξης. Αναφορικά με το πετρέλαιο, όπως είχε μεταδοθεί και από τα ΜΜΕ τον Ιούνιο του 2003, ο Paul Wolfowitz όχι μόνον απέρριψε το ζή-τημα των όπλων μαζικής καταστροφής ως μια «γραφειοκρατική» δικαιολογία για πόλεμο - σήμερα ομολογεί ανοιχτά ότι το πετρέλαιο αποτελούσε ένα πραγματικό κίνητρο: «Ας το

εξετάσουμε απλά. Η πιο σημαντική διαφορά ανάμεσα στην Βόρεια Κορέα και το Ιράκ είναι ότι, από οικονομική σκοπιά, δεν είχαμε κανένα περιθώριο στο Ιράκ. Η χώρα κολυμπάει σε μια θάλασσα πετρελαίου.»

Είναι μάλιστα προφανές ότι ο παράγοντας-κλειδί ήταν ο δεύτερος: η χρήση του Ιράκ ως αφορμή ή ως παραδειγματική περίπτωση για τη χάραξη των παραμέτρων της νέας παγκόσμιας τάξης, για την εδραίωση του δικαιώματος των ΗΠΑ να προβαίνουν σε προληπτικά χτυπήματα και έτσι να αποτελέσουν τον μοναδικό παγκόσμιο χωρο-φύλακα. Το μήνυμα δεν απευθυνόταν στον λαό του Ιράκ, αλλά πρω-τίστως σε όλους εμάς, τους μάρτυρες του πολέμου - εμείς είμασταν οι πραγματικοί ιδεολογικοί και πολιτικοί στόχοι.

Στο σημείο αυτό οφείλει κανείς να σκεφθεί το αφελές ερώτημα: οι ΗΠΑ ως παγκόσμιος χωροφύλακας - γιατί όχι; Η μετα-ψυχροπο-λεμική κατάσταση όντως χαρακτηρίζεται από την ανάγκη για κάποιο είδος παγκόσμιας δύναμης που θα κάλυπτε τα προφανή κενά. Το πρόβλημα εντοπίζεται αλλού: θυμηθείτε τη συνήθη παρουσίαση των ΗΠΑ ως της νέας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Αλλά το πρόβλημα με τις σημερινές ΗΠΑ δεν είναι ότι συνιστούν μια νέα παγκόσμια αυτοκρατορία, αλλά ότι ΔΕΝ κατορθώνουν να ενσαρκώσουν αυτό τον ρόλο, ότι δηλαδή, ενώ παριστάνουν πως είναι, συνεχίζουν να δρουν ως ένα έθνος-κράτος, επιδιώκοντας με τον πιο ωμό τρόπο τα στενά τους συμφέροντα. Μοιάζει ως εάν η κατευθυντήριος γραμμή της πρόσφατης αμερικανικής πολιτικής να συνίσταται στην παράδοση αντιστροφής του γνωστού οικολογικού σλόγκαν που λαμβάνει πλέον την εξής μορφή: δράσε πλανητικά, σκέψου τοπικά. Αυτή η αντίφαση αποτυπώνεται με τον πιο καθαρό τρόπο στη διπλή πίεση που οι ΗΠΑ άσκησαν στη Σερβία το καλοκαίρι του 2003: οι αντιπρόσωποι των ΗΠΑ απαιτούσαν, ταυτοχρόνως, από τη σερβική κυβέρνηση να παραδώσει τους υπόπτους για εγκλήματα πολέμου στο δικαστήριο της Χάγης (σύμφωνα με τη λογική της πλανητικής αυτοκρατορίας που απαιτεί μια δια-κρατική παγκόσμια δικαιοσύνη) ΚΑΙ να υπογράψει μια διμερή συμφωνία που θα επέβαλλε στη Σερβία να μην παραδώσει σε οποιοδήποτε διεθνές όργανο (συμπεριλαμβανομένου του

ΙΔΙΟΥ του δικαστηρίου της Χάγης) Αμερικανούς πολίτες υπόπτους για εγκλήματα πολέμου ή άλλα εγκλήματα εναντίον της ανθρωπότητας (σύμφωνα με τη λογική του έθνους-κράτους) - δεν θα πρέπει να προκα-λεί λοιπόν έκπληξη το γεγονός ότι η σερβική αντίδραση κυμάνθηκε από τη σύγχυση μέχρι και την οργή ...

Το πρώτο διαρκές διεθνές δικαστήριο εγκλημάτων πολέμου ξεκίνησε τη λειτουργία του την 1η Ιουνίου 2002 στη Χάγη, και έχει την αρμοδιότητα να ασχολείται με γενοκτονίες, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, και εγκλήματα πολέμου. Οποιοσδήποτε, από έναν αρχηγό κράτους έως έναν απλό πολίτη, είναι δυνατόν να διωχθεί από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων συστημικών δολοφονιών, βιολογικών, βιοχημικών, βιασμών, κ.α. Όπως το έθεσε ο Kofi Annan: «Πρέπει να υπάρχει μια αναγνώριση του γεγονότος ότι αποτελούμε όλοι μέλη της ίδιας πανανθρώπινης οικογένειας. Οφείλουμε να δημιουργήσουμε νέους θεσμούς. Αυτός είναι ένας νέος θεσμός αυτού του είδους. Πρόκειται για ένα ακόμη βήμα στην αργή πορεία της ανθρωπότητας προς τον πολιτισμό». Εντούτοις, και ενώ όσοι ασχολούνται με τα ανθρώπινα δικαιώματα χαιρέτισαν την δημιουργία του δικαστηρίου ως το πλέον γιγαντιαίο άλμα για την παγκόσμια δικαιοσύνη από τη Δίκη της Νυρεμβέργης, το δικαστήριο αντιμετωπίζει σθεναρή αντίσταση από τις ΗΠΑ, τη Ρωσία και την Κίνα. Οι Ηνωμένες Πολιτείες αντιπνέουν ότι το δικαστήριο πλήττει την εθνική κυριαρχία και είναι δυνατόν να οδηγήσει σε πολιτικά υποκαυόμενες διώξεις εναντίον αμερικανών αξιωματικών ή στρατιωτικών που εργάζονται εκτός των αμερικανικών συνόρων. Το δε Κογκρέσο διαβουλεύεται σχετικά με το αν θα πρέπει να εγκρίνει νομοθεσία που θα επιτρέπει στις αμερικανικές δυνάμεις να εισβάλουν στη Χάγη, την έδρα του δικαστηρίου, σε περίπτωση που οι εισαγγελείς γραπτώσουν κάποιον αμερικανό πολίτη.

Η ίδια λογική της εξαίρεσης ισχύει και στο πεδίο των οικονομικών σχέσεων. Στις 21 Δεκεμβρίου του 2002, το ΒΒΟ μετέδωσε ότι «οι ΗΠΑ μπλοκάρουν τη συμφωνία για φθηνά φάρμακα»; «Οι Ηνωμένες Πολιτείες εμπόδισαν την επίτευξη μιας διεθνούς συμφωνίας που θα επέ-

τρεπε στις φτωχές χώρες να αγοράζουν φθηνά φάρμακα. Αυτό σημαίνει ότι εκατομμύρια φτωχών θα συνεχίσουν να μην έχουν πρόσβαση σε φάρμακα για ασθένειες όπως το ΑΙ03, η ελονοσία και η φυματίωση... Η αρχή του να επιτρέπεται στις αναπτυσσόμενες χώρες η παρασκευή φθηνών μορφών των φαρμάκων που ακόμη προστατεύονται από copyright είχε συμφωνηθεί στα πλαίσια του Παγκό-σμιου Οργανισμού Εμπορίου πριν από ένα έτος». Η ίδια ιστορία επαναλήφθηκε στην Cancun του Μεξικού τον Σεπτέμβριο του 2003, όταν οι ΗΠΑ επέμειναν στις επιδοτήσεις για τους βαμβάκοπαγωγούς, παραβιάζοντας έτσι την ίδια την απαράβιαστη συμβουλή που απευθύνουν προς τις χώρες του Τρίτου Κόσμου να αναρρέσουν τις κρατικές επιδοτήσεις και να ανοίξουν τις πόρτες τους στην αγορά.

Το ίδιο δεν συμβαίνει ακόμα και με τα βασανιστήρια; Η παραδειγματική οικονομική στρατηγική του σημερινού καπιταλισμού είναι το outsourcing - η εκχώρηση της «βρώμικης» διαδικασίας της υλικής παραγωγής (αλλά επίσης και της διαφήμισης, του σχεδιασμού, της λογιστικής...) σε μια άλλη εταιρεία εν είδει υπεργολαβίας. Με αυτό τον τρόπο, κανείς μπορεί εύκολα να αποφύγει ενοχλητικές περιβαλ-λοντικές νομοθεσίες και ελέγχους υγιεινής: η παραγωγή λαμβάνει χώρα, ως πούμε, στην Ινδονησία όπου οι περιβαλλοντικοί και άλλοι κανονισμοί είναι ελαστικότεροι από ό,τι στη Δύση, και η δυτική πολυεθνική εταιρεία που κατέχει το λογότυπο μπορεί να ισχυρίζεται ότι δεν έχει καμία ευθύνη για τις παραβιάσεις που πια αφορούν μια άλλη εταιρεία. Δεν βιώνουμε σήμερα κάτι ανάλογο σε σχέση με τα βασανιστήρια; Δεν εκχωρούνται αντιστοίχως και τα βασανιστήρια, τα οποία αφήνονται στους τριτοκοσμικούς συμμάχους των ΗΠΑ που μπορούν να τα αναλάβουν χωρίς να ανησυχούν για τα νομικά προβλήματα ή τη δημόσια κατακραυγή; Μια τέτοιου είδους εκχώρηση δεν υποστηρίχθηκε ανοιχτά από τον Jonathan Alter στο Newsweek αμέσως μετά την 11η Σεπτεμβρίου; Αφού ισχυρίζεται ότι «δεν μπορούμε να νομιμοποιήσουμε τα βασανιστήρια, είναι κάτι αντίθετο προς τις αμερικανικές αξίες», εντούτοις καταλήγει πως «θα πρέπει να σκεφθούμε τη δυνατότητα μεταφοράς κάποιων υπόπτων στους λιγότερο ευαίσθητους συμμάχους μας, ακόμα και αν

αυτό ακούγε-ται υποκριτικό». Έτσι ακριβώς, όλο και περισσότερο, λειτουργεί σήμερα η πρωτοκοσμική δημοκρατία: «εκχωρώντας» τις βρωμοδου-λειές της σε άλλες χώρες...

Αυτή η ασυνέπεια έχει βαθιές γεωπολιτικές ρίζες. Χώρες όπως η Σαουδική Αραβία και το Κουβέιτ αποτελούν βαθιά συντηρητικές μο-ναρχίες, αλλά από οικονομική σκοπιά συμμάχους των Αμερικανών, πλήρως ενταγμένους στο δυτικό καπιταλισμό. Εδώ οι ΗΠΑ έχουν ένα πολύ συγκεκριμένο και απλό συμφέρον, για να είναι σε θέση να υπο-λογίζουν σε αυτές τις χώρες και στα πετρελαϊκά τους αποθέματα, αυτές ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΛΑΡΑΜΕΙΝΟΥΝ ΜΗ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ. Με άλλα λόγια, είναι λίγο πολύ βέβαιο ότι ενδεχόμενες δημοκρατικές εκλογές στην Σαουδική Αραβία ή το Ιράκ θα έφερναν στην εξουσία ένα φιλο-ισλαμικό εθνικιστικό καθεστώς που θα στηριζόταν σε αντι-αμερικανικές θέσεις. Ως εκ τούτου, γνωρίζουμε τι σημαίνει η μεταλαμπά-δευση της δημοκρατίας: οι ΗΠΑ και οι πρόθυμοι σύμμαχοι τους επιβάλλονται ως οι απώτεροι κριτές που αποκρασιάζουν αν μια χώρα είναι ώριμη για τη δημοκρατία - κατά ανάλογο τρόπο, ο Rumsfeld έχει ήδη δηλώσει από τον Απρίλιο του

2003 ότι το Ιράκ δεν πρέπει να μετα-βληθεί σε «θεοκρατία», αλλά σε ένα ανεκτικό εκκοσμικευμένο κρά-τος στο οποίο όλες οι θρησκευτικές και εθνοτικές ομάδες θα απο-λαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα (δεν μπορώ, σε αυτό το σημείο, παρά να ρωτήσω: «Μήπως θα έπρεπε να ζητηθεί το ίδιο και από το Ισραήλ;»). Η (ίσως μοναδική) ευκαιρία να υπαγάγουμε τον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας» εντός του πλαισίου μιας διεθνούς έννομης τάξης έχει επομένως μάλλον χαθεί. Γιατί; Ένας από τους ήρωες που ανέδειξαν τα ΜΜΕ κατά τον πόλεμο του Ιράκ ήταν αναμφισβήτητα Mohammed Saeed al-Sahaf, ο ατυχής υπουργός τύπου και ενημέρωσης του Ιράκ, ο οποίος στις καθημερινές του συνεντεύξεις τύπου, δονκιχωτικά αρνιόταν ακόμα και τα πιο προφανή συμβάντα επιμένο-ντας στην ιρακινή γραμμή - μια φορά, όμως, άγγιξε την αλήθεια. Όταν ρωτήθηκε αν ήταν αλήθεια ότι οι Αμερικανοί είχαν αποκτήσει τον έλεγχο τμημάτων της Βαγδάτης, απάντησε αμέσως: «Δεν ελέγ-χουν τίποτε - ούτε καν τους εαυτούς τους!». Τον Μάρτιο του 2003, ο Donald Rumsfeld δοκίμασε την τύχη του στο πεδίο της ερασιτεχνικής φιλοσοφικής ενατένισης σχε-

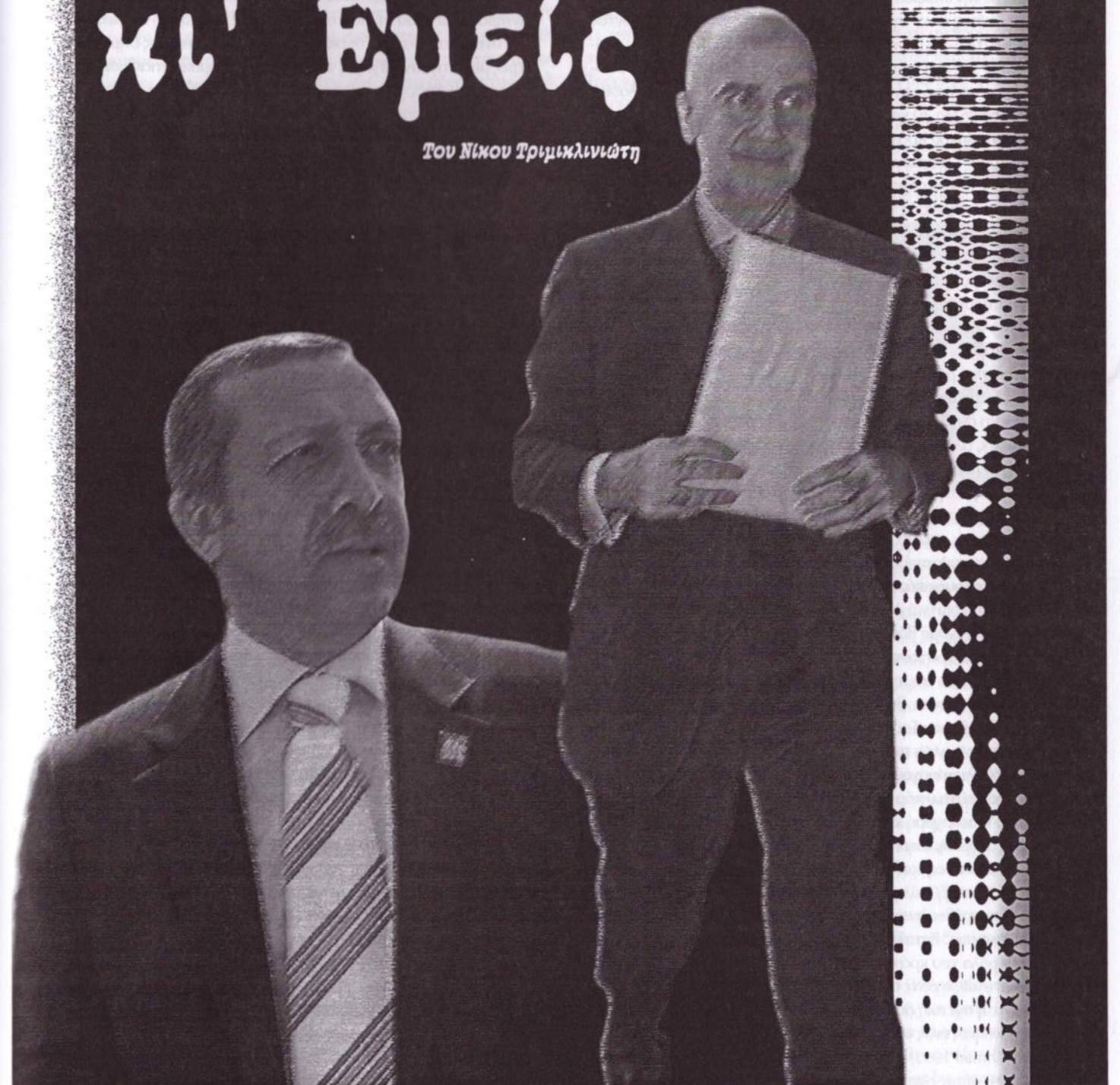
τικά με την σχέση ανάμεσα στο γνωστό και το άγνωστο: «Υπάρχουν γνωστά γνωστά. Πρόκειται για πράγματα που γνωρίζουμε ότι γνωρίζουμε. Υπάρχουν γνωστά άγνωστα. Με άλλα λόγια, πράγματα που γνωρίζουμε ότι δεν γνωρίζουμε. Υπάρχουν όμως και άγνωστα άγνωστα. Πρόκειται για πράγματα που δεν γνωρίζουμε ότι δεν γνωρίζουμε». Εκείνο που παρέλειψε να προσθέσει ήταν η κομβική τέταρτη περίπτωση: τα «άγνω-στα γνωστά», πράγματα που δεν γνωρίζουμε ότι γνωρίζουμε - δεν πρόκειται παρά για το φροϋδικό ασυνείδητο, τη «γνώση που δεν γνωρίζει τον εαυτό της», όπως συνήθιζε να λέει ο Lacan. Αν ο Rumsfeld θεωρεί ότι οι κυριότεροι κίνδυνοι στην αντιπαράθεση με το Ιράκ ήταν τα «άγνωστα άγνωστα», οι απειλές από τον Saddam για τις οποίες δεν υποψιαζόμασταν καν τι ακριβώς μπορεί να ήταν, εκείνο που οφείλουμε να απαντήσουμε είναι ότι οι κυριότεροι κίνδυνοι είναι, αντιθέτως, τα «άγνωστα γνωστά», οι απόκρυφες πίστεις και πεπαιθώσεις τις οποίες δεν υποψιαζόμαστε ούτε εμείς οι ίδιοι ότι συμμεριζό-μαστε. Αυτές οι απαρηνημένες [disavowed] πίστεις και πεπαιθήσεις είναι εκείνο που οι Αμερικανοί (η πολιτική ελίτ των ΗΠΑ) δεν μπορεί να ελέγξει. E

Η Τουρκία, το σχέδιο Ανάν κι' Εμείς

Του Νίκου Τριμκλιγιώτη

Εισαγωγή

Η πολιτική δεν πρέπει να βασίζεται σε βεβαιωμένες και επιπόλαιες προσεγγίσεις, ούτε και στον εφησυχασμό από την αναμονή καλύτερων ημερών. Ωστόσο, αυτό είναι το αβίαστο συμπέρασμα που προκύπτει από τις πρόσφατες ανταλλαγές ανάμεσα σε ε/κ πολιτικούς και δημοσιογράφους με αντιπολιτευτικές τάσεις γύρω από την στάση που οφείλει να τηρήσει η Ελληνοκυπριακή πλευρά έναντι της νέας προσέγγισης της Τουρκίας στην διαπραγμάτευση του σχεδίου Ανάν.

Στο νέο πλαίσιο που διαμορφώνεται, θα ήταν σκόπιμο να επιχειρήσουμε πρωτίστως μία ερμηνεία της Τουρκικής στάσης. Από μία άποψη, είναι γνωστή η μέχρι σήμερα Τουρκική πολιτική στο Κυπριακό, η οποία χαρακτηρίζεται από τους ε/κ ως «αδιάλλακτη», ακριβώς για να παγιώσει τα αποτελέσματα της Τουρκικής εισβολής και κατοχής. Είναι γεγονός ότι σε σχέση με την επικρατούσα κατάσταση την περίοδο 1963-1974, μετά το πραξικόπημα και την εισβολή του 1974, η Άγκυρα (στηρίζοντας την τ/κ σοβινιστική-ηγεμονική ελίτ) έγινε πλέον ο κυρίαρχος του παιχνιδιού. Με την κατοχή του 35% των εδαφών της Δημοκρατίας, μπορούσε πλέον μέσα από την ηγεμονική ομάδα Ντενκτάς να ακολουθεί «σκληρή» πολιτική για 30 χρόνια—από την ανακήρυξη του «Ομόσπονδου Τουρκοκυπριακού Κράτους» μέχρι την «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου»—αθετώντας τις συμφωνίες υψηλού επιπέδου του 1977 και του 1979 για ομοσπονδιακή λύση. Από μια άλλη άποψη ωστόσο, ο χαρακτηρισμός της τουρκικής (και τουρκοκυπριακής) στάσης ως παγιωμένα «αδιάλλακτης» έχει δημιουργήσει διάφορους μύθους, οι οποίοι βασίζονται σε αισθήσεις ή παραισθήσεις είτε δέους είτε απέχθειας σε διάφορους ε/κ και Ελληνικούς πολιτικούς κύκλους.

Η φιλολογία περί «έξυπνης» ή «πονηρής», «μακροπρόθεσμης» και «αναλλοιώτης» Τουρκικής πολιτικής στην Κύπρο και η ισοπέδωση «Ντεκτάς-και-Άγκυρας» σαν να πρόκειται για μία ενότητα, ενώ έπαιξαν προπαγανδιστικό ρόλο σε ένα πολιτικό επίπεδο, τόσο στο εσωτερικό, όσο και διεθνώς αποτελούν σήμερα σημαντικό εμπόδιο στην ανάλυση του τι συμβαίνει στο εσωτερικό των πολιτικών πραγμάτων μεταξύ των τ/κ, αλλά και στο εσωτερικό του τουρκικού κράτους.

Παρότι ως γενική διαπίστωση, είναι ορθή η άποψη ότι η κατάσταση που δημιουργήθηκε με την δύναμη των όπλων μετά το 1974 δημιούργησε νέα δεδομένα τα οποία η Άγκυρα δεν θα ήθελε να ανατραπούν, όχι τουλάχιστον χωρίς επάξια ανταλλάγματα, εντούτοις, δημιουργήθηκε μία συγκεκριμένη *μυθοποίηση* γύρω από την «δεινή Τουρκική διπλωματία», τις «πάγιες Τουρκικές θέσεις», τις «επεκτατικές βλέψεις της Άγκυρας» και το «στρατιωτικό βαθύ κράτος» κτλ². Η πραγματικότητα είναι ότι ενώ υπάρχει ισχυρή βάση για τις πιο πάνω αντιλήψεις περί Τουρκίας και Τουρκικού κράτους πρόκειται για επικρατικές προσεγγίσεις, αποσπασματικές και συμπτωματικές αναλύσεις που ουδέποτε μπόρεσαν να διεισδύσουν σε βάθος και να βοηθήσουν στην ερμηνεία της Τουρκικής πολιτικής και Τουρκικής πολιτικής στο Κυπριακό και της σχετικής αυτονομίας των τ/κ πολιτικών πραγμάτων. Με άλλα λόγια οι προσεγγίσεις αυτές, λειτουργούν ως παραπέτασμα πίσω από το οποίο δεν μπορεί να ειπωθεί ότι υπάρχουν διαφορετικές τάσεις, προτεραιότητες και ρήγματα. Όσο ισχυρή κι αν είναι μια δύναμη η ηγεμονία της, ακόμα και η πιο δικτατορική, απαιτεί συνεχή νομιμοποίηση. Ευρύτερα, φαίνεται κατά κανόνα να αγνοείται ή τουλάχιστον να υποβαθμίζεται η *αυτόνομη* κι *αυθεντική βούληση των Τουρκοκυπρίων* οι οποίοι παρουσιάζονται είτε ως άβουλα θύματα, είτε ως απλά υποχείρια του διδύμου Ντενκτάς-Άγκυρας³. Επιπλέον επικρατούν μηχανιστικές αντιλήψεις γύρω από τον ρόλο του κράτους, του καθεστώτος στην 'ΤΔΒΚ' και δεν λαμβάνονται υπόψη ούτε οι ενδογενείς και εξωγενείς αλλαγές και επιδράσεις, ούτε η σχετική αυτονομία της πολιτικής και ιδεολογίας, ακόμα και σε συνθήκες ενός κοσμικού αυταρχικού κράτους, «στρατιωτική κοινωνία» (Ahmad 1993) ή «στρατιωτική δημοκρατία» (Αναγνωστοπούλου, 2004) όπως είναι η Τουρκία.

Η Τουρκία του Σήμερα: Ευρωπαϊσμός, Κρίση Ηγεμονίας και η προβληματική κοσμομικεση

Το ιστορικό ερώτημα το οποίο αποτελεί και το μεγάλο ευρωπαϊκό δίλημμα του Τουρκικού εκδημοκρατισμού είναι πολυσύνθετο και πολύπλοκο. Το ζήτημα της κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης της Τουρκίας (και της Ελλάδας) και του λεγόμενου «ανατολικού ζητήματος» απασχόλησε έντονα τους Ευρωπαίους επαναστάτες από την εποχή των Μαρξ και Έγκελς συνδέοντας τις εξελίξεις την εποχή εκείνη με τις προοπτικές της ευρωπαϊκής επανάστασης (βλ. Κονδύλης 1995 και Μαρξ- Έγκελς 1995).

Για τη σημερινή κατάσταση η Αναγνωστοπούλου (2004) θέτει το μεγάλο δίλημμα της Τουρκίας με τους εξής όρους:

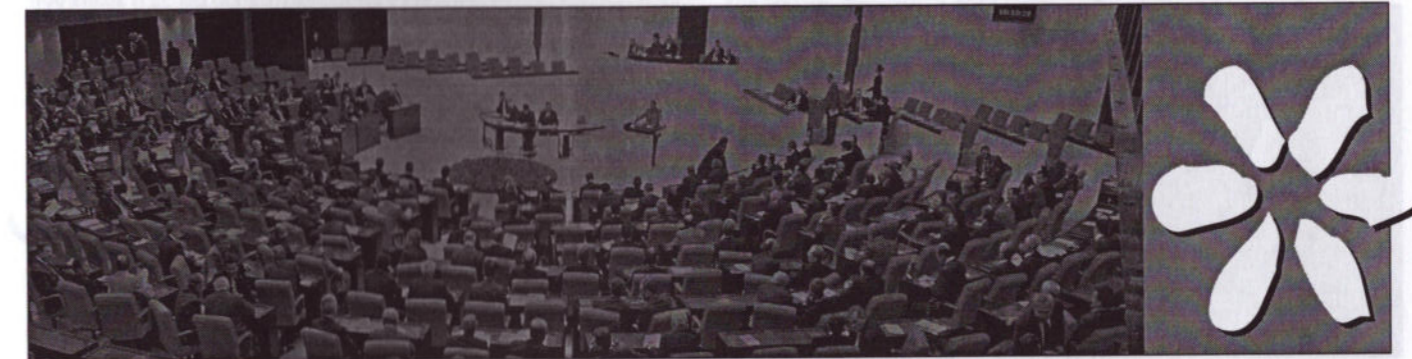
Μπορεί να είναι νέο όχι γιατί αναγκαστικά ανατρέπεται κάτι παλιό. Το κύριο πρόβλημα λοιπόν δεν είναι αν οι έντονες αλλαγές που παρατηρούνται τόσο σε πολιτικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο τον τελευταίο καιρό στην Τουρκία, (αλλαγές ίσως από τις σημαντικότερες μετά την ανακήρυξη της Τουρκικής Δημοκρατίας), σηματοδοτούν την απαρχή μιας νέας εποχής. Το πρόβλημα είναι αν αυτές οι αλλαγές, που τροφοδοτούνται από το «δυτικό περιβάλλον» - καλύτερα το «ευρωπαϊκό» - αποδυναμώνουν το κεμαλικό κράτος ή αν, αντιθέτως, ενισχύουν την ελαστικότητα του, επανεμφανίζοντας με τέτοιο τρόπο το κεμαλικό δόγμα ώστε να επιτρέψουν στο κράτος να διευρύνει τις συμμαχίες του σε τμήματα της κοινωνίας μέχρι τώρα απολύτως περιθωριοποιημένα. Να διευρύνει και να επικαιροποιήσει την κεμαλική αξία του λαϊκισμού.

Μια κυρίαρχη αντίληψη μεταξύ Ελληνοκυπρίων είναι ότι η Τουρκική Δημοκρατία, το σύγχρονο κράτος που αναδύθηκε στον χώρο που αποτελούσε την καρδιά της Οθωμανικής αυτοκρατορίας μετά την κατάρρευση του χαλιφάτου και την επανάσταση των νεότουρκων του Κεμάλ, αποτελεί απλά την «συνέχεια του Οθωμανισμού»⁴. Ακούγονται μάλιστα απόψεις περί «νέο-οθωμανικού ιμπεριαλισμού»⁵ (Ιωαννίδης, 1991). Στο πλαίσιο αυτό, ο τρόπος με τον οποίο ερμηνεύεται το νέο τουρκικό κράτος αποτελεί ιστορική παραποίηση. Το Κεμαλικό κράτος αποτελεί τομή σε σχέση με το Οθωμανικό καθεστώς και η θεώρηση αυτού, ενός μορφώματος με εξαιρετικές ιδιαιτερότητες, απλά ως «Οθωμανικού», είναι ιστορικά εσφαλμένη. Πρόκειται για ένα κρατικό-αυταρχικό, συγκεντρωτικό κοσμικό κράτος που ανέπτυξε ένα τύπο εκδυστομίας στη βάση ολοκληρωτικών και αυταρχικών προτύπων, *προσαρμοσμένο στις συνθήκες της χώρας* αυτής. Δεν πρόκειται για «δημοκρατία» δυτικό-ευρωπαϊκού τύπου, ούτε όμως για μια απλή δικτατορία, όπως αυτές που ξέφυγε (Πινουσέτ, Φράγκο ή συνταγματάρχες στην Ελλάδα). Παρότι τρεις φορές η Τουρκία βίωσε χουντικά πραξικοπήματα και δικτατορικά καθεστώτα «ανοικτού τύπου», εντούτοις, οι χούντες αυτές πρέπει να ερμηνευθούν εντός του συγκεκριμένου ιστορικού, κοινωνικού και πολιτικού πλαισίου διότι αν και είχαν ως κοινό παρονομαστή την βίαιη επέμβαση του στρατού, είχαν ωστόσο διαφορετικά κοινωνικά και πολιτικά αποτελέσματα. Τα πραξικοπήματα εμπέδωσαν έτσι και στην πράξη αυτό που ιδεολογικά ήταν δεδομένο στο Κεμαλικό δόγμα—το ρόλο του στρατού και της αυταρχικής καταστολής στις «δημοκρατικές» διαδικασίες και τα πολιτικά πράγματα του τύπου που άφισαν πίσω τους μία παράδοση η οποία «συνταγματοποιήθηκε» ως το δικαίωμα και καθήκον του στρατού να παίζει τον ρόλο του «προστάτη» και εγγυητή του κοσμικού—λαϊκού κράτους στην Τουρκία.

Είναι πλέον φανερό ότι οι σημερινές προσεγγίσεις θέλουν την Τουρκία λίγο-πολύ ως «παγόβουνο» οδηγώντας κατ' αυτόν τον τρόπο σε εσφαλμένες αντιλήψεις δεδομένου ότι λειτουργούν ως ιδεολογικές αγκυλώσεις μέσα από τις οποίες δεν μπορούν να ειπωθούν οι αντιφάσεις και οι ταλαντεύσεις της Τουρκικής πολιτικής. Εμποδίζουν δηλαδή την κατανόηση του τι πραγματικά συμβαίνει στο εσωτερικό της Τουρκίας,

αναφορικά με την *ρευσιτότητα* της εσωτερικής ηγεμονίας μέσα στους κόλπους των κυρίαρχων κοινωνικών-πολιτικών δυνάμεων στην Άγκυρα και πώς αυτή η ρευσιτότητα και οι αντιφάσεις που δημιουργούνται αντανακλώνται στον διεθνή πολιτικό προσανατολισμό της Άγκυρας κτλ. Επίσης, οι ιδεολογικές αυτές αγκυλώσεις, σε συνδυασμό με μηχανιστικές διεθνολογικές προσεγγίσεις και νομικίστικες αντιλήψεις δημιουργούν μια στρεβλή εικόνα της σημερινής συγκυρίας, των προβλημάτων και των προοπτικών που δημιουργούνται.

Η μετά-ψυχροπολεμική Τουρκία βρίσκεται ίσως σε μία κατάσταση κρίσης ταυτότητας όσο ποτέ άλλοτε. Η σημασία του στρατού σήμερα δεν είναι η ίδια όπως προηγουμένως δεδομένου ότι άλλαξε ολόκληρος ο γεω-στρατηγικός χάρτης της ευρύτερης περιοχής. Ασφαλώς, η Τουρκία παραμένει *εξαιρετικής σημασίας για την Νοτιοατλαντική Συμμαχία*, η ίδια όμως η συμμαχία, σε μια κρίση (ιμπεριαλιστικής) ταυτότητας έχει υποστεί σχηματικές αλλαγές παρουσιάζοντας ρήγματα στις γραμμές της από τους ευρωπαίους σύμμαχους που αντιδρούν στον ηγεμονισμό των ΗΠΑ. Επίσης, η εξωτερική πολιτική της Ρωσίας υποχωρεί και ουσιαστικά περιορίζεται πλέον στα σύνορα της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Ο χάρτης του κόσμου είναι διαφορετικός και η Τουρκία κινείται στα πλαίσια ενός αλλοιωμένου διεθνούς σκηνικού με ποιοτικά διαφορετικούς γείτονες: Η Ελλάδα επί εποχής Σημίτη ελάχιστα θυμίζει την Ελλάδα του Ανδρέα Παπανδρέου, ενώ η αστάθεια που χαρακτηρίζει τις γειτονικές χώρες στο βορρά και νοτιοανατολικά

και προκλήθηκε εν μέρει από την Αμερικανική τζιζάντ του φονταμενταλιστή Μπους επηρεάζει δυσμενώς και την Τουρκία.

Πέραν αυτών, η ίδια η Τουρκία βρίσκεται σε μια μακρόχρονη, αντιφατική και ρευσιτή κατάσταση μεταλλαγής, χωρίς ωστόσο να έχουν επέλθει, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, *ριζικές κοινωνικές ανατροπές* στο ηγεμονικό μπλοκ⁶. Παρά ταύτα, εντός του ηγεμονικού πυρήνα του Τουρκικού κατεστημένου—δηλαδή της *ευρύτερης συμμαχίας των κυρίαρχων δυνάμεων ενός αυταρχικού κοσμικού κράτους*— παρουσιάζονται ρήγματα και αμφιταλαντεύσεις που εστιάζονται ακριβώς στο ίδιο το «είναι» του συστήματος. Το πρόβλημα του «Τουρκικού εκδημοκρατισμού»⁷ αποτελεί κυρίαρχη αντίφαση που οριοθετεί τον διεθνή προσανατολισμό της Τουρκίας στο σημερινό κόσμο των ολοκληρώσεων, του εκσυγχρονισμού και των περιφερειακών ενώσεων όπως είναι η ΕΕ. Δεν πρόκειται ωστόσο για μια «καθαρή» ρήξη ανάμεσα σε «εκσυγχρονιστές/ ευρωπαϊστές» (με δημοκρατικές αντιλήψεις) από την μία και «αντιδημοκρατικών κεμαλικών» από την άλλη. Δεν πρόκειται επίσης για *καθαρή ρήξη* ανάμεσα στο κοσμικό (κεμαλικό) κράτος και τους ισλαμιστές. Ορισμένοι μάλιστα μελετητές αναφέρονται σε διαδικασίες «διάβρωσης» ή «αλλοίωσης» του Κεμαλικού μοντέλου (Kramer, 2000), γνωρίζουμε ωστόσο την προσαρμοστικότητα και πολυπλοκότητα των ιδεολογημάτων και πολιτικών πρακτικών του κεμαλισμού και του μετά-κεμαλικού κράτους (Αναγνωστοπούλου, 2004). Πρόκειται για μια πολύ πιο σύνθετη κατάσταση όπου οι τάσεις, προσεγγίσεις, ιδεολογίες και πολιτικές πρακτικές δημιουργούν μια νεφελώδη και αντιφατική εικόνα. Συναντούμε αυταρχικούς κεμαλικούς εντός του

κατεστημένου με αντιδημοκρατικές αντιλήψεις να έχουν σαφή ευρωπαϊκό προσανατολισμό, καθώς και ευρωπαϊστές ισλαμιστές, ενώ ο στρατός απολαμβάνει την πλήρη υποστήριξη από την ευρωπαϊζουσα και δυτικό-στροφή ελίτ των λεγόμενων «λευκών τούρκων» και γιάπηδων στη Ευρωπαϊκή Τουρκία. Όλες αυτές οι τάσεις συνυπάρχουν μάλιστα σε μια πολωμένη ταξικά και οικονομικά ασταθή Τουρκία, όπου οι γεωγραφικές περιφέρειες της χώρας έχουν εντελώς διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης. Παράλληλα, υποβόσκει το κουρδικό, κυριαρχεί η δομική ανισότητα, ενώ οι δημοκρατικές ελευθερίες υποφέρον, παρότι συντελούνται δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, για να μην αναφέρουμε και το τεράστιο ποσοστό φτώχειας και αναλφαβητισμού (βλ. Καραμπελιάς 1997). Με λίγα λόγια πρόκειται για μια Τουρκία γεμάτη εγγενείς αντιφάσεις, με ισχυρή ωστόσο παράδοση συγκεντρωτικού αυταρχικού κρατισμού με τον στρατό ως εγγυητή του συντάγματος.

Σε επίπεδο ρητορικής, δεν γίνεται ουσιαστική αναφορά στο ζήτημα του ρόλου και της σημασίας του Τουρκικού «λαού», των απλών Τούρκων, ως κοινωνικό υποκείμενο που συμμετέχει στο πολιτικό γίγνεσθαι της Τουρκίας ως πολιτική οντότητα. Οι αναφορές πλέον σε «βαρβάρους», «απολίτιστους» και «υπανάπτυκτους» γίνονται συνήθως έμμεσα χάριν του «πολιτικά ορθού» λόγου, παραμένουν ωστόσο ευρέως διαδεδομένες στις συζητήσεις των Ελληνοκυπρίων και Ελλήνων σχολιαστών⁸. Η άλλη πλευρά του ίδιου νομίσματος αφορά στη

συλλογική θυματοποίηση των Τούρκων πολιτών ως αδύναμων και ουσιαστικά κομπάρσων της ιστορίας, ο ρόλος των οποίων στο πολιτικό γίγνεσθαι αλλά όχι σε κοινωνικό επίπεδο υπήρξε μάλλον περιορισμένος. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε το σκηνικό της σύγχρονης Τουρκίας στο σύνολό του, όπου η νομιμοποίηση της ηγεμονίας δεν βασίζεται στις ίδιες αξίες και διαδικασίες όπως τις γνωρίζουμε στις δυτικές (καπιταλιστικές) δημοκρατίες. Οι λαϊκοί, ταξικοί και κοινωνικοί αγώνες πάντοτε παρόντες, αν και κατάφεραν να αγγίξουν το κατεστημένο ουδέποτε μπόρεσαν να τραντάξουν τα θεμέλια του πολιτικό-στρατιωτικού ηγεμονισμού. Το οργανωμένο ταξικό κίνημα συγκεντρώνονταν στα βασικά αστικά κέντρα, ενώ άλλες δομές και ιδέες επικρατούσαν στην περιφέρεια. Το αποσχιστικό κίνημα ΡΚΚ που αγωνίστηκε κατά της καταπίεσης των Κούρδων γεννήθηκε στην Πόλη και οργανώθηκε στις ανατολικές επαρχίες. Παρόλη την ήττα του ΡΚΚ, η Άγκυρα ένωσε το «εθνικό / εθνικιστικό» ταρακούνημα. Δυστυχώς, η λογική της βίας και των παραδόσεων αυταρχικού κοσμικού κρατικού διαίσευσαν και στην Τουρκική Αριστερά, διαμορφώνοντας μία κατάσταση που εκμεταλλεύτηκαν στο έπακρο οι φασιστογενείς παρακρατικές οργανώσεις δεδομένης και της διασύνδεσής τους με το στρατό (Σαμίμ, 1993).

Η Αριστερά στην Τουρκία έχει σε μεγάλο βαθμό εξοντωθεί από τις αλληπαλλήλες καταστολές και διώξεις που έχει υποστεί (Ahmad, 1993, Σαμίμ, 1983). Εντούτοις, η ελπίδα για μια νέα Αριστερά σε ένα νέο σχήμα (παρά τις αποτυχημένες προσπάθειες) δεν εκλείπει δεδομένου ότι:

Οι αντιθέσεις της Τουρκικής αστικής τάξης δεν έχουν επιλυθεί από

τους στρατιωτικούς και η στρατιωτική κυριαρχία, όσο απειριόρστη και αν παρουσιάζεται, δεν θα μπορέσει να καταστείλει το δυναμισμό και την οργάνωση της εργατικής τάξης (Σαμίμ, 1983: 72 - 73).

Ασφαλώς στην σημερινή Τουρκία τόσο η οργανωμένη σε ταξική βάση εργατική τάξη όσο και ευρύτερα οι δυνάμεις της δημοκρατικής Αριστεράς κάθε άλλο παρά ισχυρές είναι. Μία σειρά από ήττες την έχουν οδηγήσει σε μακροπρόθεσμη κρίση και περιθωριοποίηση, ενώ η (κοσμική) σοσιαλδημοκρατία έχει ταυτιστεί ουσιαστικά με τον αυταρχικό κεμαλισμό και τον στρατό (π.χ. Ετζεβίτ, Μπαϊκάλ). Ωστόσο, καθώς οι ψήφοι διαμαρτυρίας κατά του κεμαλικού αυταρχισμού κινήθηκαν προς το πολιτικό Ισλάμ, οι οξείες αντιθέσεις και αντιφάσεις παραμένουν. Αρχικά, οι ψηφοφόροι από τις χαμηλότερες τάξεις στράφηκαν προς το πιο ριζοσπαστικό Ισλάμ τύπου Ρεφάχ του Εμπογκάν, ενώ μετά την απαγόρευση που επέβαλε το κράτος στον Ερπαγκάν, στράφηκαν προς το πιο εκουγχρονιστικό και ευρωπαϊκό πλέον κόμμα του Ερτογάν. Το μήνυμα ωστόσο είναι σαφέστατα η αμφισβήτηση του αυταρχικού κεμαλισμού (Ζουμπάινα, 1997, Κουρκτσού, 1997, Αναγνωστοπούλου, 2004). Ασφαλώς οι πολιτικές ανακατατάξεις και πολώσεις δεν είναι άσχετες με τις κοινωνικο-οικονομικές εξελίξεις στην Τουρκία, που ενώ σημειώνει γοργούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, ο πληθωρισμός κυμαίνεται σταθερά σε διψήφιους αριθμούς και τα νέο-φιλελεύθερα «μέτρα σταθεροποίησης» που επι-

και «εξευρωπαϊσμένη» μορφή πολιτικού Ισλάμ κατάφερε όχι μόνο να επιβιώσει πολιτικά αλλά και να κρατηθεί στην εξουσία μέχρι σήμερα, με τον ίδιο τον Ερτογάν να προβάλλει εαυτόν ως τιμονιέρη της πορείας της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το «στοίχημα του Ερτογάν», όπως το χαρακτήρισε ένα έγκυρο περιοδικό¹, μπορεί να βοηθήσει τις Τουρκικές ενταξιακές φιλοδοξίες μπορεί ωστόσο, εάν δεν αποδώσει, να τον οδηγήσει σε πολιτικό αφανισμό.

Το Κυπριακό ως Δοκιμασία της «Μετάλλαξης» της Τουρκίας

Το Κυπριακό, ήταν και παραμένει «εθνικό θέμα» για την Τουρκία (τον στρατό, τον πολιτικό κόσμο και την «κοινή γνώμη»). Πρόκειται για ένα ιδεολογικό μέσο στην ηγεμονία που παρουσιάζεται ως ζήτημα ασφάλειας του έθνους και ως λαϊκισμός γύρω από το έθνος, την ίδια στιγμή ωστόσο αποτελεί μία αυταρχική κληρονομιά που εμποδίζει τον «εκουγχρονιστικό» Ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Τουρκίας, έναν προσανατολισμό που δεν είναι καθόλου δεδομένος και απρόσκοπτος, ούτε και έχει τον ίδιο βαθμό σημασίας στις κοινωνικές, οικονομικές, και πολιτικές δυνάμεις που απαρτίζουν σήμερα τον ηγεμονικό συνασπισμό εξουσίας. Για τον Ερτογάν και την ηγετική ελίτ που κυβερνά -και ίσως όχι τόσο για τον μηχανισμό, τους βουλευτές και την βουλή του κόμματός του- η Ευρωπαϊκή πορεία και η παρουσίαση «αποτελεσμάτων» στην πορεία αυτή αποτελεί υπαρξιακό στοίχημα. Στο

βάλλει η Κυβέρνηση και το ΔΝΤ οδηγούν μεγάλες μάζες του πληθυσμού στην φτώχεια και την εξαθλίωση (Καραμπενιάς, 1997). Η κρίση του Τουρκικού κράτους, όπως αυτό είχε αρχικά εμπνευστεί και όπως λειτουργούσε, εκφράζεται με μία κρίση ηγεμονικού χαρακτήρα όπου η αυταρχική εκκοσμίκευση από τα πάνω έχει φτάσει σε οριακά σημεία (Κουρκτσού, 1997: 17-30). Ο λαϊκισμός, ο οποίος λειτουργούσε ως νομιμοποιητικός μηχανισμός που ενσωμάτωνε λαϊκά στρώματα και δημιουργούσε λαϊκά ερείσματα μέσα από τα παραδοσιακά κοινοβουλευτικά κόμματα δεν φέρνει πλέον αποτέλεσμα. Η στροφή προς το πολιτικό Ισλάμ δεν φαίνεται να είναι ένα τόσο παροδικό φαινόμενο. Εξάλλου, το Ισλάμ μπορεί να ήταν σαφώς διαχωρισμένο από το κοσμικό κράτος, σύμφωνα με το Κεμαλικό δόγμα, αποτελούσε ωστόσο και εξακολουθεί να αποτελεί μέρος της Τουρκικής εθνικής ταυτότητας (Ζουμπάινα, 1997). Με την χαλάρωση του «κοσμικού Ζουρλομανδύα», μετά από μια σειρά από ήττες και κρίσεις της ρεπουμπλικανικής αριστεράς, σκάνδαλα και διαφθορά της πολιτικής ελίτ, το πολιτικό Ισλάμ αναδύθηκε ως η άμεση λαϊκή λύση για τις λαϊκές μάζες. Αυτό εκφράστηκε αρχικά από το Κόμμα Ευημερίας (Ρεφάχ) του Ερμπογκάν ο οποίος παρεμπιπτόντως, ήταν ανέκαθεν ένα από τα γεράκια της Τουρκικής πολιτικής για το Κυπριακό, ασκώντας κριτική στον Ετζεβίτ ότι θα έπρεπε να είχε καταλάβει ολόκληρη την Κύπρο το 1974. Το «σκληρό» Ισλάμ και η «ακραία» μορφή προσέγγισης εκ μέρους του Ρεφάχ δεν έγιναν αποδεκτά από το κατεστημένο, το οποίο τα θεώρησε ως απειλή στο κοσμικό κράτος². Αντιθέτως, το διάδοχο σχήμα του Ερτογάν που πρόβαλε μία «ηπιότερη»

πλαίσιο αυτό, απαιτείται ο καθορισμός ημερομηνίας για την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Σύμφωνα με τους κανόνες του ηγεμονικού παιχνιδιού ο καθορισμός ημερομηνίας είναι η απόδειξη προς τον στρατό, τους οπαδούς αλλά και τους αντιπάλους του ότι αποδίδει η πολιτική του, άρα και ο μόνος τρόπος για την πολιτική του επιβίωση. Ένα τμήμα του στρατιωτικού κατεστημένου «συνασπισμένο» με ισχυρή μερίδα της αστικής τάξης (μεγαλο-επιχειρηματίες και εταιρείες με σαφή δυτικό προσανατολισμό) στηρίζει αυτή την πολιτική. Στόχος τους είναι να μετατρέψουν την Τουρκία σε «κανονική» ή «νορμάλ» φιλελεύθερη καπιταλιστική δημοκρατία, ενταγμένη και ενσωματωμένη πλέον στο Ευρωπαϊκό καπιταλιστικό μπλοκ, ο μόνος τρόπος να μετατραπούν και οι ίδιοι σε μία «κανονική» αστική τάξη³. Στο εγχείρημα αυτό αντιπαρέρχεται ωστόσο η επικρατούσα μερίδα των στρατιωτικο-επιχειρηματικών συμφερόντων. Η μερίδα αυτή, αν και γενικά και μακροπρόθεσμα έχει παρόμοιες βλέψεις, παρουσιάζεται σαφέστατα πιο συγκρατημένη, επιχειρώντας μία πιο χαλαρή σχέση με την Ε.Ε. προκειμένου να διασφαλίσει παράλληλα και τις εξουσίες που της παραχωρήθηκαν από το μετά-κεμαλικό κράτος (ιδίως μετά την χούντα του Εβρέν), εξουσίες και συμφέροντα που προκύπτουν και διευκολύνονται από τις διασυνδέσεις του στρατού με τον «ύποπτο κόσμο» (υπόκοσμος, μαφία, ακροδεξιά σχήματα κτλ.). Αρχικά, το Κυπριακό πρόβλημα αποτέλεσε ζήτημα της Ευρω-Τουρκικής σχέσης με διαφορετικό τρόπο απ' ό,τι στην συνέχεια, δεν συμπεριλήφθηκε δηλαδή άμεσα στους όρους ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ και ως εκ

τούτου ήταν δύσκολο να διαφανεθεί, με όρους συγκεκριμένους και μετρήσιμους, πως η Τουρκία θα τηρούσε ακριβώς τις δεσμεύσεις της στο πλαίσιο της διαδικασίας επίλυσης του Κυπριακού. Το μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν ότι η Επιτροπή δεν είχε αρχικά την διορατικότητα ή την πολιτική βούληση να συσχετίσει έστω και έμμεσα την πρόοδο του Κυπριακού με τις ενταξιακές διεργασίες της Τουρκίας, με αποτέλεσμα η Ευρωπαϊκή πολιτική να μην ασκεί τις αναγκαίες πιέσεις προς την κατεύθυνση της λύσης και η αξιοπιστία των Βρυξελλών να νοσεί (βλ. Ugur, 1999: 161 - 198). Στην συνέχεια η Ευρώ-Τουρκικές σχέσεις πέρασαν από διάφορες φάσεις, ειδικότερα μετά την απόρριψη της αρχικής αίτησης της Τουρκίας (επί Οζάλ) για ένταξη στην ΕΕ, γεγονός που δημιούργησε καχυποψία στο τουρκικό κατεστημένο αναφορικά με τις ευρωπαϊκές προθέσεις και ερωτηματικά ως προς τον προσανατολισμό της Τουρκίας. Ακολούθως μίας σειράς εσωτερικών ανακατατάξεων στην Τουρκία κατά την δεκαετία του 1990, το Κυπριακό αναδεικνύεται σε ουσιαστικό ευρωπαϊκό ζήτημα μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων της χώρας, δεδομένου ότι η Τουρκία πλέον προσανατολίστηκε σταθερά προς την ΕΕ. Ιστορικά, οι ΗΠΑ ως παραδοσιακός σύμμαχος της Άγκυρας, δεν έθετε ζήτημα «εκδημοκρατισμού» και όρων εκουγχρονισμού για να στηρίξει στρατιωτικά ή οικονομικά την χώρα όπως τίθεται σήμερα από την Ε.Ε.. Για το λόγο αυτό, η τουρκική γραφειοκρατία και ελίτ καθυστέρησε σημαντικά να αντιληφθεί την σοβαρότητα της προϋπόθεσης που έθεσε η ΕΕ για ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις πέραν των οικονομικών, συμπεριλαμβανομένης και της αλλαγής στάσης αναφορικά με το Κυπριακό. Ακόμη και σήμερα ωστόσο, η Ε.Ε. στέλνει μικτά μηνύματα στην Τουρκία σε ότι αφορά την προοπτική ένταξής της, ακόμη δηλαδή και στην περίπτωση που εκπληρωθούν οι σχετικές προϋποθέσεις, ένα εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα από κάθε άποψη.

Πώς εξηγείται η στάση της Τουρκίας για την Κύπρο;

Σε ότι αφορά την αλλαγή της Τουρκικής πολιτικής στο Κυπριακό, φαίνεται ότι ισχύει σε μεγάλο βαθμό αυτό που ο Κιην (1970) ονόμασε «μετατόπιση υποδείγματος». Δεν πρόκειται δηλαδή απλά και μόνον για ένα «λίφτνικ» ή εξωραϊστικές προσεγγίσεις για διασκέδαση εντυπώσεων. Αυτό δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι η Τουρκία έχει αποφασίσει την επίλυση του Κυπριακού στην βάση του Σχεδίου Ανάν, ή ότι θέλει να κλείσει το Κυπριακό πάση θυσία. Το Κυπριακό, όπως και εσωτερικά ζητήματα ελλιπούς δημοκρατίας (π.χ. Κουρδικό, ανθρώπινα δικαιώματα) αλλά και οικονομικά ζητήματα αποτελούν ουσιαστικά εμπόδια στην περαιτέρω πορεία της Κύπρου στην Ε.Ε. Το Κυπριακό ωστόσο, αποτελεί ένα ζήτημα στο οποίο μπορεί να δείξει άμεση και θεαματική πρόοδο και να απαιτήσει ανταλλάγματα. Στην περίπτωση που στην παρούσα συγκυρία υιοθετήσει αρνητική στάση, το κόστος πιθανότατα θα είναι μεγάλο, ίσως δε να αποτελέσει το βασικό εμπόδιο στην ενταξιακή της πορεία. Επομένως, το Κυπριακό είναι ένα χαρτί το οποίο μπορεί να παιξει και να αξιώσει αυτό που ζητά, τον καθορισμό δηλαδή ημερομηνίας. Από την άλλη μεριά ωστόσο η πολιτική Ερτογάν έχει τα όριά της. Το Κυπριακό εκτός των άλλων αποτελεί ζήτημα «ασφάλειας», «ζωτικού χώρου», «εθνικό θέμα» και όλα τα συναφή ιδεολογήματα. Πάνω απ' όλα και πάντα σε συνάρτηση με το πώς αντιλαμβάνονται οι στρατιωτικοί τα συμφέροντα τους στην ευρύτερη περιοχή, καθώς και σε σχέση με την σημασία και τον ρόλο που οι ΗΠΑ και η ΕΕ αποδίδουν στο θέμα, ο στρατός έχει τον τελευταίο λόγο.

Στο πλαίσιο αυτό, πως θα μπορούσε να ερμηνευθεί η τελευταία απόφαση του «Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας» για το Κυπριακό; Τι να σημαίνει άραγε το περίφημο «σημείο αναφοράς», όπως περιγράφεται στο σχέδιο Ανάν; Σαφέστατα υπάρχει ασάφεια, εφόσον μπορεί να περιλαμβάνει απλά την πιθανότητα να είναι ένα σημείο αναφοράς (ανάμεσα σε άλλα) ή να είναι το σημείο αναφοράς, δηλαδή η βάση για διαπραγμάτευση (και λύση). Δεν μπορούμε να γνωρί-

ζουμε στα σίγουρα. Το σίγουρο όμως είναι ότι σε αντίθεση με προηγούμενου τύπου αδιάλλακτες προσεγγίσεις όπως «το Κυπριακό έχει λυθεί», η Τουρκία θέλει να δείξει ότι διαπραγματεύεται. Αυτό αποτελεί μετατόπιση υποδείγματος, μία νέα πολιτική προσέγγιση εφόσον η Τουρκία μπαίνει ανοικτά στο διαπραγματευτικό παιχνίδι στην βάση διεθνώς αποδεκτών παραμέτρων και το «παζάρεμα» παίρνει πλέον άλλη μορφή.

Το γεγονός ότι η Τουρκική θέση κάνει αναφορά «στις πραγματικότητες» στην Κύπρο (που παραπέμπει στην λογική των δύο χωριστών κρατών) δεν αποτελεί έκπληξη. Στην πραγματικότητα πρόκειται για την συνέχεια παλαιότερης πολιτικής βάσει της οποίας θέλει να διαπραγματευτεί. Η ανατροπή του συσχετισμού δύναμης προς όφελος της μετά το 1974 είναι ένα δεδομένο που θέλει να διατηρήσει, έστω και αν προχωρήσει σε λύση. Εξάλλου, η αναφορά στις «πραγματικότητες» περιλαμβάνεται και στις συμφωνίες Υψηλού επιπέδου, όχι όμως με την έννοια των δύο χωριστών κρατών. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά επιθυμεί να ανατρέψει το στάτους κβό μέσω μίας ειρηνικής διευθέτησης, από την άλλη μεριά ωστόσο δεν φαίνεται να έχει και άλλη επιλογή από το να αποδεχθεί ως δεδομένη αφετηρία την υφιστάμενη κατάσταση (διαχωρισμός πληθυσμών, κατοχικές δυνάμεις) χωρίς αυτό φυσικά να σημαίνει την αναγνώριση και αποδοχή των αποτελεσμάτων της εισβολής. Επομένως η όποια «ανατροπή» μπορεί να επιτευχθεί στον βαθμό που ένα ομόσπονδο, διζωνικό και δικαιοδικό κράτος θα υπερβεί τον υφιστάμενο διαμελισμό. Το «νέο» στην Τουρκική πολιτική δεν είναι η στήριξη προς το καθεστώς ή τον Ραούφ Ντεκτάς - αυτά είναι δεδομένα. Το «νέο» είναι ότι για πρώτη φορά το ίδιο το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας αναφέρεται σε λύση με σημείο αναφοράς το Σχέδιο Ανάν -δεν είναι απλά οι Ερτογάν ή Γκιουλ (οι οποίοι στο παρελθόν είχαν προβεί σε διάφορες αντιφατικές δηλώσεις) που χρησιμοποιούν αυτή την γλώσσα αλλά το λεγόμενο «βαθύ κράτος». Επομένως, είναι φανερό το ανεδαφικό τόσο της θεώρησης ότι η Τουρκία θέλει άμεσα λύση στο Κυπριακό χωρίς την διασφάλιση αφενός μεν επαρκών ανταλλαγμάτων σε σχέση με την ενταξιακή της πορεία, αφετέρου δε μίας λύσης που θα εγγυάται τα συμφέροντα της και την ανάμειξη της, έστω και έμμεσα, στην διακυβέρνηση της Κύπρου. Όπως ανεδαφική είναι η προσέγγιση εκείνη που δεν λαμβάνει υπόψη καμιά διαφοροποίηση στην Τουρκική στάση.

Πώς πρέπει να απαντήσει η Ελληνοκυπριακή πλευρά; Ποια πρέπει να είναι η προσέγγιση της Ελληνοκυπριακής πλευράς ενόψει της επικείμενης ένταξης και των διαπραγματεύσεων για επίλυση του Κυπριακού που μπορεί να προκύψουν;

Μπορεί να διακρίνουμε κάτι κυνικό στο «μεγάλο παζάρεμα» της Τουρκικής πολιτικής. Όπως μπορούμε να διακρίνουμε και την κυνικότητα των ΗΠΑ που βρίσκονται πίσω από την τις πρόσφατες πρωτοβουλίες για λύση. Ασφαλώς, δεν γνωρίζουμε εάν η Τουρκία θα προχωρήσει ουσιαστικά μέχρι τη λύση ή αν θα περιμένει πρώτα να διασφαλίσει πιο ξεκάθαρα τις προθέσεις της ΕΕ στο θέμα του καθορισμού ημερομηνίας. Η Τουρκία ωστόσο φαίνεται ότι αλλάζει τους κανόνες του παιχνιδιού και η Ελληνοκυπριακή πλευρά οφείλει να προσαρμοστεί ανάλογα. Όσο και εάν υπάρχει η υποψία ότι η νέα πολιτική της Άγκυρας μπορεί απλά να αφορά σε «επικοινωνιακό τρικό» ή «λίφτνικ», στον διεθνή χώρο έχει ήδη σχηματιστεί μία άλλη γνώμη. Στο πλαίσιο αυτό, οι απόπειρες που αμφισβητούν τις προθέσεις και τον βαθμό ειλικρίνειας στην στάση της Τουρκίας δυστυχώς πέφτουν στο κενό και δίνουν εσφαλμένες εντυπώσεις. Οι αρχικά ψυχρές αντιδράσεις εκ μέρους της πολιτικής ηγεσίας της Κύπρου ευτυχώς άλλαξαν. Ορθά λοιπόν, η πολιτική ηγεσία πέρασε στην αντεπίθεση, επιδεικνύοντας μία ετοιμότητα για την άμεση έναρξη ουσιαστικών διαπραγματεύσεων βάσει του σχεδίου Ανάν. Όχι απλά στην κατεύθυνση επίτευξης ενός «πλασιού συμφωνίας», αλλά μίας συνολικής λύσης,

πριν από την 1η Μαΐου 2004 και με την έγκριση του Κυπριακού λαού, όπως αυτός απαρτίζεται από τις δύο κοινότητες. Οποιαδήποτε άλλη στάση όπως αυτή της αναμονής «καλύτερων ημερών» ή «ξανμοιράσματος της τράπουλας» μετά την ένταξη, θα είναι εξαιρετικά δύσκολη και πιθανότατα ζημιογόνα.

Φυσικά, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε και με βεβαιότητα τι στάση θα τηρήσει τελικά η Τουρκία και η τ/κ ηγεσία στις συνομιλίες, όταν αυτές ξεκινήσουν. Ωστόσο και ενώ στο εσωτερικό της Τουρκίας δεν φαίνεται να έχει επικρατήσει η πιο ευρωπαϊστική προσέγγιση, αυτή δηλαδή η προσέγγιση που επιδιώκει την άμεση λύση του κυπριακού στα πλαίσια μίας ευρύτερης συναλλαγής με την ΕΕ για την ενταξιακή προοπτική της Τουρκίας, η τουρκική πλευρά κινείται διεθνώς προς την κατεύθυνση αυτή. Εξάλλου δεν μπορεί να υποτιμηθεί ο διεθνής παράγοντας (ΗΠΑ, ΕΕ, ΟΗΕ), ιδίως σε μια εποχή που η Τουρκία προσανατολίζεται προς τη κατεύθυνση της ενσωμάτωσής της στην ΕΕ. Η Άγκυρα φαίνεται να έχει λάβει «διαβεβαιώσεις» από τις ΗΠΑ, δεν γνωρίζουμε ποιες προς το παρόν. Μπορεί η Άγκυρα να θέλει απλά να δημιουργήσει κινητικότητα προκειμένου να έχει χειροπιαστά αποτελέσματα αργότερα (δηλαδή ημερομηνία) και κατόπιν να οδηγήσει σταδιακά τις διαδικασίες λύσης, συνδέοντας βήμα-βήμα την λύση του κυπριακού με την δική της ένταξη. Ως εκ τούτου και η αρχική πρόταση Ερτογάν στον Ανάν για ενδιάμεση συμφωνία και όχι συνολική επίλυση. Αυτό όμως δεν είναι αρκετό. Εάν η Τουρκία θέλει να διαπραγματευτεί επί της ουσίας, θα πρέπει να το αποδείξει στις διαπραγματεύσεις έχοντας ως κύριο στόχο την επίτευξη συμφωνίας πριν από την 1η Μαΐου. Στην περίπτωση λοιπόν που η Τουρκία μπλοφάρει, αφενός μεν υπάρχει το ενδεχόμενο να αυτό-παγιδευτεί στις τωρινές της θέσεις και να κινηθεί προς κατευθύνσεις ταχύτερα απ' ό,τι προόριζε ή προς κατευθύνσεις πέραν από τις σχεδιαζόμενες, αφετέρου δε αν αρπιάσει τη διαδικασία να εκτεθεί με αρνητικές συνέπειες για την ένταξή της.

Τι θα γίνει αν δεν επιλυθεί το Κυπριακό πριν την Ένταξη;

Στην περίπτωση που το Κυπριακό δεν επιλυθεί πριν την 1η Μαΐου διάφορα σενάρια είναι πιθανά. Καθοριστικής ωστόσο σημασίας θα είναι το ποιος θα θεωρηθεί υπαίτιος για την αποτυχία των συνομιλιών. Γι' αυτό και μόνο τον λόγο, η ε/κ πλευρά οφείλει να δείξει πολιτική βούληση για λύση και ετοιμότητα για διαπραγμάτευση. Έχει επανειλημμένα συζητηθεί η σημασία της Ευρωπαϊκής ένταξης στην επίλυση του προβλήματος, η οποία υπήρξε σημαντικότητας καταλυτικός παράγοντας μέχρι τώρα, χωρίς όμως τίποτε να ήταν προκαθορισμένο²². Δεν πρέπει όμως να έχουμε ψευδαισθήσεις ή προσδοκίες πέραν των λογικών πλαισίων όπως αυτές προκύπτουν από μία σοβαρή και νηφάλια ανάλυση της Ευρωπαϊκής πραγματικότητας. Η Ε.Ε. και το κεκτημένο παίζουν καταλυτικό ρόλο και επιδρούν στην Τουρκική πολιτική στο βαθμό που υπάρχει μια αμφίδρομη σχέση στη βάση των πολιτικών προσδοκιών των δύο πλευρών Ευρώπης - Τουρκίας με δεδομένη την τελική ένταξη της Τουρκίας. Οι δύο μορφές επιδράσεως της Ε.Ε. στην Τουρκία παίρνουν τον χαρακτήρα (1) πίεσης προς τη κατεύθυνση της μεταρρύθμισης στη βάση των όρων που τέθηκαν για ενταξιακή και (2) στη βάση πιο μακροπρόθεσμων επιδράσεων σε επίπεδο ελίτ και κοινωνίας όπου υπάρχει πολιτική αλληλο-επίδραση. Η πρώτη είναι πιο άμεση από την δεύτερη. Ο παράγοντας Ε.Ε. λειτουργεί στον βαθμό που υπάρχουν σχέσεις «αρμονίας», καθώς και πολιτική βούληση για την ένταξη της Τουρκίας. Εάν τα δεδομένα ανατραπούν τότε θα έχουμε διαφορετικά, άκρως αντιφατικά και απροσδόκητα αποτελέσματα. Εδώ έγκειται και η δυσκολία να ερμηνεύσουμε τις όποιες διεργασίες με βεβαιότητα. Η Ε.Ε. δεν είναι σίγουρο ότι θα δώσει ημερομηνία στην Τουρκία.

Για την Κύπρο ο «Ευρωπαϊσμός» λειτουργήσε καταλυτικά τόσο στους

Ελληνοκυπρίους όσο στους Τουρκοκύπριους αλλά με διαφορετικό τρόπο. Οι ανατροπές, έστω οριακά, στα κατεχόμενα αποτελούν απόληξη (1) της Ευρωπαϊκής προοπτικής της Κύπρου που δημιούργησε ένα νέο πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται η Κυπριακή Δημοκρατία ή καλύτερα η ομοσπονδοποιημένη πλέον Κυπριακή Δημοκρατία και (2) η ρευστότητα στην Τουρκία σε συνδυασμό με τα πολιτικά και οικονομικά αδιέξοδα του απομονωτισμού της Ντεκτασικής πολιτικής που έδωσαν ώθηση στη τ/κ αντιπολίτευση.

Ο «Ευρωπαϊσμός» ως καταλύτης έχει ωστόσο τα όριά του. Ο ίδιος ο όρος είναι προβληματικός γιατί υπονοεί ότι οι χώρες που δεν είναι ενταγμένες στην ΕΕ δεν είναι δηθεν «αρκετά ευρωπαϊκές» και πρέπει να «εξευρωπαϊστούν», πράγμα απαρδέκτο²³. Επομένως, η άκριτη αποδοχή του όρου και ότι αυτή συνεπάγεται είναι λανθασμένη. Ήδη αναπτύσσονται «λογικές» στην Ε.Ε. που δεν επιθυμούν την περαιτέρω επέκταση του «Κυπριακού μοντέλου», δηλαδή του «Ευρωπαϊσμού» ως μέσου επίλυσης διενέξεων στη βάση της πίεσης της αδιάλυκτης πλευράς και προκειμένου να προσέλθει με πιο «λογική» προσέγγιση στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Ασφαλώς, η ίδια η ένταξη της Κύπρου δημιουργεί προοπτικές για ένα καθεστώς δικαιωμάτων και για τις δύο κοινότητες περισσότερο συμβατό με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο, ενώ προσφέρει και δυνατότητες νέων λύσεων στα ζητήματα νομής εξουσιών, λειτουργικότητας της εξουσίας και ασφάλειας σε διζωνικές ομοσπονδίες που έχουν μία μεγαλύτερη τάση αποσταθεροποίησης ως πολιτικές οντότητες.

Είναι σημαντικό ωστόσο να υπογραμμίσουμε ορισμένα ζητήματα:

Πρώτον, σε καμιά περίπτωση τα «θετικά» που προκύπτουν από την ένταξη δεν πρέπει να οδηγήσουν στην άκριτη αποδοχή ή συναίνεση της διαδικασίας καπιταλιστικής ολοκλήρωσης της ΕΕ. Η ουσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης παραμένει σαφέστατα ιμπεριαλιστική και ο νεοφιλελευθερισμός στην Ευρώπη έχει και τη σφραγίδα των Βρυξελλών.

Δεύτερον, σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να παρερμηνευθεί η ένταξη ως προσπάθεια μετακίνησης της ισορροπίας στο σχέδιο λύσης προς όφελος της μίας ή της άλλης κοινότητας, όπως προτείνουν ορισμένοι ακραϊφρείς εθνικιστές - ο πλειοψηφισμός και η διχοτόμηση πρέπει για πάντα να θεωρούνται παρελθόν. Τα περί αναγκαιότητας καλής λειτουργίας του συντάγματος καμιά σχέση δεν έχουν με τις προσεγγίσεις της δεκαετίας του 1960, όπου πίσω από τα περί λειτουργικότητας κρυβόταν η προσπάθεια υποβάθμισης του στάτους των τουρκοκυπρίων από «κοινότητα» με δικαίωμα συμμετοχής και νομής στην εξουσία, σε «μειονότητα» που απλά θα έχει κάποια μειονοτικά δικαιώματα. Ας αντλήσουμε λοιπόν κάποια μαθήματα από την συνταγματική μας ιστορία.

Τρίτον, η εντύπωση ότι με την ένταξη ανατρέπονται άρδην τα δεδομένα στους συσχετισμούς δύναμης μεταξύ Κύπρου-Τουρκίας είναι υπερβολική και οδηγεί σε περιπέτειες. Η ένταξη αποτελεί μεν σημαντική επιτυχία, δεν ανατρέπει ωστόσο τα δεδομένα. Απλά δίνει ακόμα ένα διαπραγματευτικό χαρτί στη ε/κ πλευρά, και αυτό όχι ως απόλυτο όπλο, αλλά ως το μέσο για την επίτευξη λύσης ομοσπονδίας. Μακροπρόθεσμα η απόσταση που χωρίζει τον λαό ε/κ και τ/κ μεγαλώνει και γι' αυτό απαιτείται λύση το συντομότερο δυνατό.

Το Φάντασμα του Σχεδίου Ανάν: Η Μεταθανάτιος Ζωή

Το σχέδιο Ανάν φαίνεται να έχει και ζωή μετα-θάνατον: Παρότι «νεκρό», όπως μας έλεγαν, για ένα και πλέον χρόνο μετά το ναυάγιο στη Κοπεγχάγη, το σχέδιο παρέμεινε ο καθοριστικός παράγοντας στην μετέπειτα διαδικασία. Αυτό συμβαίνει για λόγους που δεν σχετίζονται αποκλειστικά με το περιεχόμενο του σχεδίου, ούτε τα «θετικά» κι «αρνητικά» του, αλλά με εξωγενείς παράγοντες, τοπικούς και διεθνείς. Μια σειρά ιστορικών, πολιτικών, γεω-στρατηγικών και άλλων λόγων συγκλίνουν προς την κατεύθυνση αυτή, παρόλο που τίποτε

δεν είναι προκαθορισμένο και δεδομένο. Η προσέγγιση που θέλει την Τουρκία οπωσδήποτε κι άμεσα να λύσει το Κυπριακό για να μπει στην Ευρώπη είναι απλοϊκή. Ασφαλώς, όπως αναλύσαμε και θέλει να δώσει τις σωστές εντυπώσεις διεθνώς, ενώ μακροπρόθεσμα οι κυρίαρχες κοινωνικές δυνάμεις εντός της θέλουν να κινηθούν προς τα εκεί. Τίποτε όμως δεν είναι προκαθορισμένο στην ιστορία. Τα πάντα κρίνονται από συσχετισμούς δύναμης, εντός και πέρα από τα κρατικά σύνορα της Τουρκίας.

Αναφορικά με το περιεχόμενο του σχεδίου Ανάν, αυτό είναι αποτελεσματικό διαδικασιών και διεργασιών που φέρουν την «σφραγίδα» των διαφορετικών και ορισμένες περιπτώσεις αντιφατικών λογικών και εκδοχών ως προς την ουσία του Κυπριακού, ενώ παράλληλα ενσωματώνει μια ιστορική πορεία προς συμβιβασμό στη βάση μιας sui generis ομοσπονδίας, όπως προβλέπουν οι συμφωνίες Υψηλού Επιπέδου (ή Κορυφής). Ασφαλώς, το ευρύτερο πλαίσιο αναφορικά με τον διεθνή προσανατολισμό και τις διεθνείς συνθήκες που ορίζουν το λεγόμενο «γεωστρατηγικό ανήκειν» της Κύπρου μετά την λύση παραμένει όπως διατυπώθηκε από τις Συνθήκες Ζυρίχης-Λονδίνου (π.χ. οι 3 συνθήκες που δημιούργησαν την Κυπριακή Δημοκρατία) με σημαντικές «αναπροσαρμογές» στη βάση τις νέες συγκυρίες και κυρίως τους νέους συσχετισμούς δύναμης στη «νέα τάξη πραγμάτων» με δεδομένη την ένταξη. Είναι επομένως φανερό ότι οι καθοριστικοί παράγοντες είναι τα διάφορα συμφέροντα στην περιοχή που απαιτούν μόνιμη βρετανική παρουσία στο νησί, τη διασφάλιση των Τουρκικών κι Ελληνικών «ισορροπιών» στα ζητήματα ασφάλειας, το σαφή προσανατολισμό

τελούσε υπό κηδεμονία από εγγυήτριες δυνάμεις μετά την διάλυση ενός διπολικού παγκόσμιου συστήματος σε μια από τις πιο στρατιωτικοποιημένες ζώνες στον κόσμο. Με ορισμένες βελτιώσεις του σχεδίου Ανάν μέσα στην ΕΕ αποτελεί πολύ καλύτερη κατάσταση από τον μόνιμο διαμελισμό που τελικά θα επέλθει αν δεν εξευρεθεί λύση. (β) Η Ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας αλλάζει το σκηνικό στα ζητήματα ασφάλειας ανάμεσα στα έθνη-κράτη. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια οι «εθνικοί ανταγωνισμοί» μεταβάλλονται ουσιαστικά και οι διασυνοριακές συγκρούσεις και οι θεωρίες περί 'ζωτικών χώρου' ασθενούν. Ασφαλώς η Αριστερά οφείλει να παραμένει αντίθετη και κριτική απέναντι στις διάφορες Ευρωπαϊκές στρατιωτικές φιλοδοξίες που την θέλουν να λειτουργήσει αυτόνομα από το αμερικανοκρατούμενο ΝΑΤΟ γιατί αποτελούν απλά παραλλαγές περιφερειακών ιμπεριαλιστικών σχεδιασμών. Η ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού στρατού και «αυτονομία» αμυντική πολιτική με το υφιστάμενο συσχετισμό δύναμης στην ΕΕ δε δημιουργεί εναλλακτική προοπτική όπως έδειξαν οι πρόσφατοι πόλεμοι και η ανοχή της ΕΕ στη συνεχιζόμενη κατοχή του Ιράκ (παρά την αρχική γκρίνια των Ευρωπαίων). Παρά ταύτα οι διεργασίες ολοκλήρωσης κι ενσωμάτωσης της Τουρκίας μεταβάλλουν ουσιαστικά τις εθνο-κρατικές συγκρούσεις όπως το Κυπριακό.

(γ) Η ομοσπονδία αποτελεί τη μόνη ευκαιρία επανένωσης της Κύπρου και το Σχέδιο Ανάν, με ορισμένες τροποποιήσεις φυσικά, αποτελεί αυτή τη βάση. Διανοίγονται έτσι προοπτικές κοινωνικής και πολιτικής συνεργασίας μεταξύ ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων,

της εξωτερικής πολιτικής προς την Ε.Ε., όπου η Κύπρος εντάσσεται με τη γενική εποπτεία των ΗΠΑ, εντός και εκτός του ΟΗΕ.

Όλα αυτά εύλογα δημιουργούν καχυποψία και ορισμένη δυσφορία για το γεγονός - δεν υπάρχει απεμπλοκή από τις ξένες δυνάμεις, στρατούς και συμφέροντα στη βάση μιας ατόφιας ανεξαρτησίας. Αυτά τα μεταποικιακά στοιχεία (ξένοι στρατοί, βάσεις, εγγυήσεις για ασφάλεια, κτλ) δεν πρέπει να υποτιμούνται ή να ωραιοποιούνται γιατί αποτελούν βασικά σημεία κρούσης σ' ένα πιο μακροπρόθεσμο κοινό αγώνα ε/κ και τ/κ. Εξάλλου δεν πρόκειται για επαναστατική ή άλλη βίαιη ανατροπή του στάτους κβο, αλλά για μια ουσιαστική και βαθμιαία κίνηση συμβιβασμού, με αφετηρία μας την υφιστάμενη κατάσταση. Σε κάθε περίπτωση τα πιο πάνω αρνητικά δεν πρέπει ειδικά να ξεκομίζονται από το όλο, το οποίο αν μελετηθεί ορθά, αποτελεί ένα διαφορετικό σχήμα, και δίνει διαφορετικές προοπτικές για το μέλλον της νήσου σε μια ποιοτικά καινούρια βάση. Αυτό συμβαίνει δεν συμβαίνει γιατί διασφαλίζονται τα ξένα συμφέροντα (Βρετανικά, Ευρωπαϊκά, Ελληνο-τουρκικά, Αμερικανικά) τα οποία παρουσιάζονται σαν να συγκλίνουν με τα Κυπριακά συμφέροντα μέσα στη παράξενη ιστορική συγκυρία, μιας κατά τ' άλλα απαράδεκτης 'νέας τάξης πραγμάτων', αλλά για άλλους λόγους κυρίως:

(α) Η αφετηρία από την οποία ξεκινούμε είναι τόσο άσχημη. Ξεκινούμε από τόσο χαμηλό σημείο με ντε φάκτο διαμελισμό ενός κράτους που

φτάνει το συνταγματικό πλαίσιο να τύχει της ορθής επεξεργασίας και να νομιμοποιηθεί κοινωνικά και πολιτικά.

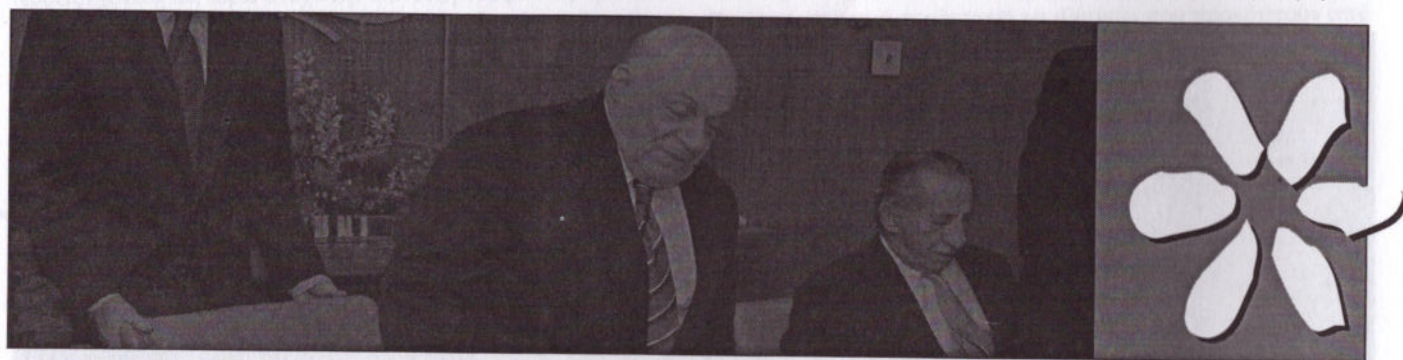
Θα ήθελα να σταθώ ιδιαίτερα στο τελευταίο ζήτημα γιατί μάλλον γύρω από αυτό το ζήτημα θα προκύψουν οι διαφωνίες και συζητήσεις. Το σχέδιο πρέπει να τύχει της διαπραγμάτευσης διότι μόνο έτσι θα νομιμοποιηθεί. Αυτοί που λένε ότι απλά πρέπει να υπογραφεί ως έχει δεν προσφέρουν καμιά θετική υπηρεσία στον ίδιο το σκοπό τους, αν θέλουν πράγματι να επέλθει συμφωνία. Αυτό που πετυχαίνουν με υπερβάλλον ζήλο να εγκολληθούν δογματικά το σχέδιο είναι να ενισχύουν τις ακραίες εθνικιστικές φωνές που δαιμονοποιούν το σχέδιο με ακριβώς το ίδιο επιχείρημα ότι το σχέδιο δεν επιδέχεται τροποποιήσεις. Από την άλλη μεριά, η άποψη που δεν θέλει να γίνει δημόσιος διάλογος 'για χάρη του εθνικού συμφέροντος' είναι εξίσου εσφαλμένες και απο-νομιμοποιούν τις προσπάθειες επίλυσης απλώνοντας ένα πέπλο μυστηρίου και καχυποψίας για το περιεχόμενο των επίμαχων ζητημάτων που τυγχάνουν διαπραγμάτευσης. Ασφαλώς οι πολιτικοί που συμμετέχουν στο εθνικό συμβούλιο πρέπει να συμπεριφέρονται υπεύθυνα στα θέματα που γνωρίζουν. Όμως άλλο αυτό κι άλλο η σκοταδιστική μυστικοπάθεια και άρνηση να γίνει δημόσιος διάλογος. Αντιθέτως απαιτείται ουσιαστικός και δημόσιος διάλογος για αν ξεπεραστεί η άγνοια και η παραποίηση για το περιεχόμενο του σχεδίου. Απαιτείται μάλιστα ο διάλογος να πάρει δημόσιο δικαιο-

νοτικό ή καλύτερα υπερ-κοινοτικό χαρακτήρα: Είναι καιρός οι ε/κ και τ/κ πολίτες κι εργαζόμενοι να συζητήσουν ανοικτά κι ελεύθερα το ζήτημα, κι όχι αν περιχαρακωθούμε στο εθνο-κοινοτικό επίπεδο που παίρνει αναπόφευκτα χαρακτήρα «κοινοτικό» και μας κλειδώνει σε λογικές εθνικισμού ή κοινοτισμού.

Είναι γεγονός ότι η κατάθεση του σχεδίου Ανάν δημιούργησε νέα δεδομένα μέσα στο ίδιο το νησί, ιδίως στην τ/κ κοινότητα δεδομένου ότι η τ/κ αντιπολίτευση οικοδόμησε την πολιτική της βάση στο σχεδίου σαν οχυρό, αλλά και ως δόρυ κατά του Ντεκτάς. Επίσης το σχέδιο Ανάν χρησιμοποιείται από την τ/κ αντιπολίτευση ως ασπίδα κατά των ε/κ απαιτήσεων για τροποποιήσεις προς ενιαιοποίηση του κράτους. Ο κίνδυνος δογματικών προσεγγίσεων που απαγορεύουν τη συζήτηση είναι εμφανής, όπως συνέβηκε με τον τρόπο που οι ε/κ και τ/κ αντιλαμβάνονταν τις πρόνοιες της Ζυρίχης. Από την άλλη μεριά όμως πρέπει να γίνει κατανοητό από τους ε/κ η πραγματική ανησυχία των τ/κ ότι δεν θα επικρατήσει ο πλειοψηφισμός ούτε ως ιδεολογία: Η ομοσπονδία θα βασιζέται στην πολιτική ισότητα. Η ένταξη στην Ε.Ε. δημιουργεί ένα ευρύτερο πλαίσιο υπέρβασης ορισμένων ανησυχιών, όπως αλλάζει και ορισμένα δεδομένα που δεν μπορούμε να παραβλέψουμε. Επίσης η κατάσταση στο νησί με την μερική άρση των περιορισμών όπως το δικαίωμα ελεύθερης διέλευσης από και προς τα κατεχόμενα ανατρέπουν ορισμένες ασφυκτικές κι άδικες πρόνοιες του σχεδίου περί επισκέψεων, μακρόσυρτα χρονοδιαγράμματα «συν-εξουσίας» και μεταβατικές περιόδους. "Όλα αυτά δεν έχουν πλέον κανένα έρεισμα – έχουν ξεπεραστεί από την ίδια την ζωή. Η εσωτερική

σε κι εμπνέει εργάτες, διανοούμενους κι όλους τους προοδευτικά σκεφτόμενους πολίτες. Το οποίο σχέδιο Ανάν πρέπει να τύχει της ανάλογης επεξεργασίας για να μιλήσει και να εκφράσει τους εργαζομένους αυτού του τόπου: Δυστυχώς διανέμεται από ένα εθνικό νεοφιλελευθερισμό, ο οποίος πρέπει να εξουδετερωθεί προς όφελος των δυνάμεων της εργασίας Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Η έννοια του πολίτη παραμένει ασθενής κι ελλιπής, υποταγμένη σ' ένα μεταλλαγμένο δικαιοσύνη ή μετα-δικαιοσύνη και αποτυπώνεται ένας δεξιός νομικίστικος συνταγματισμός¹⁴. Αλλά αυτός ίσως να είναι μάλλον μακροπρόθεσμος στόχος κι όχι άμεσο ζήτημα μετωπικής σύγκρουσης γ' αυτό απαιτείται, με Γκραμσκιανούς όρους «πόλεμος θέσεων». Δυστυχώς οι όροι της συζήτησης γύρω από το Σχέδιο Ανάν δεν αντιπροσωπεύουν την πραγματική ανάγκη για κοινό αγώνα, ε/κ και τ/κ, για υπέρβαση της υφιστάμενης κατάστασης, πράγμα που είναι δυνατό στη σημερινή συγκυρία. Στην Ελληνοκυπριακή πλευρά οι δύο τάσεις που θορυβούν και θορυβούνται εκφράζουν τις δύο «σχολές» που δεν αγγίζουν την μαζική πλειοψηφία των κυπρίων. Ενώ φαίνεται ότι αντιπαλεύουν κι μια την άλλη και αποτελούν τα δύο άκρα, θέσεις που εκ πρώτης όψης πηγάζουν από τις δύο παλιές σχολές «απορριπτικών» κι «ενδοτικών» στην πραγματικότητα, εκτός από το ότι στην θεώρησή τους έχουν τις ίδιες (φανταστικές) υποθέσεις, από κοινού, κι όχι κατά ανάγκη και κατά πάσα πιθανότητα όχι συνειδητά, αποπροσανατολίζουν από την ουσία της διένεξης και την υπέρβαση της. Οι ταξικές κι άλλες κοινωνικές διαστάσεις του Κυπριακού περιθωριοποιούνται ως «ασημαντες» ή «άκαιρες» με την επικράτηση των

ισορροπία και φιλοσοφία τους συντάγματος που προτείνεται στη συμμετοχή και νομή στην εξουσία των κοινοτήτων που τώρα θεσπίζεται στη βάση της ομοσπονδιακής αρχής δεν ανατρέπονται ούτε από τη ένταξη, ούτε και πρέπει να ανατραπούν.

Επομένως οι κριτικές που ξεκινούν από «εθνο-κοινοτικές οπτικές, οι εθνικές/εθνικιστικές προσεγγίσεις είτε παίρνουν τον χαρακτήρα νομικιστικών προσεγγίσεων, είτε αντί-κρατιστικών εθνοτικών ξεσπασμάτων, είναι εντελώς εκτός πραγματικότητας. Προβληματικές όμως είναι ορισμένες «αντι-εθνικιστικές» διήθεν προσεγγίσεις που στην ουσία διαπερνούνται από τα ίδια εθνικιστικά αξιώματα και υποθέσεις: Οι θεωρήσεις της λεγόμενης «εθνοτικής επίλυσης» που ξεκινούν με δεδομένη την αιώνια «εθνική» ή εθνοτική σύγκρουση η οποία παραμένει διαμέσου των αιώνων στην ουσία αναλλοίωτη και παγιωμένη η απαιτεί ειδικές «τεχνικές» αν ποτέ επιλυθεί δεν αποτελούν στην πραγματικότητα εναλλακτική πρόταση αλλά απλά παραλλαγή του ίδιου του εθνικισμού.

Η ανάγκη εξεύρεσης νέων οδών επικοινωνίας, νέων μορφών προσέγγισης ανάμεσα στους ε/κ και τ/κ τίθεται πιο επιτακτικά τώρα και στη πράξη, ενώ από την άλλη πλευρά απαιτείται όπως οικοδομήσουμε πάνω και ενισχύουμε τις ισχυρές κοινωνικές βάσεις που ιστορικά παρέχουν το στέρεο έδαφος για κοινή δράση κι αγώνα. Εδώ αναφερόμαστε στις ζωντανές και αναπτυσσόμενες παραδόσεις της εργατικής αλληλεγγύης και το πνεύμα συναδελφωσης που ενέπνευ-

ισοπεδωτικών εθνικών λογικών. Περιθωριοποιούνται έτσι και οι δυνατότητες κοινής δράσης πέραν της εθνο-κοινοτικής προσφέρουν πολιτικές διεξόδους στα αδιέξοδα των δογματισμών, μονόπλευρων και μωωπικών αδιεξόδων που προσφέρουν οι «εθνικές» προσεγγίσεις. Οι «εθνικές», εθνο-κοινοτικές προσεγγίσεις καθώς επίσης και οι προσεγγίσεις των «επιλυτών διενέξεων» έχουν μόνο μερική οπτική του Κυπριακού ζητήματος και είναι κλειδαμπαραωμένες στις λογικές του εθνοκοινοτισμού αδυνατώντας να δουν πιο πέρα.

Ασφαλώς απαιτούνται συναινετικές διεργασίες πέραν των τάξεων, υπερ-ταξικές και διαταξικές όπως υπερ-εθνοτικές συμμαχίες αν θα επιτευχθεί η συμφωνία, αν θα επιτύχει η υλοποιηθεί και θα επιβιώσει η λύση.

Το Σχέδιο Ανάν είναι η βάση για διαπραγμάτευση, βάση για λύση. Οι προτάσεις για τροποποίηση του σχεδίου οφείλουν να γίνουν εντός του πλαισίου χωρίς να ανατραπούν οι εθνικιστικές-κοινοτικές ισορροπίες του σχεδίου. Μια κοινή πλατφόρμα ε/κ και τ/κ θα μπορούσε να συμβάλει στη πίεση προς τη ορθή κατεύθυνση, στηρίζοντας κριτικά τις διαδικασίες λύσης, αποτυπώνοντας τις θέσεις του κινήματος. Τίποτε δεν εμποδίζει τις δυνάμεις της Αριστεράς, σε μια υπερκοινοτική βάση να εργάζονται από κοινού για την κοινωνική συνεργασία για την υπέρβαση των όποιων διαχωριστικών δομών στην υποδοχή και προετοιμασία των αγώνων που μας αναμένουν στο μέλλον αμέσως μετά την λύση.

ΥΓ: Οι τελευταίες εξελίξεις, το Σχέδιο Ανάν και τα Διλήμματα των καιρών

Ξεκινούν εντατικές διαπραγματεύσεις στη Λευκωσία. Μπήκαμε ίσως σε μια νέα ιστορική εποχή – την πιο σημαντική από το 1974: Το περιεχόμενο του σχεδίου Ανάν περιέχει και τη διαδικασία βάση της οποίας και το Κυπριακό προτείνεται να λυθεί, με τρόπο πειστικό, μέχρι εκβιαστικό. Εντατικές διαπραγματεύσεις για ένα μήνα και μετά ακολουθεί μια βδομάδα όπου μια «τετραμερής» συν η Ε.Ε. (ως παρατηρητής) θα προσπαθήσει να γεφυρώσει τα σημεία στα οποία υπάρχουν διαφορές και μετά ο Γ.Γ. του ΟΗΕ θα αποφασίσει με ρόλο επιδιαιτητή πλέον ποια πρόνοια θα ισχύσει στο τελικό κείμενο, το οποίο θα τεθεί μπροστά στις δύο κοινότητες σε χωριστά δημοψηφίσματα πριν την 1η του Μάη.

Είναι φανερό ότι η διαδικασία - εκτός απρόοπτου ασφαλώς- οδηγεί σε μια λύση:

Το πρώτο απρόοπτο είναι η Τουρκία – ένας αστάθμητος παράγοντας. Ήδη τέθηκαν από την Άγκυρα ορισμένα ζητήματα που δείχνουν τις αντιφάσεις τις Τουρκικής πολιτικής.

Δεύτερο, και σημαντικότερο ίσως είναι το ζήτημα των όρων βάση των οποίων ο Γενικός Γραμματέας θα εξασκήσει το ρόλο του επιδιαιτητή. Προφανώς κάτω από την πίεση των ΗΠΑ, ο Γ.Γ. του ΟΗΕ φαίνεται να αντιδρά αρνητικά στο καθ' όλα λογικό αίτημα όπως ο Γ.Γ. ασκήσει αυτόν τον ρόλο στη βάση του Σχεδίου.

Τελικά, συμπεριλήφθηκε στην συμφωνία που επιτεύχθηκε ότι αυτό θα είναι το πλαίσιο βάση του οποίου θα γίνει η επιδιαιτησία, πλην όμως ο Γ.Γ. είναι επιρρεπής στις Αμερικανικές πιέσεις που φαίνονται να έχουν δεσμευτεί στην Άγκυρα.

Παραδόξως, γίνεται πλέον φανερό ότι τελικό ανάχωμα για τους Κυπρίους, Ελληνοκυπρίους και Τουρκοκυπρίους, ιδιαίτερα για την Αριστερά, θα είναι το Σχέδιο Ανάν, όσο αντιφατικό κι αν φαίνεται αυτό. Η κριτική στήριξη προς το σχέδιο, δηλαδή η πίεση προς «βελτίωση» του σχεδίου για το καλό και των δύο κοινοτήτων, πρέπει πλέον να επικεντρωθεί σε ορισμένα εξαιρετικά σημαντικά θέματα, ενώ θα πρέπει να στηριχθεί η «ισορροπία» στη φιλοσοφία του. Από και που πέρα, δηλαδή εκεί που τελειώνει η διπλωματία, η ευθύνη της πολιτικής ηγεσίας είναι απέναντι στο Κυπριακό λαό, στο σύνολο του, για ενημέρωση, συζήτηση κι ανάπτυξη των γεφυρών επικοινωνίας ανάμεσα στους Ελληνοκυπρίους και Τουρκοκυπρίους έτσι ώστε η λύση και το προτεινόμενο σύνταγμα να γίνει κτήμα ολόκληρου του λαού – και να είμαστε έτοιμοι τόσο να το υλοποιήσουμε κι αν κι όταν οι συνθήκες είναι έτοιμες να το βελτιώσουμε ασφαλώς, πάντα με την συνεννόηση και συναίνεση των δύο κοινοτήτων, μέχρι η ίδια η κοινότητα να μην είναι καθοριστικός πολιτικός παράγοντας. Ενόσω όμως είναι πρέπει να γίνει σεβαστή, όπως πρέπει να γίνουν εξίσου σεβαστές οι άλλες συλλογικές ταυτόσεις, κοινωνικές και πολιτικές ταυτότητες βάση των οποίων θα μπορούμε πλέον να δρούμε.

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αναγνωστοπούλου, Α. (2004) Τουρκία και Τουρκοκύπριοι, Οι πολλαπλές ανακλάσεις του κεραλισμού (υπό έκδοση).

Ηρακλειδής, Α. (2002) Κυπριακό Σύγκρουση και Επίλυση, Εκδ. Ι. Σιδέρης Ιωαννίνης, Χ. (1995) Νέο-Οθωμανικός Ιμπεριαλισμός 1955-1995, Καρατζάς/ Τροχαλία.

Καραμπελιάς, Γ. (1997) «Η Τουρκική οικονομία», Γεωργας, Κ., - Καραμπελιάς, Γ. (επιμ.) Τουρκία, Ισλάμ και κρίση του Κεραλισμού, Εναλλακτικές εκδόσεις.

Κουρτσού, Ε. (1997) «Η κρίση του Τουρκικού κράτους», Γεωργας, Κ., Καραμπελιάς, Γ. (επιμ.) Τουρκία, Ισλάμ και κρίση του Κεραλισμού, Εναλλακτικές εκδόσεις.

Lewis, B. (2001) Η ανάδυση της σύγχρονης Τουρκίας, Εκδόσεις Παπαζήση.

Πεσμαζόγλου, Σ. (1987) Ευρώπη – Τουρκία Αντανακλάσεις και Διαστάσεις, Εκδόσεις Θεμέλιο.

Κονδύλης, Π. (1985) «Εισαγωγή», Μαρξ, Κ. – Έγκελς, Φρ. (1985) Η Ελλάδα, η Τουρκία και το Ανατολικό Ζήτημα, Εκδ. Γνώση – Αθήνα.

Πουλιαντζάς, Ν. (χ.η.) Η Κρίση του Κράτους, Εκδ. Παπαζήση.

Σαμίμ, Α. (1983) Η Τραγωδία της Τουρκικής Αριστεράς, Στοχαστής.

Τριμικλιώτης, Ν. (2003) «Το Ελβετικό Σύστημα, το Σχέδιο Ανάν και η Ομοσπονδοποίηση της Κύπρου: Για ένα Αριστερό Συνταγματισμό», Θέσεις 83.

Αγγλική Βιβλιογραφία

Ahmad, F. (1993) The Making of Modern Turkey, Routledge.

Althusser, L. (2001) "Ideology and Ideological state, Apparatuses, Notes towards an investigation", Althusser, L., Lenin and Philosophy and Other Essays, Monthly Review Press, New York, p.p. 85 – 126.

Alexander, N. (2001) An Ordinary Country – Issues in the Transition from Apartheid to Democracy in South Africa, University of Natal Press, Pietermaritzburg

Heper, M. and Keyman, E. (1999) "Double-Faced State: Political Patronage and the Consolidation of Democracy in Turkey", Turkey before and after Atatürk, Frank Cass Publishers.

Kuhn, T. (1970) The Structures of the Scientific Revolutions, Chicago University.

Kramer, H. (2000) A Changing Turkey, The Challenge to Europe and the United States, Brookings Institution Press.

Poulantzas, N., (1985) Political Power and Social Classes, NLB, London (Πολιτική εξουσία και κοινωνικές τάξεις, Θεμέλιο).

Turkes, M. (1999) "The Ideology of the Kadro [Cadre] Movement: A Patriotic Leftist Movement in Turkey", Turkey before and after Atatürk, Frank Cass Publishers.

Trimikliniotis, N. (2001a) "The Location of Cyprus in the Southern European Context Europeanisation as Modernisation", The Cyprus Review, Spring 2001.

Trimikliniotis, N., (2001b), "Europeanisation – What potential does it have in the resolution of the Cyprus problem?", The European Journal of Cyprus, Vol. 1, No. 1, Summer 2001, p.p. 49 – 78.

Ugur, M. (1999) The European Union and Turkey: An Anchor / Credibility Dilemma, Ashgate Publishing Ltd.

Ahmad, F. (1993) The Making of Modern Turkey, Routledge, London.

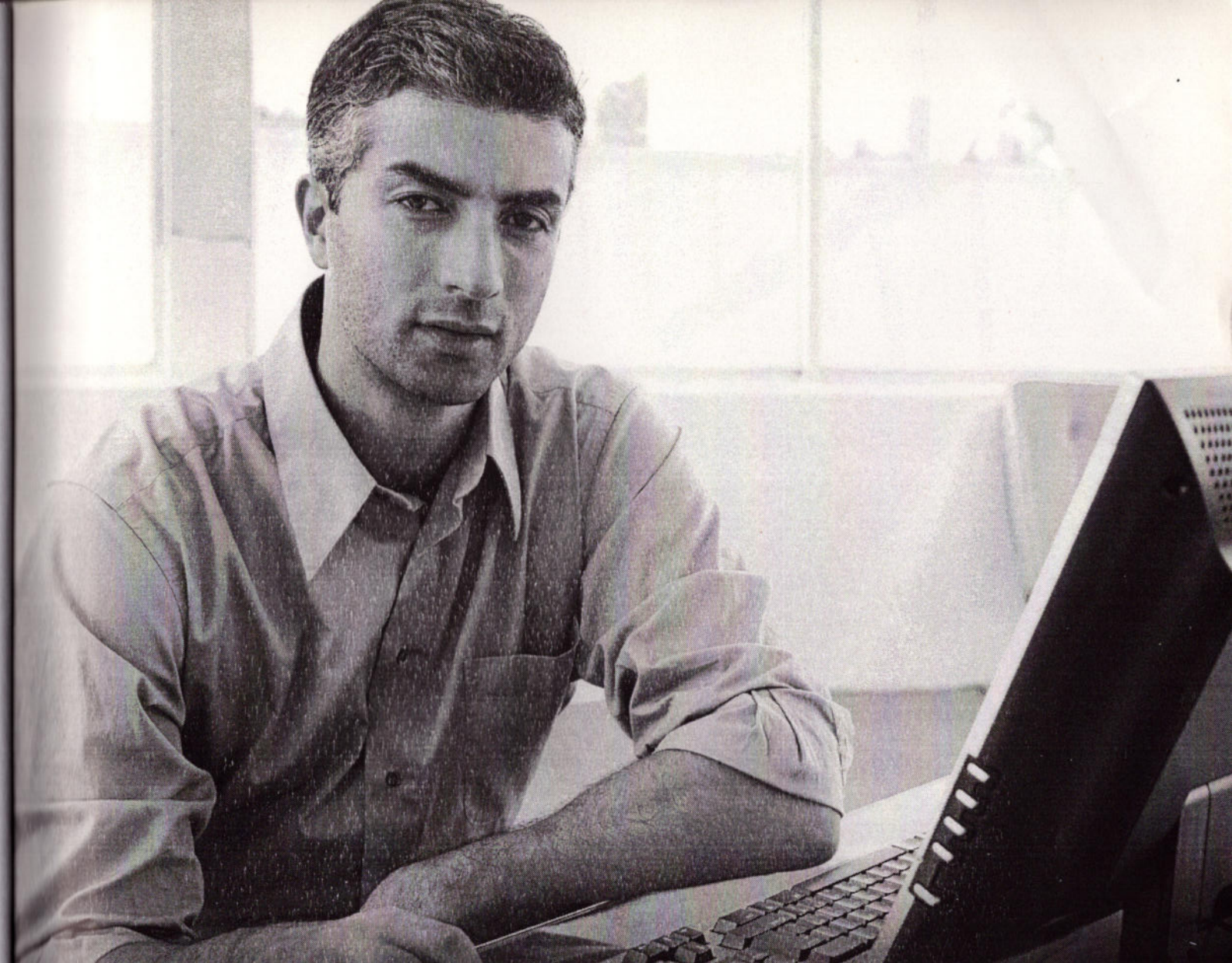
Zambouras, S. (2001) "Turkey's Cyprus Policy: A Research Agenda", Greece and Turkey after the end of the cold war, Aristide D. Caratzas.

Από την σειρά των ανεξήγητων φαινομένων τα οποία αποτελούν το σύμπαν ή τον χρόνο, έτσι και η δημιουργία ενός βιβλίου δεν είναι λιγότερο μυστηριώδης. Όπως και όλες οι πράξεις του σύμπαντος, είναι μια πράξη μαγική. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι είναι ο πιο συναισθηματικός τρόπος για να προφέρεις ένα όνομα.

Τώρα προφέρω εγώ το όνομά της: Maria Kodama, τόσα πρωινά, τόσες θάλασσες, τόσοι κήποι της Ανατολής και της Δύσης.

Χ. ΜΠΟΡΚΕΣ «ΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ»

Νέα Εποχή - Νέες Προκλήσεις - Σταθεροί Πρωτοπόροι

Ο κόσμος του χθες αλλάζει. Το αύριο είναι ακόμα ρευστό. Τα σύνορα καταργούνται. Η παγκοσμιοποίηση και η αλληλοεξάρτηση δημιουργούν καινούργιες προκλήσεις αλλά και καινούργιες ευκαιρίες. Ο 21^{ος} αιώνας καθιερώνεται σαν η εποχή της γνώσης, της δημιουργικότητας και της επιχειρηματικότητας.

Το Intercollege, σταθερός πρωτοπόρος στον τομέα της γνώσης, σας προσφέρει προγράμματα σπουδών προσαρμοσμένα στις σύγχρονες ανάγκες και πραγματικότητες.

MBA - Master in Business Administration

Αναγνωρισμένο από το ΣΕΚΑΠ και το Υπουργείο Παιδείας της Κύπρου.

- Εμπειρισιασμένο /περικεκτικό πρόγραμμα με τέσσερις εξειδικεύσεις:
Management
Marketing
Finance
MIS (Management of Information Systems)
- Διακεκριμένο ακαδημαϊκό προσωπικό με αξιόλογη διδακτική και ερευνητική εμπειρία σε πανεπιστήμια του εξωτερικού
- Σύγχρονες μέθοδοι διδασκαλίας (περιπτώσιολογικές μελέτες, σεμινάρια, ομαδικές εργασίες κ.α.)
- Η άριστη φήμη του Intercollege προσδίδει ιδιαίτερο κύρος στο πρόγραμμα
- Φοιτητές από διάφορες κουλτούρες δημιουργούν ένα πολυπολιτισμικό μαθησιακό περιβάλλον
- Ευέλικτο πρόγραμμα με πλήρη ή μερική φοίτηση (βραδινά τμήματα)
- Διάρκεια σπουδών :1-2 έτη, ανάλογα με την επιλογή μαθημάτων

INTERCOLLEGE

Με τις προδιαγραφές ενός σύγχρονου Πανεπιστημίου

Τηλ: +357-22841671

mba@intercollege.ac.cy

εξ υπαρχής

Πολυαγαπημένοι μου
συνδρομητές και συνδρομήτριες,
γιώθω τη θέρμη των χεριών σας
στο σώμα μου και αντικαθρεφτίζω
το ενδιαφέρον της ματιάς σας
στο πρόσωπό μου.

Θα ήταν άραγε πολύ να σας ζητήσω
να μου βρείτε ακόμα ένα
συνδρομητή/συνδρομήτρια ο καθένας σας
ή η κάθε μια σας; Τώρα που περάσαμε
τις δυσκολίες των βουνών, συνοδέψτε με
για λίγο στις δυσκολίες των πεδιάδων.

